Hrvatska glazba u udžbenicima glazbene kulture i glazbene umjetnosti: korištenje multimedijalnih paketa

Ulemek, Ema

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:404899

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Muzička akademija u Puli

EMA ULEMEK

Hrvatska glazba u udžbenicima Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti: korištenje multimedijskih paketa

Diplomski rad

Pula, 8. srpanj, 2020. godine

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Muzička akademija u Puli

EMA ULEMEK

Hrvatska glazba u udžbenicima Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti: korištenje multimedijskih paketa

Diplomski rad

JMBAG: 0303051972, redoviti student
Studijski smjer: Glazbena pedagogija

Predmet: Poznavanje glazbene literature 1
Znanstveno područje: Humanističke znanosti
Znanstveno polje: Znanost o umjetnosti
Znanstvena grana: Muzikologija i etnomuzikologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Lada Duraković
Sumentor: izv. prof. dr. sc. Sabina Vidulin

Pula, 8. srpanj 2020. godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ema Ulemek, kandidat za magistra glazbene pedagogije, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da nije prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ni jedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da ni jedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli 8. srpnja 2020.

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Ema Ulemek, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Diplomski rad pod nazivom ***Hrvatska glazba u udžbenicima Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti: korištenje multimedijskih paketa*** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli 8. srpnja 2020.

Potpis

_____

Sadržaj

UVOD 1

1. KRATKI RETROSPEKTIVNI PREGLED GLAZBENOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U SVIJETU 2

2. RETROSPEKTIVNI PREGLED GLAZBENOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U NASTAVI GLAZBENE KULTURE I GLAZBENE UMJETNOSTI U HRVATSKOJ..... 5

2. 1. Nastava Glazbene kulture do Drugog svjetskog rata 5
2. 2. Nastava Glazbene kulture nakon Drugog svjetskog rata do danas 6
2. 3. Nastava Glazbene umjetnosti od završetka Drugog svjetskog rata do danas 15
2. 4. Udžbenici u nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti 23

3. ANALIZA ZASTUPLJENOSTI HRVATSKE GLAZBE U ODABRANIM UDŽBENICIMA OSNOVNE ŠKOLE 25

3. 1. Analiza udžbenika izdavačke kuće „Školska knjiga“.....26
3. 2. Analiza udžbenika izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“ 31
3. 3. Usporedba udžbenika osnovne škole 35
3. 4. Zaključak poglavlja 35

4. ANALIZA ZASTUPLJENOSTI HRVATSKE GLAZBE U ODABRANIM UDŽBENICIMA SREDNJE ŠKOLE 36

4. 1. Analiza udžbenika izdavačke kuće „Školska knjiga“.....37
4. 1. 1. Zastupljenost hrvatskih skladatelja 37
4. 1. 2. Zastupljenost hrvatskih skladbi..... 39
4. 2. Analiza udžbenika izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“ 49
4. 2. 1. Zastupljenost hrvatskih skladatelja 49
4. 2. 2. Zastupljenost hrvatskih skladbi..... 51
4. 3. Usporedba udžbenika srednje škole 56
4. 4. Zaključak poglavlja 57

5. ANALIZA REZULTATA UPITNIKA PROVEDENOG MEĐU UČITELJIMA I NASTAVNICIMA GLAZBENE KULTURE I GLAZBENE UMJETNOSTI 58

5. 1. Tema istraživanja i istraživačka pitanja 58
5. 2. Postupci i instrumenti istraživanja 59
5. 3. Rezultati i analiza anketnog upitnika.....59
5. 4. Zaključak.....65

6. PRIJEDLOG MULTIMEDIJSKIH PAKETA ZA OBRADU NASTAVNIH JEDINICA VEZANIH UZ HRVATSKU GLAZBU 66

6. 1. „Lov“ na istarske skladatelje 67

6. 2. „Sunčana polja” 79

ZAKLJUČAK..... 83

SAŽETAK..... 84

SUMMARY..... 84

PRILOZI 85

LITERATURA..... 103

UVOD

Hrvatska se glazba u udžbenicima glazbene kulture i umjetnosti desetljećima „krila“ između redaka napisanih o europskim i svjetskim skladateljima. Saznanja o hrvatskim skladateljima, čini se, ne dopiru u dovoljnoj mjeri do javnosti unatoč istraživanjima, brojnim člancima, dokumentarnim filmovima i knjigama o njihovom životu i radu.

Zanimanje za temu koja je u fokusu ovoga rada pojavilo se prije dvije godine kada sam svojim prijateljicama iz djetinjstva, bivšim gimnazijalkama i odlikašicama, govorila o nastavnom projektu Akademije na kojem sam u to vrijeme radila: „Djetinjstvo viđeno očima impresionista: Claude Debussy i Božidar Kunc“. Njihov komentar bio je: „Za Debussyja smo čuli, a taj Kunc, je li on isto neki skladatelj?“

To nas je ponukalo da istražimo kolika je zastupljenost hrvatske glazbe u udžbenicima glazbene kulture i glazbene umjetnosti te koliko informacija o hrvatskim skladateljima mladi ljudi dobivaju tijekom svoga školovanja. Također, naša je namjera uz suvremeni pristup nastavi glazbe u gimnaziji približiti glazbu učenicima, i to upoznavanjem nacionalnih skladatelja koji su dio zavičajnoga identiteta. Budući da su nastavnici u mogućnosti odabrati skladatelje o kojima će se učiti te predvidjeti vrijeme i načine realizacije nastavnih jedinica, primjeri koje ćemo obraditi mogu postati metodički materijal za rad u nastavi Glazbene umjetnosti, ali i Glazbene kulture.

Diplomski se rad sastoji od četiri dijela. Prvi dio prikazuje kratak pregled povijesti glazbene nastave u svijetu te u hrvatskom osnovnom i srednjem školstvu. Drugi je dio usredotočen na našu glavnu ideju, a to je prikaz hrvatskih skladbi za slušanje i pjevanje zastupljenih u udžbenicima glazbene kulture te prikaz hrvatskih skladatelja i skladbi zastupljenih u udžbenicima glazbene umjetnosti. Treći dio bavi se upitnikom kojim smo željeli istražiti što učitelji i nastavnici glazbene kulture i glazbene umjetnosti misle o ovoj temi. U posljednjem dijelu naveli smo metodičke materijale koji mogu pomoći nastavnicima u realizaciji nastavne jedinice vezane za hrvatske skladatelje.

1. KRATKI RETROSPEKTIVNI PREGLED GLAZBENOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U SVIJETU

Glazba je oduvijek imala bitnu ulogu u životu ljudi iako je tijekom povijesti tumačena na razne načine. Pojam glazbenog odgoja i obrazovanja mijenjao se tijekom povijesti.

Istočne civilizacije glazbi su pridavale nadnaravnu moć i povezivale su ju s bitnim životnim pojavama, dok se glazba u antičkoj Grčkoj približila narodu te se smatralo da ima veliko značenje za odgoj i obrazovanje iako se još ne može govoriti o sustavnom glazbenom odgojno-obrazovnom radu. U Ateni je važnost glazbe pridana razvoju ljudske osobnosti, dok je glazba u Sparti imala funkciju odgoja ratnika. Grčki filozofi nazivali su glazbenike *odgajateljima države*, a obrazovanog čovjeka u najširem smislu riječi *glazbenim čovjekom* (Pavlović, 1977; prema Svalina, 2015). Obrazovanje u Grčkoj, iako bez sustavnog odgojno-obrazovnog rada, ipak ukazuje na korištenje praktičnih metoda i postupaka. S druge strane, glazba u Rimu nije imala svoje mjesto u odgoju i obrazovanju, već je bila predodređena isključivo za zabavu.

Glazbeni se odgoj u srednjem vijeku odvijao u dva pravca – u okvirima crkve te na dvorovima. U školama učenici su pjevali te su izvodili jednoglasne crkvene napjeve (psalme, korale, himne, sekvence), a kasnije i višeglasne skladbe (Preussner, 1953, Pettan, 1962, Kuntarić, 1977, Rojko, 2012; prema Svalina, 2015). S obzirom na to da se pojavljuje zahtjev za lijepim pjevanjem, osnivane su posebne pjevačke škole tzv. *Scholae Cantorum* u kojima se takvo pjevanje njegovalo, no ono se i dalje svodilo na učenje crkvenih pjesama napamet (Rojko, 2012). Zaokret u metodici glazbene nastave omogućio je teoretičar i reformator glazbene pedagogije Guido iz Arezza. Svojim izumom i uvođenjem solmizacije te usavršavanjem notnog pisma povećao je kvalitetu i proširio vidike glazbene nastave (Preussner, 1953, Pettan, 1962, Kuntarić, 1977, Rojko, 2012; prema Svalina, 2015). Što se tiče glazbe na dvorovima, sve je više prisutna u redovima dvorskih kantora koji više njeguju instrumentalnu, ali svjetovnu glazbu.

U vrijeme renesanse, reformacije i protureformacije nastupa povoljnije razdoblje za glazbeno obrazovanje. Glazbeno obrazovanje moglo se steći u kapelnim zborovima i katedralnim školama, a uključivalo je čitanje s lista, glazbenu notaciju, kontrapunkt i liturgiju. Darovite mlade glazbenike poučavalo se sve do majstora svirača, a nakon što bi postali članovi ceha, kao putnici ili majstori svirači uključivali bi se u male

instrumentalne sastave i svirali u raznim prigodama i na zabavama (Svalina, 2015). Za glazbu u školama odvajalo se pet sati tjedno, a posebna se pažnja pridavala aktivnosti pjevanja u školskom zboru. Pjevalo se na početku i na kraju nastave te u različitim prigodama, a osim pjevanju dio važnosti pridavao se i teoriji, tj. učenju glazbene abecede, ključeva, ljestvica, ritamskih trajanja itd., kao i sviranju (Rojko, 2012). Koncept glazbenog obrazovanja u školama bio je: „U prva dva razreda djeca su vježbala intervale i pjevala u zboru po sluhu. U trećem i četvrtom učilo se čitati note i ritam, a nakon četvrtog razreda djeca su mogla pjevati jednostavnije skladbe i kanone. U najvišim razredima ponovno se uključuju u zborno muziciranje.“ (Svalina, 2015: 13) U ovom razdoblju nastaju prve pjesmarice te udžbenici glazbene teorije (Rojko, 2012).

U europskim se zemljama u 17. stoljeću javljaju novi pogledi na glazbenu nastavu. Škola se sve više odvaja od crkve, pa je tako i položaj kantora sve svjetovniji. Dolazi do smanjenja broja sati nastave glazbe na dva sata tjedno u korist znanstvenih predmeta. „Ulaskom novih nastavnih sadržaja u školu, smanjuje se broj sati za nastavu glazbe. [...] Općenito opada popularnost glazbene nastave, a sve se više povećava broj izravnih njezinih protivnika [...] koji otvoreno izražavaju stajalište da je ljudski život prekratak da bi se vrijeme moglo rasipati na beskorisno bavljenje glazbom.“ (Rojko, 2012: 10) Glazbenu naobrazbu moglo se dobiti u sirotištima, privatnom podukom ili u crkvenim pjevačkim školama (Ščedrov i sur., 1998; prema Svalina, 2015). Krajem 18. stoljeća dolazi do novih zamisli u okviru glazbene nastave. Glazbeni pedagozi i teoretičari predlažu uvođenje glazbene nastave pod zaštitom države, tj. organiziranje općenarodnog glazbenog odgoja (Ajanović, 1977; prema Svalina, 2015). Neizostavno je u razdoblju prosvjetiteljstva spomenuti filozofa, književnika i glazbenika Jeana Jacquesa Rousseaua koji je tvrdio da glazba treba izražavati osjećaje, a tek onda ideje. Ističe kako se glazba uči sve dok učenje glazbe ne predstavlja ništa drugo nego igru (Rousseau, 1957, Davidson, 1971, Rojko, 2012; prema Svalina, 2015). Također, predložio je sustav bilježenja poznat pod nazivom „brojčana metoda“ koji pojednostavljuje čitanje nota (Rojko, 2012).

Tijekom 19. stoljeća javili su se glazbeni pedagozi koji su izvršili snažan utjecaj na područje glazbene pedagogije. Jedan je od njih J. H. Pestalozzi koji je ukazao na važnost glazbe, tj. pjevanja u djetetovu životu. U nižim razredima učenici su najprije pjevali po sluhu, a pjesme su trebale biti primjerene dobi učenika. Kada bi pjevanje bilo dovoljno sigurno, djeca bi se upoznavala i s osnovama glazbene teorije te bi se uključivala u glazbeno-stvaralačke aktivnosti (Chernin, 1986, Dahlhaus, 2007; prema

Svalina, 2015). Za razliku od Pestalozzija, njemački glazbeni pedagog Hermann Kretschmar veliku važnost pridavao je slušanju glazbe te je smatrao da u glazbeno obrazovanje treba uključiti i glazbeno opismenjivanje. Smatrao je da je dobar glazbeni odgoj presudna stvar za razvoj glazbene kulture jednog naroda te da zato glazbena nastava mora biti sastavni dio cjelokupnog odgoja i obrazovanja (Rothfarb, 1993; prema Rojko, 2012).

Početak 20. stoljeća vrijeme je pojave novih pravaca u pedagogiji. Nastava pjevanja još je uvijek središte glazbenog odgoja, no postavlja se pitanje je li ona dovoljna za sve što se očekuje od glazbene nastave. Naime, kod učenika je potrebno probuditi volju za pjevanjem i muziciranjem, uvesti ih u razumijevanje glazbe, osposobiti ih za procjenjivanje glazbe, kao i za uživanje te ih odgajati glazbom za život u zajednici (Ficker, 1932; prema Svalina, 2015). Veliku reformu glazbene nastave provodi njemački glazbeni pedagog i pijanist Leo Kestenberg. Uslijed reforme predmet pod nazivom Pjevanje mijenja naziv u Glazba te se izjednačava zvanje učitelja glazbe s učiteljima ostalih struka. Također, Kestenberg se zalagao da se u nastavu glazbe osim pjevanja uvrste i neke druge glazbene aktivnosti (Rojko, 2012). Navedene promjene rezultirale su novim pedagoškim, didaktičkim i metodičkim smjernicama za rad u osnovnim i srednjim školama. Njemački skladatelj koji je utjecao na razvoj glazbene pedagogije bio je Carl Orff sa svojom koncepcijom „Orff-Schulwerk“ čije je težište stavljeno na kombiniranje pjevanja, sviranja, improvizacije i pokreta (Vidulin-Orbanić i Duraković, 2012). Njegova je želja bila omogućiti učenicima samostalno izvođenje i stvaranje glazbe zbog čega uvodi razne jednostavne udaraljke (Orff, 1963, prema Svalina, 2015). Valja spomenuti i mađarskog glazbenog pedagoga, skladatelja i etnomuzikologa Zoltána Kodályja koji se zbog nezadovoljstva kvalitetom glazbene nastave u mađarskim osnovnim školama aktivirao na stvaranju novog plana i programa te novog glazbeno-nastavnog koncepta. Isticao je kako cilj obrazovanja treba biti „[…] cjeloviti odgoj čiji sastavni dio mora biti i glazba. Poučavanje glazbe treba biti za djecu radost, a ne muka. Kod djece je potrebno pobuditi interes za lijepu i kvalitetnu glazbu koji će se održati do kraja života.“ (Svalina, 2015: 28)

2. RETROSPEKTIVNI PREGLED GLAZBENOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U NASTAVI GLAZBENE KULTURE I GLAZBENE UMJETNOSTI U HRVATSKOJ

2. 1. Nastava Glazbene kulture do Drugog svjetskog rata

Glazbeni se odgoj u Hrvatskoj razvijao usporedno s razvojem školstva koje je ovisilo o utjecaju Crkve, pedagoškim nastojanjima i društveno-političkoj situaciji.

Početak se veže uz 9. i 10. stoljeće i crkvene redove benediktinaca, isusovaca, franjevaca, dominikanaca i sestara milosrdnica. Nastavu su održavali svećenici, crkve nisu imale jedinstvene planove i programe, a obrazovanje je bilo raznoliko u svim redovima. Crkve su otvarale župne, katedralne i samostanske škole u kojima je pjevanje crkvenih pjesama bilo sastavni dio nastave (Senjan, 2017).

Uslijed smanjenog utjecaja Crkve, a s obzirom na to da ona više nije mogla udovoljiti građanskom društvu, pokrenuto je otvaranje novih privatnih i javnih škola. Kao ni u crkvenim školama, jedinstvenih planova i programa nije bilo, a nastavni kadar bio je sastavljen od različitih obrtnika, zvonara i orguljaša.

Ozbiljnije uređenje školstva u Hrvatskoj započinje u vrijeme vladanja carice Marije Terezije (1740. – 1780.) Ona je organizaciju školskog sustava predala Johannu Ignazu Felbigeru (1724. – 1788.) koji je izradio „Opći školski red“ (1744.) na temelju kojega je ujednačena struktura osnovnog školstva u austrijskim i češkim nasljednim zemljama (Horbec i Švoger, 2010). „Općim školskim redom“ utvrđeno je da u svakom mjestu koje ima župnu crkvu mora postojati i trivijalna škola u kojoj se učilo gradivo iz „Vjeronauka“, „Čitanja i pisanja“, „Računanja“, „Biblijske povijesti“ i „Gospodarstva“. Također, značajan je dokument i „Opći školski i naučni sustav“ (1777.) koji je omogućio da škole postanu državne ustanove (Vidulin-Orbanić i Duraković, 2012). Godine 1849. izrađena je osnova za organizaciju austrijskih gimnazija koje su trajale osam godina i realki koje su trajale od dvije do tri godine. Pjevanje je bilo sastavni dio općeg obrazovanja u nastavnom predmetu Gesang (Senjan, 2017).

Veliki preokret u hrvatskom obrazovnom sustavu dogodio se 1874. godine uvođenjem prvog hrvatskog zakona o obveznom obrazovanju naziva „Školski zakon“. Navedenim zakonom nastava glazbe pod nazivom Pjevanje ulazi u opće pučke škole, programe srednjih škola i tzv. preparandije u kojima su se obrazovali budući učitelji u pučkim školama (Senjan, 2017). „Bilo je to najčešće samo pjevanje po sluhu narodnih

i crkvenih napjeva, ali se u programima nerijetko susreću zahtjevi za razvijanjem sluha, glasa i osjećaja za ljepotu.“ (Rojko, 2012: 14) Broj sati nastave glazbe u tjednu bio je od pola do jednog i vrlo rijetko do dva sata tjedno.

Godine 1926. donesen je Nastavni plan i program za sve narodne i osnovne škole Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca nakon čega su se sve škole koristile istim planom i programom. Glazbeno obrazovanje održavalo se i dalje u sklopu predmeta Pjevanje, a ostvarenje nastave ovisilo je o stručnosti učitelja, koji su nerijetko bili crkveni orguljaši, poznavatelji harmonije, povijesti glazbe, solfeggia i elemenata metodike glazbene nastave. Fokus je bio na pjevanju svjetovnih i crkvenih pjesama po sluhu, što je vrlo slično današnjoj nastavi glazbe u razrednoj nastavi (Rojko, 2012). Što se tiče glazbenog obrazovanja u gimnaziji, ono se nazivalo Pjevanje, a ponegdje i Muzika ili Glazba te se nastava održavala dva sata tjedno u prvom i drugom razredu realne i klasične gimnazije. Nastavni je program, osim učenja pjesme po sluhu, obuhvaćao i učenje solfeggia te teorije glazbe bez ikakvih slušnih predodžbi i pojmova. Isti se program izvodio i u gradskim školama sa satnicom od jednog sata tjedno tijekom prve dvije godine. Navedeno dokazuju i korišteni udžbenici: *Elementarna teorija muzike i pjevanja za niže razrede srednjih i njima sličnih škola* (Špoljar, 1927; prema Senjan, 2017), *Elementarna teorija muzike i pjevanja za pripravni tečaj Kraljevske muzičke akademije zagrebačke (i za srednje škole)* (Lučić, 1927) i *Elementarna teorija glazbe i pjevanja za srednje škole i početnički tečaj glazbenih škola* (Lučić, 1940).

Iako je glazbena nastava do Drugog svjetskog rata bila vrlo skromna, postavljeni su temelji glazbenog odgoja. Nastava glazbe u osnovnoj školi zasnivala se na pjevanju po sluhu, a u nižim razredima gimnazije učili su se elementi glazbene teorije, povijesti glazbe i solfeggia.

2. 2. Nastava Glazbene kulture nakon Drugog svjetskog rata do danas

Glazbena nastava u Hrvatskoj u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata nije se puno razlikovala od prijašnjih godina.

U planovima iz 1944. godine i dalje ima naziv Pjevanje, održava se dva puta po pola sata tjedno te se bazira na pjevanju po sluhu. Duraković (2019: 43) navodi: „Zadaća predmeta bilo je poticanje interesa mladih za glazbu te razvijanje estetskih i

socijalnih komponenti njihovih sposobnosti.“ Pjevale su se jednoglasne i dvoglasne dječje, narodne i borbene pjesme.

Planovi i programi doneseni 1948./1949. mijenjaju sadržaj glazbene nastave te uz pjevanje po sluhu dodaju i elemente glazbene teorije. „Javlja se zahtjev za glazbenim opismenjavanjem učenika u trećem razredu, a taj rad trebalo bi nastaviti dalje u četvrtom uz pjevanje kanona i dvoglasja, a sve to sa zadatkom da se učenici osposobe za pjevanje po notama u zboru.“ (Rojko, 2012: 16) Glavni zadatak nastave pjevanja bio je jačanje patriotskih, socijalnih i estetskih čuvstava te životne radosti i oduševljenja pjesmom (Duraković, 2019). U vezi s tim, postupno su se nalazili načini da se oblikuje nova koncepcija glazbene nastave. Rojko (2012: 17) navodi da se u prva četiri razreda radilo „uglavnom o pjevanju po sluhu, dok je u petom i šestom razredu bio predviđen rad na intonaciji.“

Nastavni plan i program za osmogodišnje škole i niže razrede gimnazije, osnovne škole i produžne tečajeve usvojen je 1950. godine, ali je stupio na snagu u školskoj godini 1954./1955. nakon postupnih prerastanja šestogodišnjih osnovnih škola u osmogodišnje. Zadatci i sadržaji bili su jednaki prethodnom planu i programu, ali je aktivnost slušanja glazbe dobila puno veću važnost. Po prvi se puta pojavljuju radio i gramofon kao sredstva za lakše provođenje aktivnosti slušanja glazbe. Slušale su se ploče, a uvedeno je i slušanje radijskih emisija jer se smatralo da će učenici na taj način bolje upoznati glazbenu literaturu (Duraković, 2016). „U prva tri razreda uglavnom se pjeva po sluhu, a onda se u četvrtom razredu započinje s opismenjivanjem. Uz pjevanje i opismenjivanje, u programu se javljaju i slušanje glazbe i stvaralački rad.“ (Rojko, 2012: 18) U istome se planu i programu 1951. godine uz naziv predmeta Pjevanje pojavljuje i naziv predmeta Glazbeni odgoj koji se odnosio na glazbenu nastavu u višim razredima osnovne škole.

Godine 1958. osmišljen je nacrt novog nastavnog plana i programa prema kojem je na saveznoj razini određena koncepcija nastave glazbe u osnovnoj školi. U tom se planu nastavni predmet naziva Glazbeni odgoj te su prisutna sva područja od kojih se sastojao i prethodni program: pjevanje, sviranje, slušanje glazbe, opismenjivanje, stvaralaštvo i upoznavanje različitih pojmova glazbene kulture. Nacrt je rezultirao donošenjem Nastavnog plana i programa 1960. godine. Glazbeni odgoj izvodio se u prva tri razreda četiri puta tjedno po pola sata, a od četvrtog razreda po dva sata tjedno (Duraković, 2019). Rojko (2012: 19) navodi da se „najveća pozornost u višim razredima osnovne škole ipak poklanja glazbenom opismenjivanju“ te da se

„jedino za opismenjivanje donose konkretni sadržaji, dok su ostala područja opisana manje-više deklarativno bez opisa sadržaja.“

Razdoblje od 1960. do 1964. imalo je najveći broj sati glazbenog obrazovanja u osnovnim školama od njegovih početaka sve do danas (Duraković, 2019).

Nastavni plan i program iz 1964. i 1965. godine smanjuje broj sati s 560 na 460 sati. Glazbeno opismenjivanje i dalje je dominantno područje, a veća se pažnja pridaje i aktivnosti pjevanja. Glazbena nastava podijeljena je u tri razredne etape: prva etapa razredne nastave obuhvaća pjevanje po sluhu, drugu etapu osim pjevanja po sluhu karakterizira glazbeno opismenjavanje u četvrtom, petom i šestom razredu, a treća se etapa odnosi na stjecanje muzikoloških znanja i sadržaja u sedmom i osmom razredu (Rojko, 2012). Pjevanje se u završnoj etapi odnosilo na pjesme društveno angažiranog sadržaja, himne i pjesme svečanog karaktera (Duraković, 2019).

Godine 1972. dogodila se nova promjena koja je obuhvaćala promjenu naziva predmeta iz Muzički odgoj u Glazbeni odgoj i smanjenje broja sati na 420. Nastavna su područja ostala ista, kao i etape, te se osim za glazbeno opismenjivanje i u ostalim područjima javljaju konkretni sadržaji.

Nastavni plan i program iz 1984. godine donosi inovativnije izmjene. Program je zadržao koncepciju nastavnih područja, ali se veća pozornost daje području slušanja glazbe. Također, učitelj ima slobodu u izboru pjesama. Nastavni predmet preimenovan je iz Glazbenog odgoja u Glazbenu kulturu, a broj sati ostao je 420.

Nastavni plan i program iz 1990./1991. nije donio neke značajne promjene. Zadatci nastave glazbe reducirani su i izvršene su manje promjene u sadržaju i njegovu redoslijedu. Vidljiva je povećana usmjerenost na pjevanje i sviranje, stvaralaštvo, opismenjavanje, upoznavanje osnovnih pojmova glazbene kulture i slušanja glazbe.

U školskoj godini 1993./1994. broj sati nastave glazbe smanjuje se. Iako se nije donosio novi nastavni program, nastava glazbe u petom i šestom razredu više se ne održava dva sata tjedno, već se jedan sat oduzima nastavi glazbe i daje vjeronauku (Rojko, 2012).

Nastavni plan i program koji uključuje navedenu odluku donesen je 1996. godine i od tada učenici od prvog do osmog razreda imaju po jedan sat nastave glazbe tjedno. Iako se broj sati smanjio, sadržaji su ostali isti s nerealnim ciljevima i zadatcima. Tako „[…] koncepcija predmeta – pjevanje, opismenjivanje, stvaralaštvo, slušanje i upoznavanje glazbe, sviranje te usvajanje muzikoloških znanja – nije donijela

relevantne rezultate, ni ispunjenje postavljenih ciljeva, kako zbog malog broja sati koje je glazbena nastava imala raspolaganju, tako i zbog zastarjelih i neizvedivih zadaća poput glazbenoga opismenjivanja učenika u osnovnoj školi.“ (Vidulin, 2016: 316) Nastava glazbe nije bila precizno fokusirana, nastavno gradivo više je odgovaralo sadašnjoj osnovnoj glazbenoj školi te je bila potrebna promjena koja će biti usklađena sa suvremenim tendencijama rada u školi.

Višegodišnji ciklus reformi osnovne škole započeo je 2002. godine uvođenjem Okvirnog plana i programa glazbene kulture za osnovnu školu u funkciji rasterećenja učenika nepotrebnih sadržaja. Vidulin (2016: 318) navodi da su se noviteti odnosili na „manje teorije, više slušanja glazbe i izražavanja elementarnog muzikološkog znanja, poticanje aktivnih oblika muziciranja, redukciju glazbenog opismenjivanja […]“ Promjene su trebale poticati učiteljevu kreativnost i zadovoljiti potrebe i želje učenika, no i dalje je previše aktivnosti bilo zastupljeno u jednom satu tjedno te se Glazbena kultura nije mogla podignuti na višu razinu.

Nastava glazbene kulture doživjela je vrhunac promjena između 2002. i 2005. godine nakon reforme Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda (HNOS-a), što je rezultiralo donošenjem novog Nastavnog plana i programa koji je stupio na snagu školske godine 2006./2007. Predmet naziva Glazbena kultura odvijao se jedan sat tjedno, što daje ukupno 35 sati godišnje po razredu.

Cilj se usmjerio na razvoj glazbene kulture učenika upoznavanjem elemenata glazbenog jezika, razvijanjem glazbene kreativnosti i uspostavljanjem i usvajanjem vrijednosnih mjerila za kritičko i estetsko procjenjivanje glazbe (Nastavni plan i program, 2006). Zadaća nastave Glazbene kulture temelji se na tome da učenike treba: „upoznati (metodički vođenim slušanjem) s različitim glazbenim djelima; upoznati s osnovnim elementima glazbenoga jezika; poticati na samostalnu glazbenu aktivnost (pjevanje, sviranje)“ (Nastavni plan i program, 2006: 66).

Nova koncepcija nastave Glazbene kulture u prvi plan stavlja želje i mogućnosti učenika. Riječ je o otvorenom modelu koji daje slobodu učitelju da uz obavezne sadržaje sam bira i oblikuje nastavni sadržaj u svim područjima. „On je kompetentan glazbeni stručnjak koji će najbolje moći procijeniti što je u četrdesetak minuta tjedno moguće ostvariti u konkretnom razredu, a da to ima glazbeni smisao i trajnu vrijednost za učenike.“ (Rojko, 2012: 133).

Slušanje i upoznavanje glazbe s naglaskom na umjetničkoj glazbi postalo je jedino obavezno i dominantno područje, a učenici spoznaje o glazbenim pojmovima i

pojavama postižu aktivnim, planiranim i kvalitetnim slušanjem glazbe. Aktivnosti pjevanja, sviranja, glazbenog opismenjavanja i stvaralaštva svojevoljne su i odabire ih učitelj u suradnji s učenicima i prema mogućnostima škole (Vidulin, 2016). Cerovečki (2018: 13) navodi: „Pjevanje se provodi u svrhu razumijevanja teksta, izražajnog pjevanja, jasnog izgovora te upoznavanja glazbenih pojmova. Izvođenje glazbe i upoznavanje glazbenog pisma odnose se na informativno poznavanje notnog pisma, na razini prepoznavanja. Stvaralaštvo pomaže u razvoju dječje kreativnosti, improvizacije i stvaranju novog glazbenog materijala."

Nakon uspostave HNOS-a slijedio je niz aktivnosti, planova i programa koji pokazuju trajno nastojanje hrvatske obrazovne politike za poboljšanjem kvalitete odgoja i obrazovanja. Uspostavom Nacionalnog okvirnog kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje (NOK-a) 2010. godine reforma glazbene nastave nastavila se, iako s beznačajnim promjenama. Nacionalni okvirni kurikulum temeljni je dokument u kojemu su prikazane sastavnice kurikulskog sustava: vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaj i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikuluma." (Nacionalni okvirni kurikulum, 2010: 11)

Struktura Nacionalnog okvirnog kurikuluma određuje se odgojno-obrazovnim razinama i odgojno-obrazovnim ciklusima. Odgojno-obrazovne razine jesu predškolski odgoj, osnovnoškolsko obrazovanje i srednjoškolsko obrazovanje, a odgojno-obrazovni ciklusi temelje se na razvojnim fazama učenika. Nacionalni okvirni kurikulum propisuje četiri odgojno-obrazovna ciklusa za stjecanje temeljnih kompetencija. Prvi ciklus čine prvi, drugi, treći i četvrti razred osnovne škole; drugom ciklusu pripadaju peti i šesti razred osnovne škole; treći ciklus obuhvaća sedmi i osmi razred osnovne škole, dok se četvrti ciklus odnosi na prvi i drugi razred srednjih strukovnih i umjetničkih škola, a u gimnazijama obuhvaća sva četiri razreda.

Nastavna područja podijeljena su na nekoliko cjelina: jezično-humanističko, matematičko, prirodoslovno, tehničko i informatičko, društveno-humanističko, tjelesno i zdravstveno te umjetničko područje u kojem se nalaze predmeti Glazbena kultura i Glazbena umjetnost.

Prema NOK-u svrha umjetničkoga područja jest „osposobiti učenike za razumijevanje umjetnosti i za aktivan odgovor na umjetnosti svojim sudjelovanjem, zatim za učenje različitih umjetničkih sadržaja i razumijevanje sebe i svijeta pomoću

umjetničkih djela i medija te za izražavanje osjećaja, iskustava, ideja i stavova umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvom.“ (NOK, 2010: 152)

Ciljevi NOK-a jesu: „razviti zanimanje, estetsko iskustvo i osjetljivost te kritičnost za vizualnu, glazbenu, filmsku, medijsku, govornu, dramsku i plesnu umjetnost i izražavanje; usvojiti temeljna znanja i pozitivan odnos prema hrvatskoj kulturi i kulturama drugih naroda, prema kulturnoj i prirodnoj baštini te univerzalnim humanističkim vrijednostima; upoznati i vrjednovati umjetnička djela različitih stilskih razdoblja; uočiti zakonitost razvoja umjetničkoga izraza u međupovezanosti s razvojem povijesnoga slijeda, filozofske misli i znanosti; steći osnove pismenosti u svim umjetničkim područjima; razviti komunikacijske vještine putem umjetničkoga izraza; izraziti i oblikovati ideje, osjećaje, doživljaje i iskustva u svim umjetničkim područjima i oblicima te pritom osjetiti zadovoljstvo stvaranja; upoznati, rabiti i vrjednovati različite izvore podataka, medije, tehnološke postupke i načine izražavanja za oblikovanje i predstavljanje umjetničkih iskaza; istraživati različite materijale, sredstva i sadržaje umjetničkoga izraza; steći razumijevanje i osobnu odgovornost za stvaralački proces te moći kritički procijeniti vlastiti izraz i iskaz drugih; razviti samopoštovanje, samopouzdanje i svijest o vlastitim sposobnostima te mogućnostima njihova razvoja stvaralačkim aktivnostima; razviti opažanje pomoću više osjetila, koncentraciju, sklonosti, radoznalost, spontanost, samostalnost i društvene vještine te, na temelju toga, razvijati individualnost i samosvojnost i želju za cjeloživotnim učenjem; razviti praktično-radne vještine i kulturu rada samostalnim i skupnima oblicima umjetničkih aktivnosti i učeničkoga stvaralaštva, što će moći primijeniti u svakodnevnomu životu; razviti suradničke odnose i empatiju u zajedničkim aktivnostima i stvaralačkomu radu s vršnjacima, naročito onima s posebnim potrebama; razviti pozitivan stav i skrb za estetiku i kulturu životne okoline te aktivno sudjelovati u kulturnomu životu zajednice“ (NOK, 2010: 154).

Učenička postignuća u području nastave Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti svrstavana su u pet različitih cjelina: „opažanje, doživljavanje i prihvaćanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva (percepcija i recepcija); ovladavanje sastavnicama glazbene umjetnosti i stvaralaštva; sudjelovanje u glazbenim aktivnostima te istraživanje glazbenom umjetnošću i stvaralaštvom; komunikacija, socijalizacija i suradnja glazbenim doživljajem i izrazom i razumijevanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva“ (NOK, 2010: 156-157).

Iako je nastava Glazbene kulture od 2006. godine bila u povoljnijem položaju od ranijih godina, još uvijek se težilo osuvremenjivanju obrazovnih programa i uvođenju promjena. Promjene nameću promjenu u funkciji i ulozi škole te postavljaju zahtjev za uspostavljanjem novog načina poučavanja i učenja.

Cjelovita kurikularna reforma Škola za život počela se provoditi u određenim eksperimentalnim osnovnim i srednjim školama 3. rujna 2018. godine. Reforma je tada obuhvatila sve nastavne predmete prvog i petog razreda te predmete Biologiju, Kemiju i Fiziku u sedmom razredu. Cilj projekta jest uvođenje novih oblika rada i metoda poučavanja u svrhu rasterećenja činjeničnog znanja i učenja napamet. Reforma naglasak stavlja na rješavanje problema, kritičko razmišljanje, otvorenost, kreativnost, inovativnost, ali i na nužnost primjene informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT-a) u procesu učenja. Od školske godine 2019./2020. Škola za život počela se provoditi u svim osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj.

Škola za život obuhvatila je i predmete Glazbena kultura i Glazbena umjetnost. Također, uveden je novi kurikul pod nazivom Kurikulum za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj (2019). Temelj su nastavnih kurikula odgojno-obrazovni ishodi učenja koji su zadani, a sloboda planiranja prepušta se učitelji u nastavniku.

Odgojno-obrazovni ishodi kurikula nastavnih predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost određeni su na način da omogućuju kontinuirani razvoj i nadogradnju specifično-glazbenih i generičkih kompetencija učenika. Nastavne metode naglasak stavljaju na rješavanje problema, razvijanje kritičkog mišljenja te poticanje kreativnosti i inovativnosti. Nisu više usmjerene samo na usvajanje znanja, već i na razvijanje vještina i sposobnosti, argumentiranje, razmišljanje, raspravljanje, analiziranje, istraživanje, procjenjivanje, komunikaciju i slično. Odgojno-obrazovni ishodi predstavljaju jasna očekivanja od učenika u pojedinoj godini učenja i poučavanja predmeta te se razvijaju od prvoga razreda osnovne škole do završnog razreda srednje škole (Kurikulum za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, 2019).

Kurikul predmeta Glazbena kultura / Glazbena umjetnost temelji se na četirima načelima: psihološkom, kulturno-estetskom, načelu sinkroničnosti te načelu interkulturalnosti. Korelacijom navedenih načela učenici učvršćuju vlastiti odnos s glazbom, razvijaju svijest o različitim narodima, njihovoj kulturi i običajima, razvijaju glazbeni ukus te stječu kriterije za sposobnost izražavanja vlastitih stavova o glazbi i

vrednovanju glazbe (Kurikulum za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, 2019).

Organizacija predmeta Glazbena kultura / Glazbena umjetnost i mjesto predmeta u kurikulu proizlaze iz prirode same glazbe, a ona je otvorena, integrativna i interdisciplinarna. Učenje i poučavanje prilagođava se interesima i sposobnostima učenika te sklonostima učitelja/nastavnika u odabiru i oblikovanju nastavnih sadržaja, primjeni različitih strategija i metoda učenja i poučavanja, kao i primjeni različitih pristupa vrednovanju. Domene i odgojno–obrazovni ishodi predmeta međusobno su povezani i nadopunjuju se te su poželjne brojne korelacije s ostalim predmetima, područjima i međupredmetnim temama (Kurikulum za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, 2019).

Prema Kurikulumu odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost jesu: „omogućiti društveno-emocionalni razvoj svih učenika, uključujući darovite i učenike s teškoćama; poticati razvoj glazbenih sposobnosti svih učenika u skladu s individualnim sposobnostima pojedinca; potaknuti učenike na aktivno bavljenje glazbom i sudjelovanje u kulturnom životu zajednice; upoznati učenike s glazbenom umjetnošću putem kvalitetnih i reprezentativnih ostvarenja glazbe različita podrijetla te različitih stilova i vrsta; potaknuti razvijanje glazbenoga ukusa i kritičkoga mišljenja; potaknuti razumijevanje interdisciplinarnih karakteristika i mogućnosti glazbe; osvijestiti vrijednosti regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine u kontekstu svjetske kulture; razviti kulturno razumijevanje i interkulturalne kompetencije putem izgrađivanja odnosa prema vlastitoj i otvorenog pristupa prema drugim glazbenim kulturama.“ (Kurikulum za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, 2019: 3)

Navedeni se odgojno-obrazovni ciljevi ostvaraju trima domenama koje se međusobno nadopunjuju i povezuju: domenom A – slušanje i upoznavanje glazbe, domenom B – izražavanje glazbom i uz glazbu te domenom C – glazba u kontekstu. Podjelom domena na različite aktivnosti omogućuje se isticanje pojedinih odgojno-obrazovnih ishoda koji se ostvaruju primjerenom organizacijom obveznih i preporučenih sadržaja. Elementi koji su prisutni u svim domenama jesu glazbeni jezik, glazbeno pismo i informacijsko-komunikacijska tehnologija.

Polazište domene A jest aktivno slušanje glazbe. Aktivnim će slušanjem učenici doživjeti glazbu, upoznati glazbene vrste, pravce, žanrove, opažati glazbeno-izražajne sastavnice, razumjeti te naposljetku i vrednovati glazbu. Aktivnosti u okviru domene B

jesu pjevanje, sviranje, glazbene igre, glazbeno stvaralaštvo i pokret uz glazbu, a one omogućuju cjelovit doživljaj glazbe te razvoj glazbenih sposobnosti i kreativnosti. Zastupljenost navedenih aktivnosti ovisi o interesima i sposobnostima učenika, kao i o dobi. Polazište učenja u domeni C jest doživljaj glazbe na osnovu kojeg učenik otkriva vrijednosti regionalne, nacionalne, globalne glazbene i kulturne baštine, uočava utjecaj glazbene umjetnosti na društvo, raspravlja o glazbi i glazbenim preferencijama te povezuje glazbenu umjetnost s ostalim umjetnostima. Ova je domena nadopuna domenama A i B s kojima se isprepliće u većoj ili manjoj mjeri. Odnos zastupljenosti domena u odgojno-obrazovnoj vertikali podložan je promjenama.

Postoji pet odgojno-obrazovnih ciklusa koji se odnose na pojedine razrede osnovne i srednje škole. Prvi odgojno-obrazovni ciklus odnosi se na prvi i drugi razred osnovne škole i polazi od doživljaja glazbe pri čemu se pažnja usmjerava na glazbeno iskustvo učenika, zbližavanje učenika s glazbenom umjetnosti te slušanje glazbe s ciljem prepoznavanja i razlikovanja obilježja glazbe: karaktera i ugođaja, visine tona, melodije, dinamike, metra/ritma, tempa i boje/izvođača. Drugi ciklus obuhvaća treći, četvrti i peti razred osnovne škole. Težište je na upoznavanju glazbala, instrumentalnih skupina i pjevačkih glasova, vokalnih skupina, na upoznavanju osnovnih glazbenih oblika, slušnom prepoznavanju i analizi različitih glazbenih obilježja (A), izvođenju glazbenih aktivnosti (B) te upoznavanju hrvatske tradicijske glazbe (C). Treći ciklus odnosi se na šesti, sedmi i osmi razred osnovne škole i polazi od slušanja i upoznavanja glazbe kojim učenici usvajaju vokalne, instrumentalne i vokalno-instrumentalne vrste, glazbene i glazbeno-scenske vrste, glazbeno-stilska razdoblja, pojedine pravce glazbe 20. i 21. stoljeća (A). Također, težište je na izvođenju glazbenih aktivnosti (B) i na upoznavanju glazbe svih regija Hrvatske, Europe te geografski udaljenih područja (C). U sva tri odgojno-obrazovna ciklusa domene A i B i dalje su izjednačene, a odgojno-obrazovni ishodi domene C ostvaruju se u okviru domena A i B.

Što se tiče elemenata vrednovanja u nastavi Glazbene kulture, u svakom odgojno-obrazovnom ciklusu prisutna su dva elementa: Slušanje i upoznavanje glazbe i Izražavanje glazbom i uz glazbu. Slušanje i upoznavanje glazbe uključuje opažanje, razlikovanje i analizu glazbeno-izražajnih sastavnica: tempa-pulsa-metra-ritma; visine tona, melodije; dinamike; boje/izvođača; organizacije (oblika i vrste); teksture (sloga); ugođaja i karaktera (koji ovise o obilježjima ostalih sastavnica), slušno identificiranje

naziva skladbe i skladatelja, različitih vrsta glazbe, različitih glazbeno-stilskih razdoblja, pravaca i žanrova. Izražavanje glazbom i uz glazbu podrazumijeva uključenost učenika u realizaciju skupnih glazbenih aktivnosti, poticajno vrednovanje svakog napretka u razvoju vještina, izraženu motiviranost za pojedine aktivnosti (Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, 2019).

2. 3. Nastava Glazbene umjetnosti od završetka Drugog svjetskog rata do danas

Kao što smo spomenuli, nastava se glazbe u gimnaziji prije Drugog svjetskog rata zasnivala na učenju činjenica napamet bez određenih slušnih predodžbi te na učenju solfeggia i glazbene teorije.

Godine 1944. uveden je nastavni plan i program za gimnazije koje su tada imale osam razreda (četiri razreda niže gimnazije bila su ekvivalent današnjim višim razredima osnovne škole). Nastava glazbe i dalje se odvijala pod nazivom Pjevanje, ali i Povijest glazbe. Razlog tome jest sadržaj koji je obuhvaćao pjevanje, solfeggio i kronološki prikaz povijesti glazbe u višoj gimnaziji. (Senjan, 2017).

Od navedene godine do 1950. gotovo su se svake školske godine donosili novi nastavni programi. Tako je, na primjer, satnica za klasične gimnazije i gimnazije od školske godine 1944./1945. bila raspoređena na dva sata tjedno u 1., 2. i 3. razredu, jedan sat tjedno u 4., 7., i 8. razredu, a 5. i 6. razredi nisu imali glazbenu nastavu[1]. U sljedećoj školskoj godini došlo je do manjih promjena. Nastava glazbe dva sata tjedno održavala se u 1. i 2. razredu, jedan sat tjedno u 3., 4., 5., 6., 7. razredu, dok predmeta Pjevanje u nastavnom planu i programu za 8. razred nije bilo (Rojko, 2012). Programom je bilo predviđeno da se „u četiri niža razreda obrađuje intonacija, ritam, teorija i tonski sustav (sve durske i molske ljestvice, na primjer!), tetrakordi, kromatika i sve ostalo što se podrazumijeva pod glazbenim opismenjivanjem, uključujući i elemente harmonije, glazbenih oblika i poznavanja instrumenata.“ (Rojko, 2012: 17) Razredi od 5. do 7. obrađivali su povijest glazbe u kronološkom slijedu.

Negativne promjene dogodile su se u školskoj godini 1947./1948. Iako je program i opseg sadržaja ostao isti, satnica se drastično smanjila te se nastava glazbe

[1] Gimnazijsko obrazovanje od 1850. do 1951. traje osam godina. (Munjiza 2009)

provodila samo u prvom i drugom razredu s dva sata tjedno. Udžbenici koji su se tada koristili bili su*: Muzička početnica za prvi razred srednjih škola* (izradio Redakcioni odbor, 1947), *Muzička vježbenica za prvi razred gimnazije i peti razred sedmogodišnje škole* (Antonić, Senečić i Šir, 1947) te *Muzička vježbenica za drugi razred gimnazije i šesti razred sedmogodišnje škole* (Antonić, Senečić, Šir, 1947, prema: Senjan, 2017).

Nastavnim planom i programom iz 1948. godine mijenja se koncepcija glazbene nastave koja se svodi na dva nastavna područja: solfeggio i pjevanje pjesama. Postojali su i tragovi provođenja slušanja glazbe koje je, s obzirom na neopremljenost škola aparatima za reprodukciju, ovisilo o sviračkim vještinama učitelja. (Rojko, 2012)

Nastavni plan i program za osmogodišnje škole i niže razrede gimnazije, osnovne škole i produžene tečajeve (1950.) pridaje veću važnost slušanju glazbe te po prvi puta, iako u neznatnoj mjeri, spominje gramofon i radio.

Godine 1951. „Zakonom o narodnim školama“ uvedeno je obavezno osmogodišnje obrazovanje po modelu četiri razreda razredne nastave i četiri razreda predmetne nastave. „U tom procesu dokidanja osmogodišnje gimnazije, niži razredi gimnazije postali su viši razredi osnovnoškolskog obrazovanja, dok su viši razredi gimnazije postali četverogodišnja srednja škola.“ (Senjan, 2017: 43) Takva je struktura zaživjela tek nakon 1958. godine.

Službeni plan i program nastave glazbe u gimnaziji donesen je u školskoj godini 1954./1955. Nastavni se sadržaj tada obrađivao prema kronološkom pregledu povijesti glazbe koji je u upotrebi i danas sa satnicom od jednoga sata tjedno u sva četiri razreda (Škojo, 2015). Udžbenici koji su se tada koristili bili su: *Muzička umjetnost* za 1. – 4. razred gimnazije (Završki, J. i sur., 1968), *Glazbena umjetnost*, udžbenik za gimnazije (Završki, Njirić, Manasteriotti i Županović, 1972) i *Upoznavanje s glazbenim djelom,* uvodna skripta iz glazbene umjetnosti za 1. i 2. razred gimnazije (Čelar, 1972, prema: Senjan, 2017).

Godine 1974. „Rezolucijom X. kongresa Saveza komunista Jugoslavije“ donesena je nova reforma koja ukida strukturu gimnazije i osniva „Centar za odgoj i usmjereno obrazovanje“. Senjan (2017: 43) navodi: „Srednjoškolsko se obrazovanje tada organiziralo u pripremnom (zajedničke osnove nastavnog plana i programa) i završnom stupnju (usmjerenje), a u reformiranu srednju školu prvi je naraštaj krenuo u šk. godini 1975./76. Nezadovoljstvo ovakvim modelom obrazovanja potaknulo je napuštanje istoga i utvrdilo usmjeravanje u struku od prvog razreda srednje izobrazbe.“

Nastava se glazbe prema dokumentu „Okvirni obrazovni program sadržaja struke u prvoj i drugoj godini usmjerenog obrazovanja*"* u većini struka izvodila u okviru općeg obrazovanja tijekom prve dvije godine učenja te se nazivala Likovna i glazbena kultura*.* Satnica predmeta koja je iznosila 34 sata godišnje objedinila se te se Glazbena kultura održavala jedan sat svaki drugi tjedan ili pola sata svakog tjedna. Iako je satnica bila duplo manja, nastava se i dalje održavala u kontekstu dijakronijskog modela s istim sadržajem i količinom gradiva te jednom ocjenom iz dviju različitih umjetnosti. Gradivo prve godine obuhvaćalo je razdoblje od početaka glazbe do kraja 18. stoljeća, dok je gradivom druge godine bilo zahvaćeno razdoblje romantizma i glazbe 20. stoljeća. S obzirom na to da su isti nastavnici podučavali obje grane umjetnosti, dovodila se u pitanje njihova kompetentnost za oba područja. Udžbenici koji su se koristili bili su *Stoljeća govore glazbom 1* (Čelar i Njirić, 1987) i *Stoljeća govore glazbom 2* (Kos, 1987).

Usmjereno obrazovanje u odgojno-obrazovnoj kulturološkoj struci te kulturno-umjetničkoj struci imalo je veću satnicu nastave glazbe. Uz obavezni predmet Likovna i glazbena kultura, u nastavnom planu odgajatelja predškolske djece i nastavnika razredne nastave nalazio se i izborni predmet Glazbeni odgoj sa sviranjem koji se održavao dodatna dva sata tjedno tijekom prve dvije godine uz mogućnost daljnjeg učenja tijekom sve četiri godine. „Osnovna koncepcija nastavnog programa Glazbenog odgoja obuhvaćala je rad na glazbenoj pismenosti, odgoj sluha i ritma, oblikovanje glasa, glazbeno stvaralaštvo, upoznavanje većeg broja narodnih, dječjih i umjetničkih brojalica, pjesama i igara, sviranje na ritmičkom i melodijskom udaraljkama te poznavanje skladbi prikladnih za slušanje s djecom." (Senjan, 2017: 45)

Glazbena i plesna umjetnost te Kultura s informativnom i izdavačko-knjižarskom djelatnošću bile su dio kulturološke struke te su imale predmet Likovna i glazbena kultura čiji je fond sati bio 34 sata tijekom prve i druge godine učenja s napomenom za povećanje fonda sati. „To je značilo da bi se u prvoj godini učenja moglo obraditi i dio gradiva druge godine (do L. van Beethovena i romantizam), dok bi se u drugoj godini obrađivali jugoslavenski skladatelji." (Senjan, 2017: 45) Velika je pažnja dana području slušanja glazbe.

Godine 1988. donesen je novi plan i program kulturno-umjetničke struke za područje Kulture te Kulture s informativnom djelatnošću koji se predstavio u dokumentu „Okvirni obrazovni program usmjerenog obrazovanja*".* Iako su u predmetu Likovna i glazbena kultura i dalje bile sjedinjene dvije umjetničke grane, fond sati

udvostručuje se na 68 sati godišnje te je također postojala mogućnost razdvajanja grana u zasebne predmete.

U planu i programu obrazovanja profila suradnika koji su pripadali kulturno-znanstvenim ustanovama, nastava Glazbene kulture iznosila je 32 sata na četvrtoj godini s programom različitih vremenskih razdoblja i stvaralaštva jugoslavenskih skladatelja. Vremenska razdoblja nisu se obrađivala kronološki, već su nastavnici odabirali sadržaj prilagođen trenutačnim zbivanjima u glazbenom životu: programu televizije i radija, koncertima, scenskim izvedbama, filmovima i slično. Nastavu glazbe mogao je izvoditi diplomirani muzikolog ili profesor povijesti glazbe (Senjan, 2017).

U programu Informacijsko-dokumentacijsko-komunikacijske djelatnosti (INDOK-a) Glazbena kultura održavala se tijekom prve dvije godine učenja s mogućnosti slušanja predmeta u trećem razredu (34 nastavna sata) i četvrtom razredu (32 nastavna sata). Senjan (2017: 46) navodi: „U nastavi se koristilo prijašnje stečeno znanje o povijesnom razvoju glazbe te aktivno i analitičko slušanje za daljnje upoznavanje zanimljivih glazbenih ostvarenja i aktualnih zbivanja u glazbenom životu.“ Osim udžbeničkog kompleta *Stoljeća govore glazbom* koristio se i *Vječni Orfej* (J. Andreis), *Stoljeća hrvatske glazbe* (L. Županović) te *111 opera* (N. Turkalj). Nastavu glazbe mogao je izvoditi profesor teorije, profesor glazbene kulture ili diplomirani muzikolog uz uvjet položenih pedagoških predmeta. U većini škola učionice su bile opremljene pijaninom, kazetofonom, televizorom u boji, školskom pločom s crtovljem, videorekorderom te fonotekom (Senjan, 2017).

Godine 1991. Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Hrvatske usvojilo je prijedlog „Promjene sustava srednjeg obrazovanja“ kojim se odbacio tadašnji model i ponovno uvela koncepcija s tri vrste srednjih škola: gimnazije, umjetničke i stručne srednje škole. Nastava glazba od 1994. godine postaje zaseban predmet naziva Glazbena umjetnost te je prisutan sve do danas u sklopu kurikula umjetničkog područja srednjoškolskog općeg obrazovanja učenika.

Predmet Glazbena umjetnost prema Nastavnom programu za gimnazije (1994.) izvodi se jednom tjedno u trajanju od jednog školskog sata, odnosno 45 minuta. U općoj, jezičnoj i klasičnoj gimnaziji nastava se odvija tijekom četiri godine, a u prirodoslovno-matematičkim gimnazijama tijekom prve dvije godine. Izuzetak je prirodoslovna gimnazija u kojoj se Glazbena umjetnost javlja samo u četvrtom razredu sa satnicom od 2 sata tjedno.

Cilj predmeta Glazbena umjetnost jest „omogućiti razumijevanje glazbenih djela svjetske i nacionalne kulturne baštine. Usmjeren je prema poticanju i razvijanju zanimanja, navika i potrebe bavljenja glazbom, podizanju razine glazbene i opće kulture te poticanju estetskoga razvoja učenika“ (Vidulin-Orbanić i Duraković, 2012: 14).

Zadaće predmeta Glazbena umjetnost jesu „omogućiti učenicima nastavak upoznavanja izražajnih sredstava glazbe i njenih sastavnica; slušno i teorijski dopuniti poznavanje glazbala i pjevačkih glasova te različitih vrsta izvođačkih sastava (vokalnih, instrumentalnih i kombiniranih); upoznati temeljne glazbene oblike i najtipičnije vrste glazbenih djela; naučiti razlikovati značajke glazbe nastale tijekom pojedinih povijesnih razdoblja i na temelju tih značajki moći približno ustanoviti kojem razdoblju ili stilskom pravcu pripada neko slušano djelo; upoznati veći broj umjetničkih glazbenih djela iz svjetske literature i saznati najznačajnije podatke o njihovim stvarateljima; upoznati vrijedna umjetnička dostignuća hrvatskih ranijih i suvremenih glazbenih stvaratelja; razviti u učenicima želju za samostalnim stjecanjem novih spoznaja i znanja o glazbenoj umjetnosti; osposobiti učenike da na temelju stečenoga znanja mogu sami približno procijeniti umjetničku razinu djela koja slušaju; poticati i razvijati potrebu mladih za praćenje glazbenoga (i cjelokupnoga umjetničkoga) života uže i šire životne sredine; steći svijest o razini cjelokupne hrvatske civilizacije i razviti u učenika želju da i sami njeguju vrijednosti naše glazbene tradicije i sudjeluju u njenoj stalnoj nadogradnji; poticati mladež na izravno osobno sudjelovanje u izvođenju glazbe (u školskim ansamblima ili u umjetničkim društvima izvan škole)“. (Nastavni program za glazbenu umjetnost, 1994: 77)

Kada se govori o modelima organizacije nastave Glazbene umjetnosti, može se spomenuti dva: dijakronijski i sinkronijski model. Nastava glazbe u gimnaziji tipičan je primjer dijakronijskog modela koji slijedi striktno kronološku koncepciju povijesti glazbe i prema kojem je ista zamišljena kao svojevrsna „šetnja kroz povijest“ od prvih poznatih početaka do glazbe našega vremena (Rojko, 2005). Pregled stilskih razdoblja ne opisuje se samo u glazbenom kontekstu, nego i u društveno-povijesnom s brojnim korelacijama s područjima humanističkih, umjetničkih, prirodnih, tehničkih i društvenih znanosti. Poseban se značaj pridaje biografijama skladatelja, dok se predviđene skladbe za slušanje mogu upoznati informativno ili analizom sastavnica glazbenog djela (Senjan, 2017). Model pretendira na to da će učenik nakon završetka četverogodišnje srednje škole dobiti cjelovitu sliku o glazbi u cijeloj

ljudskoj povijesti, a to znači da će upoznati pojavne oblike glazbe (glazbene vrste i oblike), znamenite skladatelje i stilska razdoblja (Rojko, 2001).

U tablicama 1. – 4. prikazana je koncepcija dijakronijskog modela u pojedinom razredu prema Nastavnom programu za gimnazije (1994):

Programske cjeline	Programski sadržaji
Uvod - glazba kao dio društvenoga i kulturnoga života	glazba kao umjetnost; uloga glazbe u životu čovjeka
Glazbeno djelo i njegove sastavnice	izvođači, glasovi, glazbala, izvođački sastavi, vrijeme u glazbi (tempo, metar, ritam), dinamika, melodija, harmonija, glazbeni slog, oblik
Vrste glazbe	klasična, popularna, tradicijska; hrvatska tradicijska glazba
Glazba starih civilizacija	glazba starih istočnih civilizacija; antička Grčka i Rim
Srednji vijek	opće karakteristike, glazba i društvo; jednoglasna crkvena glazba (gregorijanski koral, glagoljaško pjevanje); jednoglasna svjetovna glazba (trubaduri, truveri); razvoj višeglasja (Notrdamska škola, *Ars antiqua*, *Ars nova*); instrumentalna glazba srednjega vijeka
Renesansa	opće karakteristike, glazba i društvo; nizozemska polifonija; crkvena glazba (misa, motet); svjetovna glazba (*frottola*, *vilanella*, madrigal); instrumentalna glazba renesanse; razvoj notacije

Tablica 1. Nastavni sadržaji u prvom razredu gimnazije

Programske cjeline	Programski sadržaji
Barok. Rokoko	opće značajke (polifonija, monodija, motoričnost, monotematika, imitacija, *basso continuo*, homofonija-monodija-tonalitet); vokalno-instrumentalne vrste: madrigal, motet, opera: postanak i razvoj, oratorij, kantata, pasija; instrumentalne glazbene vrste: suita, sonata, *concerto grosso*, solistički koncert, fuga; G. F. Händel, J. S. Bach; hrvatske pjesmarice
Klasicizam	opće značajke stila (homofonija-melodija-harmonija, ritam, tempo, dinamika, glazbala i izvođački sastavi); instrumentalne vrste: sonata, simfonija, koncert; komorne vrste; vokalno-instrumentalne vrste: opera (*seria* i *buffa*), kantata, oratorij, misa; oblici: sonatni oblik, klasični rondo, tema s varijacijama, složeni trodijelni oblik; J. Haydn, W. A. Mozart

Tablica 2. Nastavni sadržaji u drugom razredu gimnazije

Programske cjeline	Programski sadržaji
Romantizam	na razmeđi klasike i romantizma (L. van Beethoven); opće značajke romantizma (melodija, harmonija, metar, ritam, tempo, dinamika, glazbala i izvođački sastavi); glazbene vrste - glasovirska minijatura, solo pjesma, simfonijska pjesma, simfonija, koncert; glazbeno scenske vrste-opera, opereta, balet; nacionalne škole
Impresionizam	opće karakteristike; glazbene značajke stila; C. Debussy, M. Ravel

Tablica 3. Nastavni sadržaji u trećem razredu gimnazije

Programske cjeline	Programski sadržaji
Glazba 20. stoljeća	Opće značajke umjetnosti 20. stoljeća; prošireni tonalitet, bitonalitet, politonalitet, atonalitet, organizirani atonalitet; ekspresionizam, neoromantizam, nacionalni stilovi 20. stoljeća, aleatorika, konkretna glazba, elektronička glazba; hrvatski skladatelji u 20. stoljeću; povijest *jazz* glazbe; povijest *rock* glazbe; mjuzikl

Tablica 4. Nastavni sadržaji u četvrtom razredu gimnazije

Tablice 1. – 4. *Raspored četverogodišnjeg programa Glazbene umjetnosti u gimnaziji prema razredima* (prema: Vidulin-Orbanić i Duraković, 2012)

Cjelovita kurikulurna reforma Škola za život obuhvatila je i sve razrede srednje škole koje pripadaju četvrtom i petom odgojno-obrazovnom ciklusu. U predmetu Glazbena umjetnost sve se glazbene pojave i slušna iskustva osvještavaju u različitim kulturnim i društveno-povijesnim kontekstima. Naglasak se stavlja na komplementarnost domena Slušanje i upoznavanje glazbe (A) i Glazba u kontekstu (C) te razumijevanje muzikoloških sadržaja. Različite se glazbene aktivnosti u okviru domene Izražavanje glazbom i uz glazbu (B) ostvaruju u skladu s raspoloživim vremenom, interesima i željama učenika. (Kurikulum za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, 2019)

Novost kurikula jest nedefiniranost ishoda učenja. S obzirom na slobodu nastavnika pri biranju pojedinih modela poučavanja (sinkronijski ili dijakronijski) ishodi

učenja nisu raspoređeni prema razredima, već se svi nalaze u jednoj tablici koja obuhvaća 137 sati.

Kao što smo napisali, u dijakronijskom je modelu u prvom planu kronološki pregled povijesti glazbe koji nema toliku slobodu pri obradi sadržaja, dok je u sinkronijskom modelu u prvom planu glazba, njeni pojavni oblici i skladatelji. Prednost sinkronijskog modela jest ponajprije sloboda koja je dana nastavniku pri odabiru nastavnih jedinica. Nastavnik nastavni sadržaj Glazbene umjetnosti može prilagoditi dobi učenika i razredu, što u dijakronijskom modelu nije moguće u značajnijom mjeri, s obzirom na činjenicu da se nastavni sadržaji nadovezuju. Njegove negativne strane jesu što se određene glazbene pojave i vrste ne smještaju u povijesno razdoblje pa učenici neće dobiti jasan pregled povijesti glazbe (Rojko, 2001).

Također, uz realizaciju obveznih i preporučenih sadržaja, nastavnik treba odabrati izborne međupredmetne teme koje treba realizirati s učenicima: Čovjek i glazba; Glazba i pokret; Glazba i znanost; Glazba i religija; Glazba i ideologija; Glazba: prošlost – sadašnjost – budućnost; Glazbeno djelo: stvaranje – izvedba – publika; Vrijeme u glazbi: tempo, metar, ritam; Popularna glazba, mediji i Internet; Glazboterapija; Glazba, ples i običaji drevnih civilizacija; Tradicijska glazba, ples i običaji (Hrvatska, Europa, svijet).

Što se tiče elemenata vrednovanja, u svakom odgojno-obrazovnom ciklusu prisutna su dva elementa. U nastavi Glazbene umjetnosti elementi su vrednovanja Slušanje i upoznavanje glazbe te Osnove glazbene umjetnosti. Slušanje i upoznavanje glazbe uključuje opažanje, razlikovanje i analizu glazbeno-izražajnih sastavnica: tempa-pulsa-metra-ritma, visine tona, melodije, dinamike, boje/izvođača, organizacije (oblika i vrste), teksture (sloga), ugođaja i karaktera (koji ovise o obilježjima ostalih sastavnica) te slušno identificiranje naziva skladbe i skladatelja, različitih vrsta glazbe, različitih glazbeno-stilskih razdoblja, pravaca i žanrova. Osnove glazbene umjetnosti podrazumijevaju razumijevanje glazbeno-izražajnih sastavnica, principa organizacije glazbenog djela (glazbenih oblika, glazbenih vrsta), obilježja različitih vrsta, stilova, pravaca i žanrova glazbe, obilježja hrvatske tradicijske glazbe, europske glazbe i glazbi svijeta, međusobnih utjecaja različitih vrsta glazbe, razvoja glazbene umjetnosti tijekom povijesti te osobni osvrt na doživljaj glazbe (u pisanom ili usmenom obliku). (Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, 2019)

Ako se pogleda povijesni pregled nastave Glazbene umjetnosti, vidljiv je pad ukupnog broja sati. Senjan (2017: 62) navodi: „Navedeni nedostatci dijakronijskoga modela trebali bi biti osnovaza usmjeravanje prema novim kreativnijim mogućnostima podučavanja, osmišljavanju zanimljivijeg i fleksibilnijeg modela koji će u prvom redu motivirati učenike na veću angažiranost i sklonost predmetu, ali i nastavnike da svaki sat realiziraju bolje i inventivnije.“

Iako Škola za život i novi Kurikulum potiču osuvremenjivanje nastavnog sadržaja, do promjene tek treba doći. Unatoč pokušaju da se učenike rastereti učenja napamet, da ih se potakne na kritičko razmišljanje i slušanje glazbe, da se glazba učenicima pomoću digitalnih alata predstavi na moderniji, njima bliži način, da glazbene preferencije učenika dođu do izražaja, da se učenik kreativno izrazi, program je i dalje isti, u udžbenicima se daje ista (ako ne i veća) količina informacija popraćena novim slikama i ponekim notnim zapisom skladbe. Nastava je i dalje suhoparna, broj sati minimalan, a promjene su i dalje neophodne usprkos kurikularnoj reformi.

2. 4. Udžbenici u nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti

Udžbenik se Zakonom određuje kao „osnovno nastavno sredstvo i izvor znanja za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva utvrđenih planom i programom ili eksperimentalnim planom i programom osnovne odnosno srednje škole, koji je usklađen s udžbeničkim standardom i kulturološki je prilagođen hrvatskoj nacionalnoj baštini i tradiciji.“ (Zakon o udžbenicima za osnovnu i srednju školu, 2006: 2) S obzirom na to da se predmet Glazbena kultura većinom temelji na stjecanju umijeća i osnovnih znanja, postavljaju se pitanja o svrsi i funkcionalnosti udžbenika za nastavu glazbe u osnovnoj školi.

Posljednjih nekoliko godina u nastavi od četvrtog do osmog razreda predmeta Glazbena kultura koriste se udžbenici i materijali triju izdavačkih kuća. Udžbenički komplet *Allegro 4.- 8. u glazbenom svijetu* (Dvořak, V., Jeličić Špoljar, M., Kirchmayer Bilić, E.) nakladničke kuće „Školska knjiga“ namijenjen je učenju glazbene kulture od četvrtog do osmog razreda, a nakladnička kuća „Alfa“ više se godina predstavlja svojim udžbeničkim kompletom *Svijet glazbe 4-8* (Gašpardi, A., Lazarić, T., Raguž, N., Ostojić, A., Štefanac, Z.). Udžbenici *Glazbena četvrtica* (Miljak, A., Sikirica, J., Stojaković, S.), *Glazbena petica* (Marić, S. i Ščedrov, Lj.), *Glazbena šestica* (Marić, S., Sikirica, J., Stojaković, S., Ščedrov, Lj.), *Glazbena sedmica* (Marić, S. i Ščedrov, Lj.) i

Glazbena osmica (Marić, S., Sikirica, J., Stojaković, S., Ščedrov, Lj.), udžbenici su nakladničke kuće „Profil“. Uz sve udžbenike u kompletu dolazi i odgovarajući nosač zvuka.

Navedeni su udžbenici imali nekoliko izdanja, a najnovija izdanja iz 2019. godine obuhvaćena su Školom za život. Novost u svim nakladnički kućama jesu digitalne platforme i digitalni udžbenici kojima se pristupa preko QR koda.

Nakladnička kuća „Školska knjiga“, uz udžbenik *Allegro u glazbenom svijetu 5* (Dvořak, V., Jeličić Špoljar, M., Kirchmayer Bilić, E.) daje pristup digitalnoj platformi naziva e-sfera. Nakladnička kuća „Profil“ u međuvremenu se pridružuje grupaciji „KLETT“, jednoj od vodećih europskih izdavačkih kuća edukativnih materijala, te mijenja ime u „Profil Klett“. Udžbenik ove izdavačke kuće jest *Glazbeni krug 5* (Ambruš-Kiš, R., Matoš, N., Seletković, T., Stojaković, S., Šimunović, Z.). Digitalni sadržaji dobivaju se pristupom platformi IZZI.

Novo izdanje „Alfinog“ udžbenika *Svijet glazbe 5* djelo je istih autora kao i prethodna izdanja, a digitalni udžbenici navedene izdavačke kuće mogu se aktivirati unutar sustava mozaWeb i iz aplikacije mozaBook.

Što se tiče nastave Glazbene umjetnosti, već smo spomenuli da prati kronološki slijed povijesti glazbe pa su udžbenici srednje škole daleko funkcionalniji u odnosu na udžbenike osnovne škole.

U nastavi Glazbene umjetnosti već se godinama koriste dva kompleta udžbenika odobrenih od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja. Udžbenici su *Glazbena umjetnost 1 i 2* (Medenica, N.) i *Glazbena umjetnost 3 i 4* (Medenica, N. i Palić Jelavić, R.) izdavačke kuće „Školska knjiga“ te *Glazbeni susreti 1., 2., 3. i 4. vrste* (Perak Lovričević, N. i Ščedrov, Lj.) izdavačke kuće „Profil“. Uvođenjem obrazovne reforme Škola za život koja je školske godine 2019./2020. obuhvatila prve razrede gimnazije, u upotrebu dolaze udžbenici *Glazbeni susreti 1* (Ambruš-Kiš, R., Perak Lovričević, N. i Ščedrov, Lj.) nakladnika „Profil Klett“ te *Glazbena umjetnost 1* (Medenica, N.) nakladničke kuće „Školska knjiga“. Osim tiskanih udžbenika, digitalnim materijalima i udžbenicima pristupa se preko virtualnih platforma: e-sfera („Školska knjiga“) i IZZI („Profil Klett“).

Nastavni program Glazbene umjetnosti za prirodoslovnu i prirodoslovno-matematičku gimnaziju, kao i za škole strukovnih usmjerenja, izvodi se uz udžbenik *Glazbeni kontakti 1* i *2* (Ambruš-Kiš, R., Perak Lovričević, N. i Ščedrov, Lj.). Tijek

obrade sadržaja ovih udžbenika u prve dvije godine objedinjuje program od četiri godine.

3. ANALIZA ZASTUPLJENOSTI HRVATSKE GLAZBE U ODABRANIM UDŽBENICIMA OSNOVNE ŠKOLE

U udžbenicima osnovnih škola istražili smo koliko se skladbi hrvatskih autora spominje kao prijedlog za slušanje, u kojoj su mjeri zastupljene dječje pjesme te umjetničke pjesme hrvatskih autora te jesu li skladbe i pjesme samo spomenute ili i opisane. Hrvatska tradicijska glazba izostavljena je iz analize svih udžbenika.

U radu su analizirana dva udžbenička kompleta za koja su se učitelji i nastavnici u provedenom upitniku (Prilog 1) izjasnili da ih najviše koriste:

- *Allegro 4 u glazbenom svijetu* („Školska knjiga“), 2015.
- *Allegro 5 u glazbenom svijetu* („Školska knjiga“), 2015.
- *Allegro 6 u glazbenom svijetu* („Školska knjiga“), 2016.
- *Allegro 7 u glazbenom svijetu* („Školska knjiga“), 2015.
- *Allegro 8 u glazbenom svijetu* („Školska knjiga“), 2015.

- *Glazbena četvrtica* („Profil“), 2014.
- *Glazbena petica*, („Profil“), 2014.
- *Glazbena šestica* („Profil“), 2014.
- *Glazbena sedmica* („Profil“), 2014.
- *Glazbena osmica* („Profil“), 2014.

Također, analizirani su i udžbenici obuhvaćeni novom kurikularnom reformom Škola za život.

- *Allegro 5 u glazbenom svijetu* („Školska knjiga“), 2019.
- *Glazbeni krug 5* („Profil Klett“), 2019.

3. 1. Analiza udžbenika izdavačke kuće „Školska knjiga“

U nastavku slijedi pregled zastupljenosti hrvatske glazbe (tablica 5) u udžbenicima *Allegro 4 u glazbenom svijetu* (2015.), *Allegro 5 u glazbenom svijetu* (2015.), *Allegro 6 u glazbenom svijetu* (2016.), *Allegro 7 u glazbenom svijetu* (2015.), *Allegro 8 u glazbenom svijetu* (2015.) te *Allegro 5 u glazbenom svijetu* (2019.).

Tablica 5. Zastupljenost hrvatske glazbe u udžbenicima izdavačke kuće „Školska knjiga“.

primjeri za slušanje	primjeri za pjevanje	opisani primjeri
Allegro 4 u glazbenom svijetu, 2015.		
	M. Matanović: *Notni stan*	
	S. Mikac – J. Janković: *Sve bih dao kad bih znao*	
	M. Körbler – R. Mikić: *Puži, muži*	
	F. Livadić – Lj. Gaj: *Još Hrvatska ni propala*	
A. Mihanović – J. Runjanin: *Lijepa naša domovino*		
V. Lisinski: *Prosto zrakom ptica leti*		
	I. pl. Zajc – Lj. Varjačić: *Đačka pjesma*	
V. Lisinski: *Večer – orkestralna idila*		V. Lisinski: *Večer*
V. Lisinski: *Jutro*		
	P. Gotovac – L. Politeo: *Žabac dirigent*	
	A. Dedić: *Sretna nova godina*	
	P. Gotovac: *En, ten, tini*	
P. Gotovac: *Brojalice*		
	A. Dobrić Jelača-M. Kušec: *Volim te*	
	S. Mikac – D. Domjanić: *Kesni sneg*	
	Z. Špišić – S. Jakševac: *Ha-ha-ha, ho-ho-ho*	
B. Bjelinski: *Pjesma cipela* iz ciklusa *Kapljice*		
	A. Dedić: *Maestro, muzika!*	
	A. Kabiljo: *Dani*	
	A. Dedić: *Himna zadrugara*	
Allegro 5 u glazbenom svijetu, 2015.		
	A. Gergorić: *Pjesma mira*	
J. Štolcer Slavenski: *Zagorska*		
	D. Paulik – Z. Klinžić: *Domovina sa mnom raste*	
	J. Runjanin – A. Mihanović: *Lijepa naša domovino*	

E. Cossetto*: Moja diridika*	*Moja diridika,* Slavonija	
B. Bjelinski: *Pjesme ribara s otoka* (ulomak)		
	M. Körbler – Lj. Leđenac: *Rastanak s taborom*	
	N. Njirić: *Vjetar*	
	J. Lulić: *Kvartet*	
	L. Županović: *Sinkopa*	
	Z. Špišić: *Postoji jedan*	
R. Matz: *Humoreska*		
	A. Gergorić – S. Marković: *Ljetno prijateljstvo*	
R. Matz*: Elegija* (ulomak)		
K. Odak: *Passacaglia za gudački orkestar* (ulomak)		
B. Papandopulo: *Simfonietta za gudače* (ulomak)		
Allegro 5 u glazbenom svijetu, 2019.[2]		
	S. Miović Kočan – Đ. Jusić: *La musica di notte*	
	A. Gergorić: *Pjesma mira*	
	J. Lulić: *Kvartet*	
	Z. Grgošević: *Tišina ljetne noći*	
	J. Runjanin – A. Mihanović: *Lijepa naša domovino*	
K. Metikoš – I. Krajač – M. Prohaska: *Ave Maria* iz rock-opere *Gubec beg*		
I. Badurina: *Vilo moja*		
Z. Runjić: *Vjeruj u ljubav*		
B. Papandopulo: *Zagorska*		
J. Gotovac: *Duni mi, duni lađane* iz opere *Ero s onoga svijeta*		
V. Lisinski: *Prosto zrakom ptica leti*		
I. pl. Zajc: *U boj, u boj* iz opere *Nikola Šubić Zrinjski*		
I. Matetić Ronjgov: *Bilo vavek veselo*		
R. Matz: *Humoreska*		
B. Papandopulo: *Sinfonietta za gudače,* 3. stavak: *Perpetuum mobile*		B. Papandopulo: *Sinfonietta za gudače*, 3. stavak: *Perpetuum mobile*
V. Sunko: *Varijacije na dalmatinsku temu*		
V. Knežević: *Si gremo za Opatiju*		
S. Leopold: *Na fašniku*		
Allegro 6 u glazbenom svijetu, 2016.		
	M. Bogliuni – S. Jakševac: *Ima jedan razred*	

[2] Sve skladbe priložene za slušanje u udžbeniku *Allegro 5 u glazbenom svijetu* nalaze se u digitalnom sustavu „*Školske knjige"* naziva e-sfera.

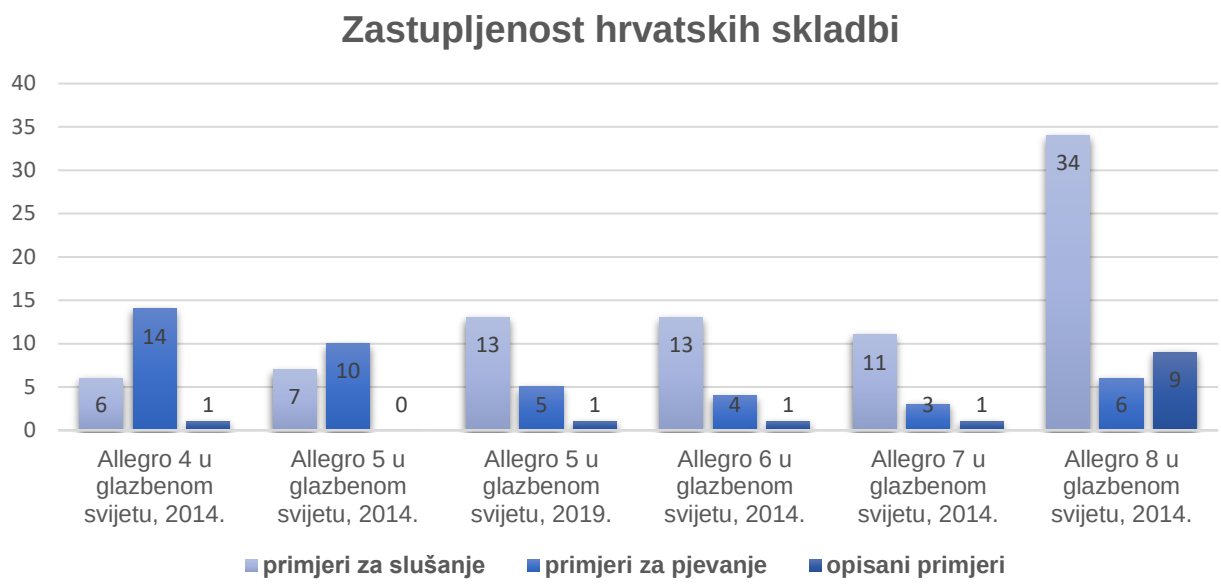
	M. Majer: *Junak iz Like*	
J. Gotovac: *Koledari u kući*		
	M. Körbler – S. Štefan: *Skakavac*	
	Z. Runjić – Z. Zukić: *To su djeca*	
B. Papandopulo*: Capriccio br. 2* (prema *14. Capricciju N. Paganinija*)		
I. pl. Zajc: *Ostavljena*		
D. Pejačević: *Ich glaub' lieber Shatz*		
I. Krajač – K. Metikoš: *Magla*		
V. Coce: *Ribari*		
V. Lisinski – P. Preradović: *Ribar*		
A. Marković: *Ave Maria*		
I. Lukačić: *Ex ore infantium (Iz dječjih usta)*		
V. Lisinski: *Prosto zrakom ptica leti*		
J. Štolcer Slavenski: *Zvira voda*		
I. Lukačić: *Quam pulchra es*		I. Lukačić: *Quam pulchra es*
I. Lešnik: *Patuljci,* 4. stavak: *EE-HUH tema*		
Allegro 7 u glazbenom svijetu, 2015.		
	A. Kabiljo – M. Grgić: *Svijet, svijet*	
	A. Kabiljo – D. Britvić: *Tvoja zemlja*	
A. Klobučar: *Poezija*		
	M. Brajša Rašan: *Krasna zemljo, Istro mila*	
N. Devčić: *Istarska suita* (ulomak)		
B. Papandopulo: *Kvintet za gudački kvartet i klarinet,* 3. stavak (ulomak)		
M. Prohaska: *Patelin* (ulomak)		
F. Lhotka: *Koračnica profesora*		
B. Bjelinski: *Jesenkin dar*		
S. Šulek: *Sonata za trombon i klavir Vox Gabrieli*		
B. Papandopulo: *Lirski trio za klavir, violinu, violončelo, Igra* 3. stavak		
F. Parać: *Scherzo*, za puhački kvintet		
S. Leopold: *Na fašniku*		
B. Bersa: *Sunčana polja*		B. Bersa: *Sunčana polja*
Allegro 8 u glazbenom svijetu, 2015.		
	A. Dedić – D. Britvić: *Oko jedne hiže navek tiči lete*	

	I. pl. Zajc – A. Šenoa: *Živila Hrvatska*	
A. Kabiljo – M. Grgić*:* *Neka cijeli ovaj svijet*	A. Kabiljo: *Neka cijeli ovaj svijet*	
	A. Bjelinski – I. Kuliš: *Božićna*	
	M. Nardelli: *Tamo na rivi*	
	M. Gavrilović – S. Jakševac: *Kam da se pojde*	
V. Lisinski: *Zorko moja* iz opere *Porin*		
I. pl. Zajc: *Duet Eve i Zrinjskog* iz opere *Nikola Šubić Zrinjski*		
V. Lisinski: *Zbor Hrvatica* iz opere *Porin*		
I. pl. Zajc: *Završni zbor* iz opere *Nikola Šubić Zrinjski*		
		J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta*
J. Gotovac: *Erina pripovijest* iz opere *Ero s onoga svijeta*		
J. Gotovac: *Pjesma mlinara Sime* iz opere *Ero s onoga svijeta*		
J. Gotovac: *Završno kolo* (ulomak*)* iz opere *Ero s onoga svijeta*		
		I. Tijardović: *Mala Floramye*
I. Tijardović: *Šjor Bepo*, tercet iz operete *Mala Floramye* (ulomak)		I. Tijardović: *Šjor Bepo*, tercet iz operete *Mala Floramye*
I. Tijardović: *O kućo mala* iz operete *Spli'ski akvarel*		I. Tijardović: *O kućo mala* iz operete *Spli'ski akvarel*
		A. Kabiljo/M. Grgić: *Jalta, Jalta*
A. Kabiljo – M. Grgić: *Jalta, Jalta; Jalta, Jalta*, song		
A. Kabiljo/M. Grgić: *Jalta, Jalta: Neka cijeli ovaj svijet*		
		Đ. Jusić – M. Fotez – S. Stražičić: *Dundo Maroje*
Đ. Jusić – M. Fotez – S. Stražičić: *Život je lijep*, dvopjev Petrunjele i Pometa iz mjuzikla *Dundo Maroje* (ulomak)		
		I. Krajač – K. Metikoš – M. Prohaska: *Gubec-beg*
I. Krajač – K. Metikoš – M. Prohaska: *Gubec-beg: Ave Maria*, arija (ulomak)		
I. Krajač – K. Metikoš –		

M. Prohaska: *Gubec-beg*: *Gupčeva zakletva maču* (ulomak)		
		F. Lhotka: *Đavo u selu*
F. Lhotka: *Đavo u selu*, 2. čin, 6. slika		
		K. Baranović: *Licitarsko srce*
K. Baranović: *Kolo* iz baleta *Licitarsko srce*		
B. Petrović i Zagreb jazz-sekstet: *With Pain I Was Born* (ulomak)		
A. Dedić: *Kuća pored mora*		
V. Paljetak: *Marijana**[3]		
I. Robić: *Morgen (Sutra)*		
S. Mihaljinec: *Ako sada odeš**		
Haustor: *Djevojke u ljetnim haljinama*		
Parni valjak: *Sve još miriše na nju**		
Azra: *A šta da radim*		
I. Lukačić: *Canite et psalite*		
I. M. Jarnović: *Koncert za violinu i orkestar,* 1. stavak (ulomak)		
L. Sorkočević: *3. simfonija u D-duru,* 2. stavak: *Andante*		
V. Lisinski*: Cum invocarem* (ulomak)		
I. pl. Zajc: *Domovini i ljubavi (ulomak)*		
F. Livadić: *Notturno u fis-molu* (ulomak)		
J. Slavenski: *Voda zvira iz kamena*		
I. Matetić Ronjgov: *Ćaće moj* (ulomak)*		
I. Malec: *Četiri minijature za Lewisa Carrolla* (ulomak)		

[3] Sve skladbe označene jednom zvjezdicom predstavljaju primjere za slušanje u digitalnom udžbeniku.

Grafikon 1. Zastupljenost hrvatskih skladbi u osnovnoškolskim udžbenicima nakladničke kuće „Školska knjiga“

Najveću zastupljenost slušnih primjera hrvatskih skladatelja nalazimo u udžbeniku *Allegro 8 u glazbenom svijetu* (grafikon 1). Ovakav je rezultat očekivan s obzirom na to da se prema Nastavnom planu i programu za osnovne škole (2006.) u 8. razredu obrađuju glazbeno-scenske i vokalno-instrumentalne vrste. Hrvatski skladatelji i skladbe koje se obrađuju u tom razredu imaju značaj ne samo za hrvatsku glazbu, već i za hrvatsku povijest. Zbog tog je razloga i broj opisanih primjera u navedenom udžbeniku najveći. Kako je u 4. razredu osnovne škole najviše zastupljena aktivnost pjevanja, udžbenik *Allegro 4 u glazbenom svijetu* ima najviše primjera za pjevanje hrvatskih skladatelja, dok je skladbi za slušanje znatno manje (6). Udžbenik *Allegro 7 u glazbenom svijetu* ima najmanje primjera za pjevanje hrvatskih skladatelja (3).

3. 2. Analiza udžbenika izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“

U nastavku (tablica 6) slijedi pregled zastupljenosti hrvatske glazbe u udžbenicima *Glazbena četvrtica* (2014.), *Glazbena petica* (2014.), *Glazbena šestica* (2014.), *Glazbena sedmica* (2014.), *Glazbena osmica* (2014.) te *Glazbeni krug 5* (2019.).

Tablica 6. Zastupljenost hrvatske glazbe u udžbenicima izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“

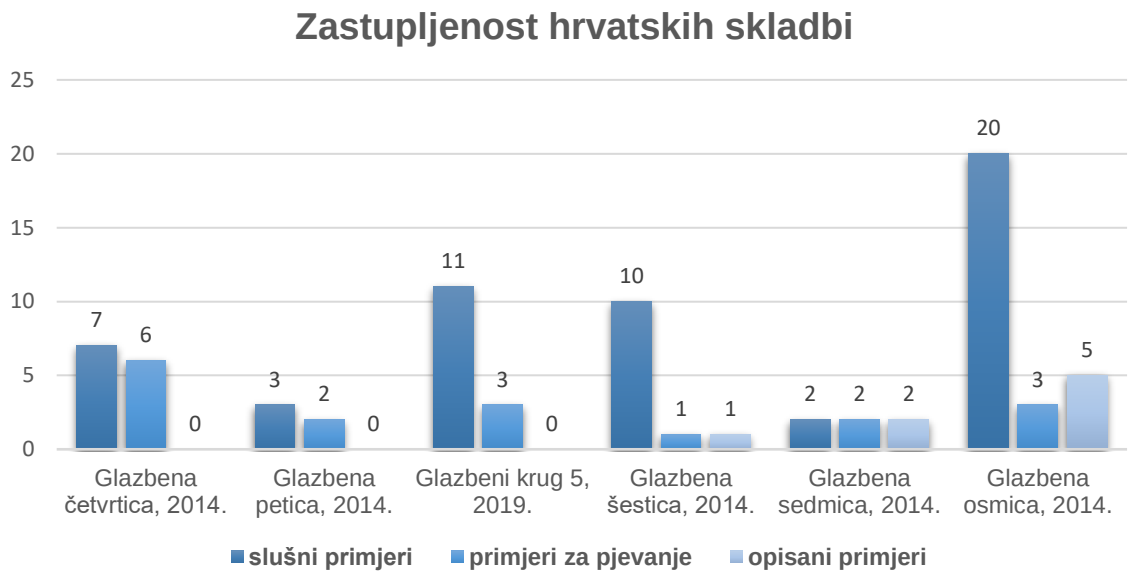
Primjeri za slušanje	Primjeri za pjevanje	Opisani primjeri
Glazbena četvrtica, 2014*.*		
B. Bjelinski: *Macina prehlada* iz zbirke *Kapljice*		
B. Bjelinski: *Tinta se prolila* iz zbirke *Kapljice*		
P. Gotovac: *Brojalice*		
	N. Njirić: *Vjetar*	
B. Papandopulo: *Sinfonietta za gudače,* 3. stavak*: Perpetuum mobile*		
	Lj. Marić: *Prvi snijeg*	
	V. Tomerlin: *Naše pjesme*	
I. Lhotka Kalinski: *Dalmatinski plesovi*		
	J. Gotovac: *Proljeće*	
A. Kabiljo: *Dani*	A. Kabiljo: *Dani*	
J. Runjanin: *Lijepa naša domovino*	J. Runjanin – A. Mihanović: *Lijepa naša domovino*	
Glazbena petica, 2014*.*		
E. Cossetto: *Moja diridika*	*Moja diridika,* Slavonija	
J. Runjanin – A. Mihanović: *Lijepa naša domovino*	J. Runjanin – A. Mihanović: *Lijepa naša domovino*	
B. Papandopulo: *Sinfonietta za gudače,* 3. stavak*: Perpetuum mobile*		
Glazbeni krug 5, 2019.[4]		
R. Ćaleta – N. Belan: *Stojin na kantunu*	R. Ćaleta – N. Belan: *Stojin na kantunu*	
	Z. Tutić – R. Dujmić: *Moja domovina*	
M. Lasić: *Srce vatreno*	M. Lasić: *Srce vatreno*	
L. Sorkočević*: Simfonija u D-duru,* 2. stavak: *Andante*		
T. Obrovac: Crni Malin		
Putokazi: Naranča		
T. Uhlik: Ftiček voli Jazz		
F. Krežma: *Scherzino* za violinu solo		
Klapa Crikvenica: *Okruk selo*		
Detour: Daleko		
Jinx: Tamo gdje je sve po mom		
J. Hatze: Ljuven sanak		
Glazbena šestica, 2014.		
T. Uhlik: *Tartufada (*ulomak)		
R. Mahalup: *Na Sleme*	R. Mahalup: *Na Sleme*	R. Mahalup: *Na Sleme*
D. Pejačević: *Zašto?*		

[4] Skladbe predložene za slušanje u udžbeniku *Glazbeni krug 5* nalaze se u digitalnom sustavu „Profil Kletta“ naziva IZZI.

K. Metikoš – I. Krajač – M. Prohaska: *Zdravo Marijo (Ave Maria)*, Janina molitva iz rock-opere *Gubec-beg*		
J. Hatze: *Serenada*		
I. pl. Zajc: *Zdravo Marijo (Ave Maria)*		
B. Bjelinski: *Cvijeće za Scarlattija, Maćuhica*		
V. Lisinski: *Dvije ptice*		
V. Babin: Jazz-varijacije na temu *Ah, reći ću vam, majko*		
Krešimir Magdić – Jakša Fiamengo: *Kad mi bude leći*		
Glazbena sedmica, 2014.		
I. Josipović: *Drmeš za Pendereckoga* (ulomak)		
S. Zlatić: *Ples iz Istre*		
	I. pl. Zajc: *Cvate ruža rumena*	I. pl. Zajc: *Cvate ruža rumena*
	F. Livadić: *Još Hrvatska ni propala*	F. Livadić: *Još Hrvatska ni propala*
Glazbena osmica, 2014.		
V. Lisinski: *Porin, Zbor Hrvatica iz 2. čina*		
I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski:Zakletva Zrinjskog iz finala 1. čina*		
		I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski*
I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski: arija Zrinjskoga iz 2. čina*		
I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski: recitativ Zrinjskoga iz 2. čina*		
I. pl. Zajc*: Nikola Šubić Zrinjski: finale 3. čina: U boj, u boj*	I. pl. Zajc*: Nikola Šubić Zrinjski: finale iz 3. čina: U boj, u boj*	
I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski: Ljuljanka*, arija Jelene iz 2. čina		
		J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta*
J. Gotovac*: Ero s onoga svijeta: Erina pripovijest iz 1. čina*		
J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta: Završno kolo iz finala 3. čina*		
		I. Tijardović: *Mala Floramye*
I. Tijardović: *Mala Floramye: tercet šjor Bepa iz 1. čina*		
I. Tijardović: *Mala Floramye: Daleko m'je moj Split, arija Male Floramye iz 2. čina*		

I. Tijardović: *Spli'ski akvarel: Marice, dušo, Marice srce*	*I. Tijardović: Spli'ski akvarel: Marice, dušo, Marice srce*	
		A. Kabiljo: *Jalta, Jalta*
A. Kabiljo: *Jalta, Jalta, Neka cijeli ovaj svijet*	A. Kabiljo: *Jalta, Jalta, Neka cijeli ovaj svijet*	
F. Lhotka: *Đavo u selu, Krčma kod Đavolova mosta, 5. slika iz 2. čina*		F. Lhotka: *Đavo u selu, Krčma Kod đavolova mosta, 5. slika iz 2. čina*
F. Lhotka: *Đavo u selu,* uvod baletu		
J. Skjavetić: *Quando la tromba*		
I. Lukačić: *Cantabo Domino*		
L. Sorkočević: *Simfonija br. 7,* 1. stavak: *Allegro*		
V. Lisinski: *Mazurka u Es-duru*		
A. Dedić: *Kad bi svi ljudi na svijetu*		
M. Brajša Rašan – I.Cukon: *Krasna zemljo, Istro mila*		
I. Badurina – F. Bilić: *Da te mogu pismom zvati*		

Grafikon 2. Zastupljenost hrvatskih skladbi u osnovnoškolskim udžbenicima nakladničke kuće „Profil/Profil Klett“

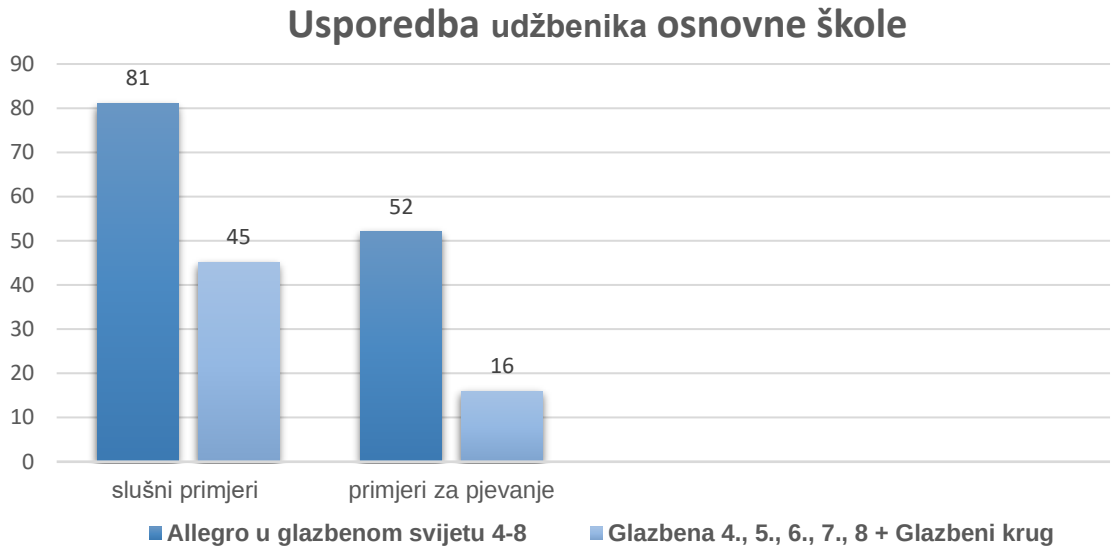

U odnosu na predviđeno gradivo i na hrvatsku glazbu u pojedinim povijesnim razdobljima najviše je skladbi za slušanje predloženo u udžbeniku *Glazbena osmica* (grafikon 2). S obzirom na to da se skladbe za slušanje uglavnom vežu uz priloženu pjesmu, najmanje se skladbi za slušanje nalazi u udžbeniku *Glazbena petica.* Što se

tiče pjevanja, najmanji se broj pjesama hrvatskih skladatelja nalazi također u udžbeniku *Glazbena petica* te *Glazbena šestica.* Pjesme koje su u ovim razredima zastupljene jesu dječje i umjetničke pjesme iz različitih krajeva Europe te tradicijska glazba koju u ovom radu nismo analizirali. Iako se veliki dio udžbenika za 4. razred također odnosi na tradicijsku glazbu, *Glazbena četvrtica* sa šest primjera za pjevanje drži prvo mjesto po zastupljenosti hrvatskih autora.

3. 3. Usporedba udžbenika osnovne škole

Grafikon 3. Usporedba udžbenika osnovne škole nakladničkih kuća „Školska knjiga“ i „Profil/Profil Klett“

Priloženi grafovi u Grafikonu 3 pokazuju da udžbenički komplet „Školske knjige“ *Allegro u glazbenom svijetu 4 – 8* ima veći broj slušnih primjera hrvatskih skladatelja, kao i više primjera za pjevanje hrvatskih autora. Obzirom da je jedna od namjena kurikuluma da se određena pozornost prida domaćoj kulturnoj baštini, autorice „Profila/Profil Kletta veći su dio udžbenika posvetile upravo tome, zbog čega je i broj ostalih skladbi manji.

3. 4. Zaključak poglavlja

Na kraju analize udžbenika glazbene kulture možemo zaključiti nekoliko stvari. Prvo, s obzirom na to da se radi o osnovnoj školi u kojoj je pjevanje jedna od

najzastupljenijih aktivnosti, pjesama za pjevanje isključivo hrvatskih skladatelja nema u većem broju. Obzirom da udžbenici imaju određeni broj skladbi koje mogu prikazati, autorice su odlučile veći dio udžbenika posvetiti tradicijskoj glazbi što je i naznačeno u kurikulumu, pa je i broj pjesama hrvatskih skladatelja zakinut. Suprotno tome, skladbi hrvatskih skladatelja predloženih za slušanje ima u zadovoljavajućem broju u svim razredima osnovne škole. Skladbe su većinom predložene uz učenje glazbenih sastavnica, instrumenata, glazbenih oblika i slično. Kako se u osmom razredu najviše obrađuje gradivo, a najmanje pjeva, gradivo koje se obrađuje detaljno je opisano s jasno postavljenim zadatcima koji potiču aktivno slušanje glazbe. Biografija skladatelja uglavnom nema.

4. ANALIZA ZASTUPLJENOSTI HRVATSKE GLAZBE U ODABRANIM UDŽBENICIMA SREDNJE ŠKOLE

Analiza zastupljenosti hrvatske glazbe u udžbenicima za srednje škole bit će predstavljena dvjema tablicama. Prva će tablica prikazati zastupljenost hrvatskih skladatelja o kojima smo pronašli biografske informacije, dok će spomenuti skladatelji u pojedinom udžbeniku biti napisani ispod tablice. Druga će se tablica odnositi na hrvatske skladbe u udžbenicima i bit će podijeljena u tri stupca. Prvi će stupac obuhvatiti skladbe koje autori pojedinih udžbenika predlažu za slušanje i koje se nalaze na priloženim nosačima zvuka, drugi stupac obuhvaća skladbe koje su u navedenim udžbenicima opisane (opis glazbene vrste, glazbene značajke i sl.), a treći skladbe koje su u njima samo spomenute.

Analizirat će se dva udžbenička kompleta koja se trenutno koriste u nastavi glazbene umjetnosti:

- *Glazbena umjetnost 1* („Školska knjiga“), 2014.
- *Glazbena umjetnost 2* („Školska knjiga“), 2014.
- *Glazbena umjetnost 3* („Školska knjiga“), 2014.
- *Glazbena umjetnost 4* („Školska knjiga“), 2014.

- *Glazbeni susreti 1. vrste* („Profil“), 2013.
- *Glazbeni susreti 2. vrste* („P*rofil*“), 2013.

- *Glazbeni susreti 3. vrste* („P*rofil*“), 2013.
- *Glazbeni susreti 4. vrste* („Profil“), 2013.

Također, bit će analizirani udžbenici obuhvaćeni novom kurikularnom reformom Škola za život.

- *Glazbena umjetnost 1* („Školska knjiga“), 2019.
- *Glazbeni susreti 1* („Profil Klett“), 2019.

4. 1. Analiza udžbenika izdavačke kuće „Školska knjiga“

4. 1. 1. Zastupljenost hrvatskih skladatelja

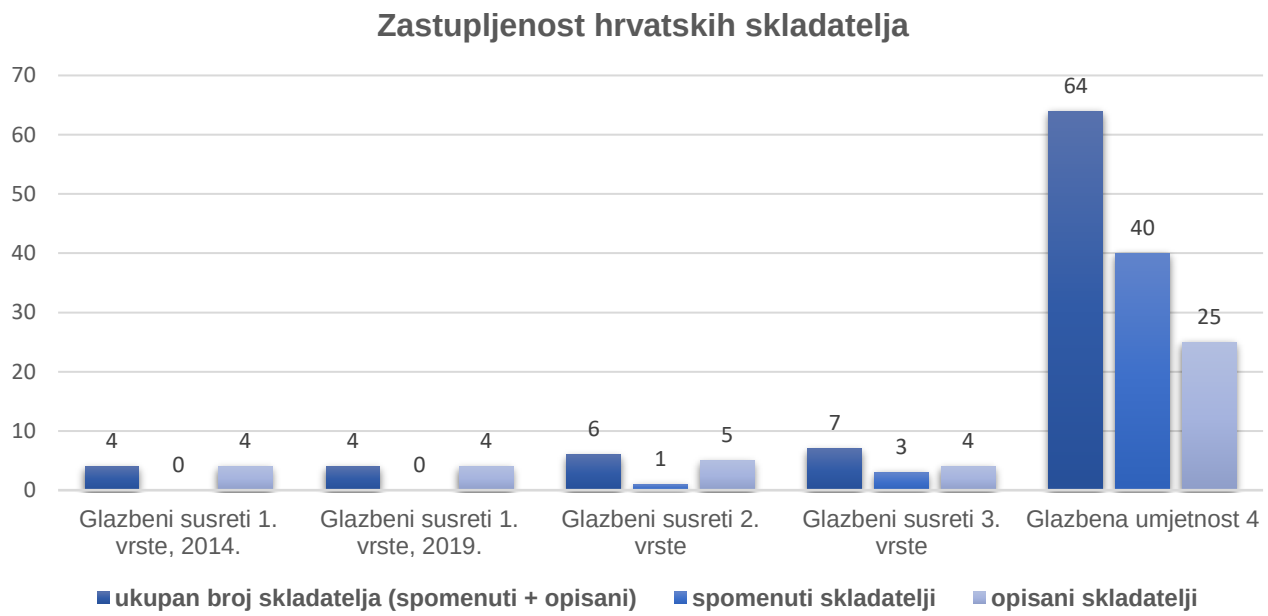
Tablica 7. zastupljenost hrvatskih skladatelja u udžbenicima izdavačke kuće „Školska knjiga“

Glazbena umjetnost 1, 2014.	*Glazbena umjetnost 1,* 2019.	*Glazbena umjetnost 2,* 2014.	*Glazbena umjetnost 3,* 2014.	*Glazbena umjetnost 4,* 2014.
J. Skjavetić	J. Skjavetić	I. Lukačić	V. Lisinski	B. Bersa
A. Motovunjanin	A. Motovunjanin	T. Cecchini	F. Pintarić	J. Hatze
F. Bosanac	F. Bosanac	V. Jelić	I. pl. Zajc	D. Pejačević
A. Patricij	A. Patricij	L. Sorkočević	F. Krežma	F. Krežma
		J. Bajamonti		K. Baranović
				F. Lhotka
				K. Odak
				F. Dugan stariji
				J. Gotovac
				J. Štolcer Slavenski
				I. Tijardović
				A. Dobronić
				B. Papandopulo
				I. Brkanović
				M. Cipra
				M. Ruždjak
				A. Klobučar
				N. Devčić
				M. Kelemen
				B Sakač
				S. Šulek

				I. Malec
				S. Horvat
				R. Radica
				D. Detoni

Kao što je prikazano u Tablici 7, u oba su udžbenika za prvi razred glazbene umjetnosti opisani svi skladatelji koji se spominju: J. Skjavetić, A. Motovunjanin, F. Bosanac i A. Patricij. U udžbeniku *Glazbena umjetnost 2*, uz skladatelje navedene u tablici, spominje se još i A. Sorkočević. *Glazbena umjetnost 3* uz skladatelje navedene u tablici spominje i I. Padovca, J. Runjanina i F. Livadića. U *Glazbenoj umjetnosti 4* osim navedenih skladatelja opisanih u tablici spominju se još I. Matetić-Ronjgov, I. Parać, I. Prišlin, R. Matz, M. Pozajić, Z. Grgošević, B. Kunc, J. Vrhovski, M. Magdalenić, Z. Bradić, S. Zlatić, N. Hercigonja, J. Stahuljak, B. Širola, V. Rosenberg-Ružić, A. Vidaković, S. Preprek, J. Strahuljak, S. Foretić, F. Parać, B. Bjelinski, M. Belamarić, Z. Juranić, K. Šipuš, M. Miletić, L. Županović, Z. Pribernik, N. Njirić, P. Bergamo, P. Dešpalj, J. Magdić, Ž. Brkanović, A. Marković, I. Kuljerić, D. Kempf, F. Parać, B. Lazarin, I. Josipović. B. Šipuš i T. Uhlik.

Grafikon 4. Zastupljenost hrvatskih skladatelja u udžbenicima izdavačke kuće „Školska knjiga“

Iz Grafikona 4 može se vidjeti da najmanju zastupljenost hrvatskih skladatelja imaju *Glazbeni susreti 1. vrste,* u kojem su obrađeni J. Skjavetić, A. Motovunjanin, A. Patricij i F. Bosanac kao predstavnici hrvatske renesansne glazbe. Iako se hrvatska glazba razvijala tijekom baroka i klasicizma koji se obrađuju u 2. razredu srednje škole i romantizma koji se obrađuje u 3. razredu srednje škole, broj se skladatelja u ostalim udžbenicima nije uvelike povećao (izuzev *Glazbenih susreta 4. vrste*). Najveća je zastupljenost hrvatskih skladatelja u udžbeniku za četvrti razred srednje škole koji odmiče od broja hrvatskih skladatelja u ostalim udžbenicima. Što se tiče omjera spomenutih i opisanih skladatelja, približan broj skladatelja opisan je i spomenut u udžbenicima za 1., 2. i 3. razred gimnazije, dok je najveća pozornost posvećena skladateljima 20. stoljeća u udžbeniku *Glazbeni susreti 4. vrste.* U navedenom je udžbeniku više od polovice spomenutih skladatelja i opisano.

4. 1. 2. Zastupljenost hrvatskih skladbi

U nastavku slijedi prikaz zastupljenosti hrvatskih skladbi u uđđbenicima izdavačke kuće „Školska knjiga“ (tablica 8).

Tablica 8. Zastupljenost hrvatskih skladbi u udžbenicima izdavačke kuće „Školska knjiga“

Primjeri za slušanje sa CD-a priloženih uz udžbenik	Opisane skladbe	Primjeri spomenuti u tekstu bez opisa
Glazbena umjetnost 1, 2014		
H. Hasanefendić: *Jesen u meni*		
J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta,* 1. čin, *Erina pripovijest*		
V. Lisinski: *Ribar*		
S. Dedić: *At the party* (ulomak)		
V. Lisinski: *Prosto zrakom ptica leti* (ulomak)		
J. Štolcer Slavenski: *Voda zvira*		
J. Štolcer Slavenski: *Sonata religiosa* (ulomak)		
I. Lukačić: *Ex ore infantium*		
		A. Antico: *Frottole, Knjiga Prva za orgulje*
M. Cara: *To čas nije (Non e' tempo)* -obrada Franjo Bosanac za glas i lutnju	M. Cara: *To čas nije (Non e' tempo)*-obrada Franjo Bosanac za glas i lutnju	

A. Patricij: *Što je l'jep ma vili zlaćani kose pram (Son quest'i bei crin d'oro)*		
	A. Patricij: *Il Primo libro de villotte*	
J. Skjavetić: *Oče naš (Pater noster)*	J. Skjavetić: *Oče naš (Pater noster)*	
F: Bosanac: *Ricercar*		
Glazbena umjetnost 1, 2019.		
J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta, Erina pripovijest*		
S. Dedić: *At the party* (ulomak)		
V. Lisinski: *Prosto zrakom ptica leti*		
J. Štolcer Slavenski: *Voda zvira*		
J. Štolcer Slavenski: *Sonata religiosa* (ulomak)		
I. Lukačić: *Ex ore infantium*		
M. Cara: *To čas nije (Non e' tempo)* – obrada Franjo Bosanac za glas i lutnju	M. Cara: *To čas nije (Non e' tempo)* – obrada Franjo Bosanac za glas i lutnju	
A. Patricij: *Što je l'jep ma vili zlaćani kose pram (Son quest'i bei crin d'oro)*		
	A. Patricij: *Il Primo libro de villotte*	
J. Skjavetić: *Oče naš (Pater noster)*	J. Skjavetić: *Oče naš (Pater noster)*	
F: Bosanac: *Ricercar*		
Glazbena umjetnost 2, 2014.		
	I. Lukačić: *Svete pjesme (Sacrae cantiones)*	
I. Lukačić: *Pjevajte i igrajte (Canite et psalite)*	I. Lukačić: *Pjevajte i igrajte (Canite et psalite)*	
	V. Jelić: *Nebeska vojska (Parnassia militia)*	
		V. Jelić: *Arion prvi (Arion primus)*
		V. Jelić: *Arion drugi (Arion secundus)*
V. Jelić: *Poslušaj, gospodine (Audi Domine)*	V. Jelić: *Poslušajte gospodina (Audi Domine)*	
		T. Cecchini: *Osam sonata, op. 23*
T. Cecchini: *Sonata prima*		
		F. Sponga-*Usper: Compositioni armoniche*

L. Sorkočević: *5. simfonija u D-duru: Allegro*		
L. Sorkočević: *5. simfonija u D-duru: Poco andante*		
L. Sorkočević: *5. simfonija u D-duru: Tempo giusto*		
I. Jarnović: *Koncert za violinu i orkestar*, 1. stavak (ulomak)		
L. Sorkočević: *Trio u G - duru*		
	J. Bajamonti: *Prijenos sv. Duje*	
Glazbena umjetnost 3, 2014.		
V. Lisinski: *Večer (Idila)*[5]		
F. Krežma: *Scherzino*		
F. Pintarić: *Pastorala u F-duru (Dudaš)**	F. Pintarić: *Pastorala u F-duru (Dudaš)*	
		S. Albini: *Barun Trenk*
		F. Livadić: *Kolo Ilirique*
		V. Lisinski*: Kolo Horvatsko*
		I. pl. Zajc: *Hrvatsko kolo*
		I. pl. Zajc: *Koncertno kolo*
V. Lisinski: *Ribar**	V. Lisinski: *Ribar*	
F. Livadić: *Kamena dieva*	F. Livadić: *Kamena dieva*	
F. Livadić: *Ružice (Romanca)*	F. Livadić*: Ružice (Romanca)*	
		I. pl. Zajc: *Domovini i ljubavi*
		I. pl. Zajc: *Lastavicam*
		I. pl. Zajc: *Djevojka i ruža*
I. pl. Zajc: *Uznesi se!**	I. pl. Zajc: *Uznesi se!*	
		F. Livadić: *Ti si moja***[6]
		F. Livadić: *Udaljenoj ljubi***
		F. Livadić: *Mio ti je kraj***
		F. Livadić: *Okićke vrane***
		V. Lisinski: *Miruj, miruj, serce moje***
		V. Lisinski: *Prosjak***
		V. Lisinski: *Tuga djevojke***
		V. Lisinski: *Osamljen***

[5] Sve skladbe označene jednom zvjezdicom (*) predstavljaju primjere za slušanje u digitalnom udžbeniku.
[6] Sve skladbe označene s dvije zvjezdice (**) nalaze se u odjeljku *Istražite i saznajte.*

		I. pl. Zajc: *Noć je tiha***
		I. pl. Zajc: *Vir***
		I. pl. Zajc: *Romansa***
		I. pl. Zajc: *Mletačke elegije***
F. Livadić: *Još Horvatska nij' propala*	F. Livadić: *Još Horvatska nij' propala*	
F. Livadić*: Iz Zagorja/ Prosto zrakom ptica leti*		
V. Lisinski: *Prelja**	V. Lisinski: *Prelja*	
	J. Runjanin: *Lijepa naša*	
V. Lisinski: *Cum invocarem*	V. Lisinski: *Cum invocarem*	
		I. pl. Zajc: *Ljepota cvijećem krasi se*
		I. pl. Zajc: *Bješe dan*
		I. pl. Zajc: *Plavo kad nebo tone*
		I. pl. Zajc: *Ave Maria*
F. Livadić: *Notturno u fis-molu*	F. Livadić: *Notturno u fis-molu*	
	V. Lisinski: *Ljubav i zloba*	
	V. Lisinski*: Porin*	
V. Lisinski: *Porin, II. čin, Zbor Hrvatica (Sva se beli opet gora)*	V. Lisinski: *Porin, II. Čin, Zbor Hrvatica (Sva se beli opet gora)*	
	I. pl. Zajc: *Mislav*	
		I. pl. Zajc: *Ban Leget*
		I. pl. Zajc: *Gospodje i husari*
		I. pl. Zajc: *Lizinka*
		I. pl. Zajc: *Zlatka*
I. pl. Zajc: *Momci na brod**		I. pl. Zajc: *Momci na brod*
		I. pl. Zajc: *Noć u Kairu*
	I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski*	
I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski, I. čin, 3. slika, Zakletva Zrinjskog**	I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski, I. čin, 3. slika, Zakletva Zrinjskog*	
I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski, II. čin, 5. slika, Arija Zrinjskog*	I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski, II. čin, 5. slika, Arija Zrinjskog*	
I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski, III. čin, 8. slika, br. 32, Finale (Peteropjev sa zborom)**	I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski, III. čin, 8. slika, br. 32, Finale (Peteropjev sa zborom)*	

		I. pl. Zajc: *Majstorski hitac kod Kostajnice*
		S. Albini: *Na Plitvička jezera!*
		A. Čepinski: *Jela Bele*
Glazbena umjetnost 4, 2014.		
B. Kunc: *Nokturno u fis-molu*	B. Kunc: *Nokturno u fis-molu*	
		B. Kunc: *Koncert za glasovir i orkestar u h-molu*
		B. Kunc: *Dva nokturna, op. 32*
		B. Kunc: *Koncert za male ruke*
		B. Kunc: *U Poljima*
		B. Kunc: *Mlado lišće*
		B. Kunc: *Šest bagatela*
	B. Bersa: *Tri pejsaža*	
B. Bersa: *Tri pejsaža, Mjesečina*	B. Bersa: *Tri pejsaža, Mjesečina*	
		R. Matz: *Faun***
		B. Bersa: *Jesen***
		B. Bersa: *Prvi snijeg***
		D. Pejačević: *Dva nokturna***
		D. Plamenc: *Tri poeme Ch. Baudelairea***
	B. Bersa: *Oganj*	
		B. Bersa: *Postolar iz Delfta*
B. Bersa: *Seh duš dan*	B. Bersa: *Seh duš dan*	
B. Bersa: *Sunčana polja*	B. Bersa: *Sunčana polja*	
		B. Bersa: *Po načinu starih*
	D. Pejačević: *Koncert za glasovir i orkestar u g-molu, op. 33*	
D. Pejačević: *Koncert za glasovir i orkestar u g-molu, op. 33, I. stavak: Allegro moderato*	D. Pejačević: *Koncert za glasovir i orkestar u g-molu, op. 33, I. stavak: Allegro moderato*	
		D. Pejačević: *Ouvertura u d-molu*
		D. Pejačević: *Simfonija u fis-molu op. 41*
		F. pl. Lučić*: Simfonija u f-molu*
		F. pl. Lučić: *Koncert za orgulje i orkestar u c-molu*

		K. Baranović: *Koncertna predigra*
		B. Širola: *Notturno*
		F. Dugan stariji: *Simfonijski andante*
		S. Stančić: *Scherzo*
		A. Dobronić*: Karneval*
F. Dugan stariji: *Toccata u g-molu*	F. Dugan stariji: *Toccata u g-molu*	
		F. Dugan stariji: *Kromatska fuga u c-molu*
		F. Dugan stariji: *Preludij i fuga u H-duru*
J. Hatze: *Majka*	J. Hatze: *Majka*	
		D. Pejačević*: Djevojački likovi,, op. 42***
		D. Pejačević: *Tri pjesme op. 53***
		D. Pejačević: *Život cvijeća***
		J. Hatze: *Povratak***
		J. Hatze: *Rob***
		J. Hatze: *Serenada***
		J. Hatze: *Molitva***
		J. Hatze: *Moja sudba***
		J. Hatze: *Večernje zvono***
		I. Parać: *Siroče***
B. Bersa: *Oganj, III. Čin, 2. prizor, Glazba strojeva (Strojna glazba)*	B. Bersa: *Oganj, III. Čin, 2. prizor, Glazba strojeva (Strojna glazba)*	
	J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta*	
J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta, III. Čin, Završno kolo iz Finala*	J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta, III. Čin, Završno kolo iz Finala*	
	F. Lhotka: *Đavo u selu*	
F. Lhotka: *Đavo u selu, III. čin, 8. slika (ulomak)*		
	K. Odak: *Dorica pleše*	
		J. Hatze: *Adel i Mara*
		I. Parać: *Adelova pjesma*
	K. Baranović: *Licitarsko srce*	
K. Baranović: *Licitarsko srce (Kolo)*		
I. Matetić Ronjgov: *Ćaće moj*	I. Matetić Ronjgov: *Ćaće moj*	

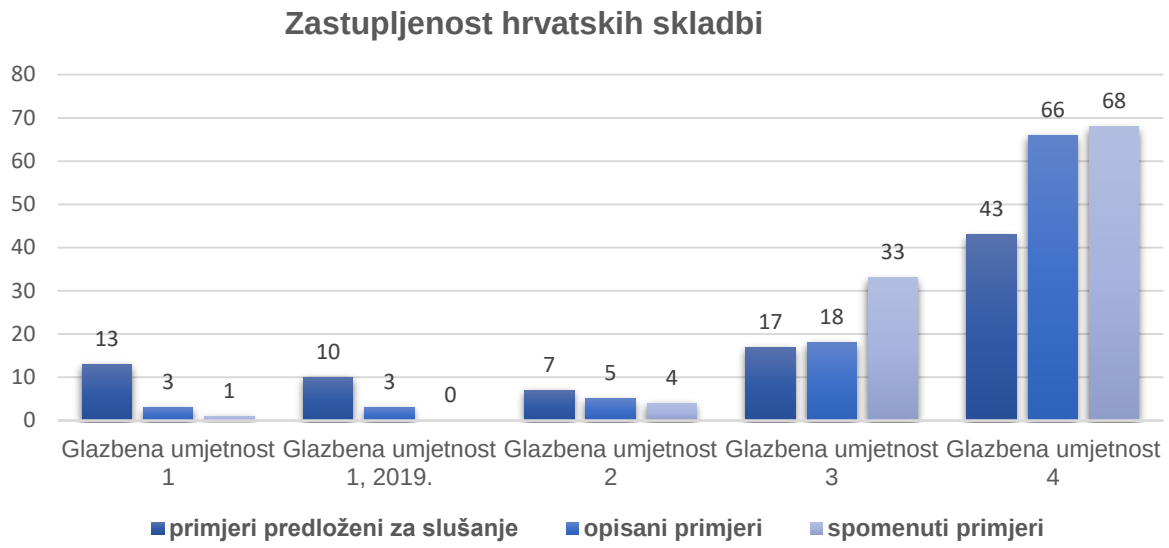
J. Gotovac: *Koleda, op. 11*	J. Gotovac: *Koleda, op. 11*	
J. Štolcer Slavenski: *Voda zvira*	J. Štolcer Slavenski: *Voda zvira*	
		I. Matetić Ronjgov: *Roženice***
		I. Matetić Ronjgov: *Malo mantinjade v Rike na palade***
		J. Gotovac: *Rizvan-aga***
		J. Gotovac: *Zvonimirova lađa***
		J. Gotovac: *Bijeli kameni grad***
		J. Štolcer Slavenski*:* *Ružica rumena***
		J. Štolcer Slavenski: *Ftiček Veli***
		K. Odak: *Radosna noć u gradu*
		B. Bersa: *Robinjica*
		B. Bersa: *Oj sani, vi šareni sanci*
K. Baranović: *Crn-bel*	K. Baranović: *Crn-bel*	
	K. Baranović: *Z mojih bregov*	
K. Baranović: *Z mojih bregov: Kum Martin*	K. Baranović: *Z mojih bregov: Kum Martin*	
		A. Dobronić: *Hajduk*
		A. Dobronić: *Pjesme neostvarene ljubavi*
		A. Dobronić: *Pjesme ostvarene ljubavi*
		A. Dobronić: *Pjesme dodolske*
K. Odak: *Svrši stopi moje*	K. Odak: *Svrši stopi moje*	
	S. Šulek: *Drugi klasični koncert*	
S. Šulek: *Drugi klasični koncert, III. stavak*		
K. Odak: *Prva passacaglia za gudački orkestar, op. 35*	K. Odak: *Prva passacaglia za gudački orkestar, op. 35*	
	B. Papandopulo: *Sinfonietta za gudački orkestar, op. 79*	
B. Papandopulo: *Sinfonietta za gudački orkestar, op. 79, III.stavak*	B. Papandopulo: *Sinfonietta za gudački orkestar, op. 79, III.stavak*	
J. Štolcer Slavenski: *Sonata religiosa za violinu i orgulje, op. 7*	J. Štolcer Slavenski: *Sonata religiosa za violinu i orgulje, op. 7*	
	I. Brkanović: *Triptihon, narodni obred kod smrti*	
I. Brkanović: *Triptihon, narodni obred kod smrti, Žalosnica (u crkvi)*	I. Brkanović: *Triptihon, narodni obred kod smrti, Žalosnica (u crkvi)*	

		J. Hatze: *Ressurectio*
		B. Papandopulo: *Ultva zlatokrila*
		J. Štolcer Slavenski: *Religiofonija*
I. Brkanović: *Ekvinocij*		
I. Brkanović: *Ekvinocij, II. Čin, 1. slika – Prizor susreta Jele i Nike, Dubi samo, dubi dubi…*	I. Brkanović: *Ekvinocij, II. Čin, 1. slika – Prizor susreta Jele i Nike, Dubi samo, dubi dubi…*	
I. Brkanović: *Ekvinocij, II. Čin . orkestralni intermezzo*	I. Brkanović: *Ekvinocij, II. Čin . orkestralni intermezzo*	
		I. Brkanović: *Zlato Zadra*
		I. Brkanović*: Fedra*
		I. Brkanović: *Heloti*
		B. Papandopulo: *Rona*
		A. Dobornić*: Pokladna noć*
	M. Kelemen: *Opsadno stanje*	
	M. Kelemen: *Novi stanar*	
	S. Šulek; *Koriolan*	
	S. Šulek: *Oluja*	
	N. Devčić: *Labinska vještica*	
	R. Radica: *Prazor*	
	M. Belamarić: *Priče iz Bečke šume*	
	S. Horvat: *Preobražaj*	
	F. Parać: *Judita*	
	Z. Juranić*:* *Govori mi o Augusti*	
	Z. Juranić: *Posljednji ljetni cvijet*	
	I. Kuljerić: *Moć vrline*	
	I. Kuljerić: *Richard III.*	
	I. Kuljerić: *Životinjska farma*	
		K. Odak: *Majka Margareta*
		S. Horvat: *Tri legende*
	S. Horvat*: Jama*	
	I. Brkanović: *Stabat Mater dolorosa*	
	I. Brkanović: *Kantata o sv. Križu*	
B. Sakač: *Barasou*	B. Sakač: *Barasou*	

N. Devčić: *Igra riječi I.*	N. Devčić: *Igra riječi I*.	
N. Devčić: *Columbia 68*	N. Devčić: *Columbia 68*	
I. Malec: *Lumina*	I. Malec: *Lumina*	
	B. Sakač: *Tri sintetske poeme*	
M. Kelemen: *Skolion*	M. Kelemen: *Skolion*	
	M. Cipra: *Peti gudački kvartet*	
M. Cipra: *Peti gudački kvartet, Slobodna kadenca*		
M. Ruždjak: *Klasični vrt*	M. Ruždjak: *Klasični vrt*	
F. Parać: *Muzika za gudače*	F. Parać: *Muzika za gudače*	
R. Radica: *19 & 10 Interferencije za recitatora, zbor i orkestar*	R. Radica: *19 & 10 Interferencije za recitatora, zbor i orkestar*	
		R. Radica: *Lirske varijacije*
D. Detoni*: Hommage à Do-majeour*	D. Detoni*: Hommage à Do-majeour*	
S. Horvat: *Kolo bola*	S. Horvat: *Kolo bola*	
		S. Horvat: *Jama*
	A. Klobučar: *Koncert za orgulje i orkestar*	
A. Klobučar: *Koncert za orgulje i orkestar, I. stavak*	A. Klobučar: *Koncert za orgulje i orkestar, I. stavak*	
D. Kempf: *Spectrum*	D. Kempf: *Spectrum*	
	I. Kuljerić: *Hrvatski glagoljaški requiem*	
I. Kuljerić: *Hrvatski glagoljaški requiem, Poslidnica (Sequentia*)	I. Kuljerić: *Hrvatski glagoljaški requiem, Poslidnica (Sequentia)*	
B. Petrović*: Blues for Jazz Mama*		
		M. Grgić-A. Kabiljo*: Jalta, Jalta*
M. Grgić-A. Kabiljo: *Jalta, Jalta, Neka cijeli ovaj svijet*		
		M. Fotez – S. Stražičić – T. Mujičić: *O'Kaj*
		N. Škrabe – B. Senker – T. Mujičić: *Novela od stranca*
		I. Krajač – K.Metikoš – M.Prohaska: *Gubec-beg*
I. Krajač – K.Metikoš – M.Prohaska: *Gubec-beg, Gupčeva zakletva maču*		
		I. Krajač – K.Metikoš – M.Prohaska: *Grička vještica*
A. Dedić*: Moderato Cantabile*		

		A. Dedić: *Kuća pored mora*

Grafikon 5. Zastupljenost hrvatskih skladatelja u udžbenicima izdavačke kuće „Školska knjiga“

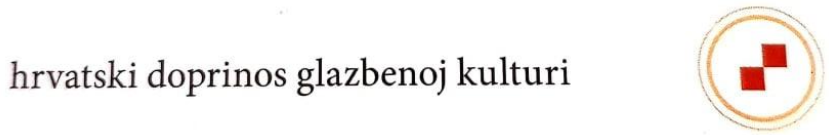

Podatci iz Grafikona 5 prikazuju da udžbenik *Glazbena umjetnost 4* ima najveći broj skladbi u sve tri kategorije: hrvatske skladbe predložene za slušanje od strane autora udžbenika, opisane skladbe te spomenute skladbe. Razlog tome jest što su autorice veliku pozornost dale hrvatskim skladateljima nove generacije koji su djelovali i djeluju krajem 20. stoljeća i danas. Najmanji broj predloženih slušnih primjera hrvatskih skladatelja ima udžbenik *Glazbena umjetnost 3*, što je iznenađujuće s obzirom na to da gradivo 3. razreda obuhvaća i romantizam i opus skladatelja V. Lisinskog i I. Zajca koji su među najistaknutijim autorima hrvatskih opera. Što se tiče opisanih skladbi, tri opisane skladbe imaju udžbenici *Glazbena umjetnost 1* iz 2014. te *Glazbena umjetnost 1* iz 2019. godine. Iako je broj slušnih primjera veći, većina ih je priložena uz ponavljanje i utvrđivanje sastavnica glazbenog djela za koje nije potreban opis, a tri skladbe koje su opisane dio su opusa F. Bosanca, A. Patricija i J. Skjavetića iz razdoblja renesanse. Najmanje spomenutih skladbi ima udžbenik *Glazbena umjetnost 1* iz istog razloga koji je naveden u odjeljku iznad zbog čega je nepotrebno obrađivati i objašnjavati određena djela.

4. 2. Analiza udžbenika izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“

Autorice udžbeničkog kompleta *Glazbeni susreti 1., 2., 3. i 4. vrste* na početnoj su stranici priložile „Mali vodič kroz grafičke simbole“ za bolje snalaženje na stranicama udžbenika i u nastavnim sadržajem. Jedan od simbola pletera (Slika 1.) označava hrvatski doprinos glazbenoj kulturi i nalazi se uz dijelove udžbenika koji govore o hrvatskoj glazbi, skladateljima ili djelima.

Slika 1. simbol pletera za označavanje hrvatske građe

Također, autorice su u udžbeniku *Glazbeni susreti 4. vrste* napomenule da hrvatske skladatelje i djela nisu obrađivale u posebnim poglavljima, već u kontekstu vremena u kojem su umjetnici živjeli i stvarali (usporedno sa suvremenicima iz drugih europskih zemalja) te da su svjesno izostavile detaljniju obradu glazbenih djela živućih hrvatskih skladatelja zbog nedostatka vremenskog odmaka koji bi omogućio objektivnost odabira.

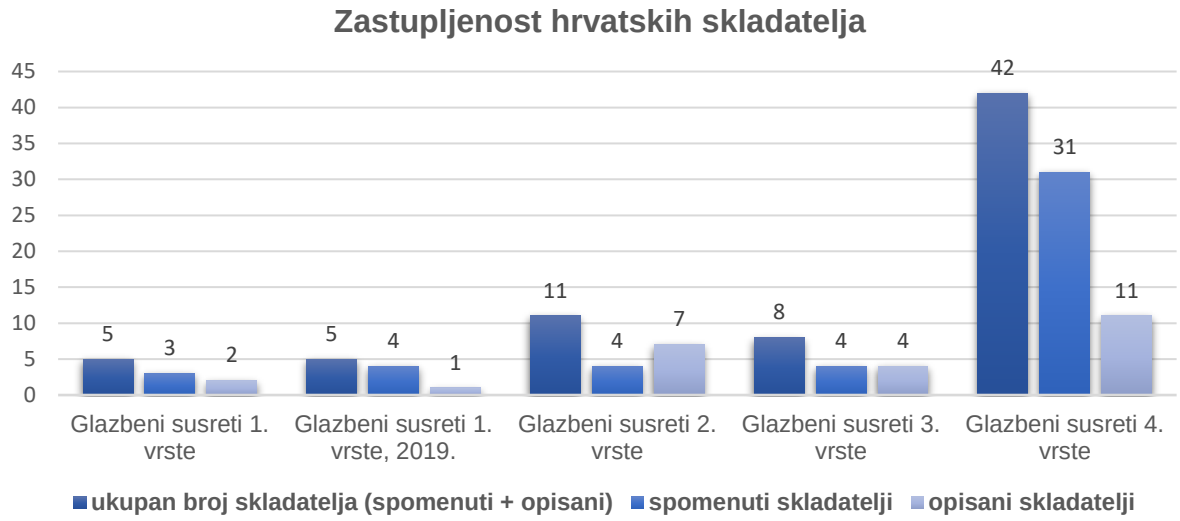
4. 2. 1. Zastupljenost hrvatskih skladatelja

Tablica 9. Zastupljenost hrvatskih skladatelja u udžbenicima izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“

Glazbeni susreti 1. vrste, 2013.	*Glazbeni susreti 1. vrste,* 2019.	*Glazbeni susreti 2. vrste,* 2013.	*Glazbeni susreti 3. vrste,* 2013.	*Glazbeni susreti 4. vrste,* 2013.
R. Matz	J. Skjavetić	T. Cecchini	V. Lisinski	B. Bersa
J. Skjavetić		I. Werner	I. pl. Zajc	D. Pejačević
		J. Kritel Vanhal	F. Krežma	F. Lhotka
		L. Ebner	F. Livadić	K. Odak
		L. Sorkočević		K. Baranović
		I. Jarnović		J. Gotovac
		J. Bajamonti		J. Štolcer Slavenski
				I. Tijardović
				B. Papandopulo
				B. Bjelinski
				S. Šulek

Prema Tablici 9, u *Glazbenim susretima 1. vrste* uz R. Matza i J. Skjavetića, spomenuti su A. Motovunjanin, F. Bosanac i A. Petrić. Svi su skladatelji spomenuti u razdoblju renesanse, dok je R. Matz i njegova skladba *Elegija* priložena na početku udžbenika za ponavljanje i utvrđivanje melodije kao jedne od sastavnica glazbe. U udžbeniku iz 2019. ne opisuje se R. Matz, a ostali su skladatelji ponovljeni. U *Glazbenim susretima 2. vrste* uz autore navedene u tablici spominju se još I. Lukačić, V. Jelić, A. Ivančić i A. Sorkočević. *Glazbeni susreti 3. vrste* uz navedene skladatelje opisane u tablici spominju i J. Runjanina, B. Kunca, B. Bersu i D. Pejačević. U *Glazbeni susretima 4. vrste* osim navedenih autora opisanih u tablici spominju se još J. Hatze, I. Matetić-Ronjgov, B. Kunc, I. Brkanović, M. Cipra, N. Devčić, M. Keleman, I. Kuljerić, B. Sakač, L. pl. Matačić, I. Malec, P. Bergamo, S. Horvat, R. Radica, A. Klobučar, Ž. Brkanović, M. Miletić, A. Marković, D. Detoni, D. Kempf, M. Ruždjak, F. Parać, I. Josipović, B. Šipuš, T. Uhlik, M. Tarbuk, A. Kabiljo, Đ. Jusić, I. Krajač, K. Metikoš, M. Prohaska.

Grafikon 6. Zastupljenost hrvatskih skladatelja u udžbenicima izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“

Iz navedenih podataka u Grafikonu 6 može se vidjeti da najmanju zastupljenost hrvatskih skladatelja imaju *Glazbeni susreti 1. vrste,* a jedini skladatelj koji je temeljito opisan jest J. Skjavetić kao predstavnik renesanse u Hrvatskoj. Najveća je zastupljenost hrvatskih skladatelja u udžbeniku za četvrti razred srednje škole iako su autorice svjesno izostavile živuće skladatelje. Nadalje, vezano za omjer spomenutih i opisanih skladatelja, najmanji broj skladatelja opisan je u udžbeniku 4. razreda (od 42

spomenuta skladatelja, opisano je njih 11). S obzirom na velik broj spomenutih skladatelja, autorice su za opisivanje odabrale one koji su u svome životu ili djelima imali značajan doprinos hrvatskoj glazbi i kulturi. Odnos skladatelja u ostalim udžbenicima uglavnom je podjednak.

4. 2. 2. Zastupljenost hrvatskih skladbi

U nastavku slijedi prikaz zastupljenosti hrvatskih skladbi u uddbenicima izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“ (tablica 10).

Tablica 10. Zastupljenost hrvatskih skladbi u udžbenicima izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“

primjeri za slušanje s priloženih CD-a	opisane skladbe	primjeri spomenuti u tekstu bez opisa
Glazbeni susreti 1. vrste, 2013.		
	J. Štolcer Slavenski: *Voda zvira*	
R. Matz: *Elegija*	R. Matz: *Elegija*	
B. Bersa: Po načinu starih *Airs de ballet*-2. stavak: *Air*	B. Bersa: Po načinu starih *Airs de ballet*-2. stavak: *Air*	
I. Lukačić: *Sacrae cantiones: Quam pulchra et amica mea*		I. Lukačić: *Sacrae cantiones: Quam pulchra et amica mea*
L. Sorkočević: *Simfonija br. 3 u D-duru* - 2. stavak*: Andante*		L. Sorkočević: *Simfonija br. 3 u D-duru* - 2. stavak*: Andante*
	J. Runjanin*: Lijepa naša domovino*	
N. Devčić: *Istarska suita* (1948)	N. Devčić: *Istarska suita* (1948)	
I. Josipović: *Drmeš za Pendereckog* (1986)	I. Josipović: *Drmeš za Pendereckog* (1986)	
A. Čagalj: *Rodrigo u Zagori*	A. Čagalj: *Rodrigo u Zagori*	
Gospode pomiluj, glagoljaški napjev, Dobrinje, otok Krk		
J. Skjavetić: *Appariran per me le stelle*	J. Skjavetić: *Appariran per me le stelle*	
Glazbeni susreti 1, 2019.		
M. Meštrović: *Sarma Sarma*		
M. Kvesić: Mi smo garda hrvatska		
LADO – HR Electro: *Jedna pura, dva pandura*		
J. Slavenski: *Voda zvira*	J. Slavenski: *Voda zvira*	

L Sorkočević*: Simfonija u D-duru, 1.stavak: Allegro*		
Z. Stipišić: *Cesarica*		
I. Lukačić: *Sacrae cantiones, Quam pulchra e samica mea*		
J. Runjanin: *Lijepa naša domovino*	J. Runjanin: *Lijepa naša domovino*	
R. Matz: *Elegija za violončelo i klavir*		
J. Hatze: Majka		
J. Gotovac: *Himna slobodi*		
K. Metikoš: O jednoj mladosti		
T. Obrovac: *Kad te nima tu*		
Gospode, pomiluj, glagoljaški napjev iz Dobrinja, Krk		
Julije Skjavetić: *Appariran per me le stelle*	Julije Skjavetić: *Appariran per me le stelle*	
Glazbeni susreti 2. vrste, 2013.		
		J. Gotovac: *Himna slobodi*
I. Lukačić: *Canite et psalite omnes populi*	I. Lukačić: *Canite et psalite omnes populi*	
	I. Lukačić: Sacrae cantiones	
		T. Cecchini: *Canti spirituali*
T. Cecchini: *Sonata za dvije violine i basso continuo br. 8 u F-duru, op.23*	T. Cecchini: *Sonata za dvije violine i basso continuo br. 8 u F-duru, op.23*	
I. Lukačić: *Quam pulchra es*	I. Lukačić: *Quam pulchra es*	
L. Sorkočević: *Simfonija br.3 u D-duru, 1. stavak: Andante*	L. Sorkočević: *Simfonija br.3 u D-duru, 1. stavak: Andante*	
L. Sorkočević: *Simfonija br.3 u D-duru, 2. stavak: Allegro*	L. Sorkočević: *Simfonija br.3 u D-duru, 2. stavak: Allegro*	
L. Sorkočević: *Simfonija br.3 u D-duru, 3. stavak: Presto*	L. Sorkočević: *Simfonija br.3 u D-duru, 3. stavak: Presto*	
I. Jarnović: *Treći koncertantni kvartet u F-duru, 1. stavak: Allegro con spirito*	I. Jarnović: *Treći koncertantni kvartet u F-duru: Allegro con spirito, Andantino, Allegro Vivace*	
I. Jarnović: *Treći koncertantni kvartet u F-duru, 2. stavak: Andantino*		
I. Jarnović: *Treći koncertantni kvartet u F-duru, 3. stavak: Allegro*		
	J. Bajamonti: *Prijenos sv. Duje*	
Glazbeni susreti 3. vrste, 2013.		
F. Livadić: *Nokturno u fis-molu*	F. Livadić: *Nokturno u fis-molu*	

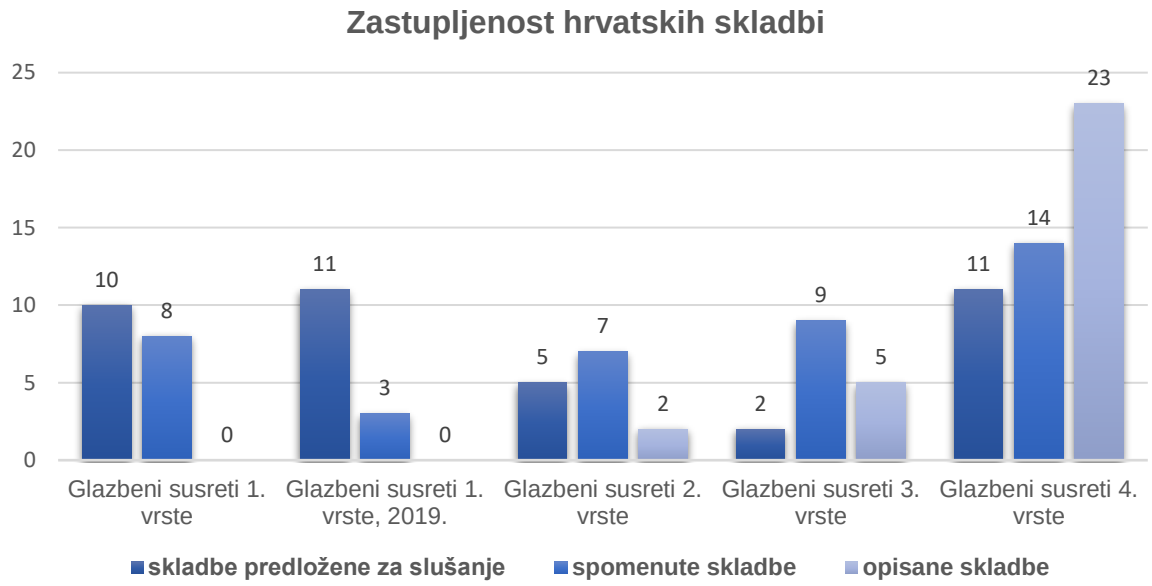
	J. Runjanin: *Lijepa naša domovino*	
		F. Pintarić: *Pastorala za glasovir u F-duru, Dudaš*[7]
	V. Lisinski: *Ribar*	
		F. Livadić: *Još Horvatska ni propala*
		V. Lisinski: *Prosto zrakom ptica leti*
		F. Livadić: *Dva scherza*
		F. Livadić: *Kamena djeva****
V. Lisinski: *Večer*	V. Lisinski: *Večer*	
	V. Lisinski: *Bellona*	
	V. Lisinski: *Porin*	
	V. Lisinski: *Porin*, *zbor Hrvatica* iz II. Čina	
	I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski*	
	I. pl. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski: Finale, peteropjev i zbor*	
Glazbeni susreti 4. vrste, 2013.		
		B. Bersa: *Oganj*
		J. Hatze: *Povratak*
		J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta*
		K. Odak: *Dorica pleše*
		B. Papandopulo: *Sunčanica*
		I. Brkanović: *Ekvinocij*
		M. Kelemen: *Opsadno stanje*
		I. Kuljerić: *Richard III.*
D. Pejačević: *Život cvijeća, op. 19, Ruža*	D. Pejačević: *Život cvijeća, op. 19, Ruža*	
	D. Pejačević: *Život cvijeća, op. 19*	
		D. Pejačević: *Glasovirski kvintet, op.40****
		D. Pejačević: *Koncert za glasovir i orkestar u g-molu, op.33****

[7] Sve skladbe označene s tri zvjezdice (***) preporuke su za slušanje od strane samih autorica.

B. Bersa: *Sunčana polja*	B. Bersa: *Sunčana polja*	
J. Gotovac: *Simfonijsko kolo, op.12*	J. Gotovac: *Simfonijsko kolo, op.12*	
		J. Gotovac: *Koleda*
J. Štolcer Slavenski: *Voda zvira*	J. Štolcer Slavenski: *Voda zvira*	
	F. Lhotka: *Đavo u selu*	
F. Lhotka: *Đavo u selu: 2. čin, 6. slika: U paklu*	F. Lhotka: *Đavo u selu: 2. čin, 6. slika: U paklu*	
K. Baranović: *Licitarsko srce, Kolo*		
	K. Baranović: *Licitarsko srce*	
		K. Baranović: *Cvijeće male Ide*
		K. Baranović: *Imbrek s nosom*
		K. Baranović: *Kineska priča*
		F. Lhotka: *Balada o jednoj srednjovjekovnoj ljubavi*
		K. Baranović: *Pan*
		Ciklus pjesama *Z mojih bregov*
	B. Papandopulo: *Simfonietta za gudače, op.79*	
B. Papandopulo: *Simfonietta za gudače, op. 79 – 3. stavak: Perpetuum mobile*	B. Papandopulo: *Simfonietta za gudače, op.79 – 3. stavak: Perpetuum mobile*	
	S. Šulek: *Prvi klasični koncert za orkestar*	
S. Šulek: *Prvi klasični koncert za orkestar – 2. stavak: Siciliano – Larghetto, quasi Andantino*	S. Šulek: *Prvi klasični koncert za orkestar – 2. stavak: Siciliano – Larghetto, quasi Andantino*	
	B. Bjelinski: *Concertino za rog i gudače*	
B. Bjelinski: *Concertino za rog i gudače,* 1.stavak*: Allegro*	B. Bjelinski: *Concertino za rog i gudače,* 1.stavak: *Allegro*	
K. Odak: *Prva passacaglia za gudači orkestar u g-molu, op.35*	K. Odak: *Prva passacaglia za gudači orkestar u g-molu, op.35*	
		I. Tijardović: *Mala Floramye*
		I. Tijardović: *Spli'ski akvarel*
		A. Kabiljo; *Jalta, Jalta*
A. Kabiljo: *Jalta, Jalta-*		

Neka cijeli ovaj svijet		
		Đ. Jusić: *Dundo Maroje*
		I. Krajač – K. Metikoš – M. Prohaska: *Gubec-beg*
		I. Krajač – K. Metikoš – M. Prohaska: *Grička vještica*

Grafikon 7. Zastupljenost hrvatskih skladbi u udžbenicima izdavačke kuće „Profil/Profil Klett“

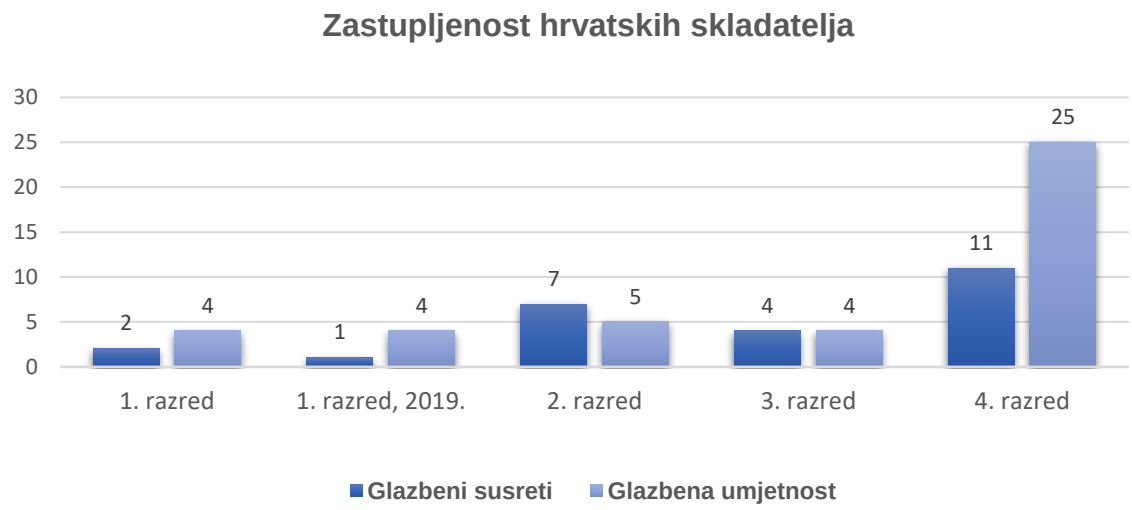

Navedeni podatci iz Grafikona 7 prikazuju da udžbenici *Glazbeni susreti 1. vrste i Glazbeni susreti 4. vrste* imaju najveći broj skladbi predloženih za slušanje. U udžbeniku *Glazbeni susreti 4. vrste* skladbe se odnose na razdoblje 20. stoljeća, dok su skladbe prvog razreda priložene uz ponavljanje i utvrđivanje sastavnica glazbenog djela. U kategoriji spomenutih skladbi i opisanih skladbi najviše ih je zastupljeno u udžbeniku *Glazbeni susreti 4. vrste* zbog velikog broja nacionalnih skladatelja 20. stoljeća. Što se tiče opisanih skladbi, udžbenici za 1. razred srednje škole nemaju ni jednu opisanu skladbu, dok udžbenik *Glazbeni susreti 2. vrste* broji dvije opisane skladbe. Najmanje spomenutih skladbi ima podjednako u udžbenicima glazbene umjetnosti od prvog do trećeg razreda.

4. 3. Usporedba udžbenika srednje škole

Nakon analize udžbeničkih kompleta „Školske knjige“ i „Profila“ odnosno „Profil Kletta“ te nakon razmatranja prikupljenih podataka došli smo do ovih rezultata:

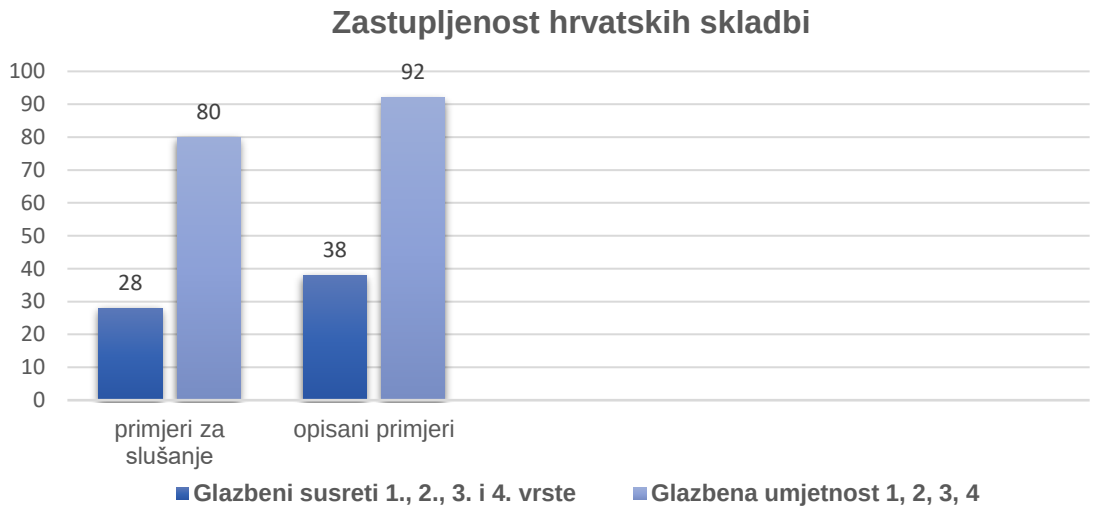
Grafikon 8. Zastupljenost opisanih hrvatskih skladatelja u udžbenicima izdavačke kuće „Školska knjiga“ i „Profil/Profil Klett“

Prema Grafikonu 8, udžbenici četvrtog razreda gimnazije imaju najveći broj obrađenih skladatelja, što smo mogli i očekivati s obzirom na velik broj skladatelja koji su djelovali i djeluju u tome vremenu. Glazbena umjetnost u prvom razredu obrađuje renesansu kao stilsko razdoblje. Renesansnih skladatelja o kojima bi se moglo pisati ima tek nekoliko pa je zato i broj skladatelja manji. Usprkos tome, autori „Školske knjige“ obradili su sva četiri skladatelja, dok je „Profil/Profil Klett“ obradio samo skladatelja J. Skjavetića. Što se tiče baroka i udžbenika za drugi razred gimnazije, nailazimo na sličnu situaciju. Značajnijih baroknih skladatelja ima tek nekoliko više od renesansnih pa je i broj obrađenih skladatelja tek za nekoliko veći. U ovom slučaju primjećujemo da udžbenik *Glazbeni susreti 2. vrste* ima dva obrađena skladatelja više od udžbenika *Glazbena umjetnost 2*. Skladatelji nisu isti – tako npr. „Školska knjiga“ skladatelja I. Lukačića samo spominje, dok je u *Glazbenim susretima 2. vrste* on opisan. Što se tiče udžbenika za treći razred gimnazije, skladatelji V. Lisinski, I. pl. Zajc i F. Livadić opisani su u udžbenicima obje nakladničke kuće, dok nakladnička kuća „Profil“ spominje i skladatelje nacionalnog stila 20. stoljeća koji su u nakladničkoj kući „Školska knjiga“ opisani u udžbeniku za četvrti razred. Iako su obje nakladničke kuće u udžbenicima za četvrti razred veliku pozornost pridale skladateljima 20. stoljeća,

Glazbena umjetnost 4 više se bavi skladateljima nove generacije, stoga ima duplo više opisanih skladatelja u odnosu na udžbenik *Glazbeni susreti 4. vrste*.

Grafikon 9. Zastupljenost opisanih hrvatskih skladatelja u udžbenicima izdavačke kuće „Školska knjiga“ i „Profil/Profil Klett“

Što se tiče hrvatskih skladbi (grafikon 9), ukupan broj primjera za slušanje predloženih od strane autorica te ukupan broj opisanih primjera više je nego dvostruko veći u udžbenicima „Školske knjige“. Prvi razred gimnazije većinom ima predložene skladbe koje su pomoć pri obradi ritma, melodije i slično. Ono što smo primijetili jest premala zastupljenost Zajca i Lisinskog. *Glazbeni susreti 3. vrste* kao slušni primjer na nosaču zvuka za Vatroslava Lisinskog prilažu samo *Večer.* Što se tiče 4. razreda, zbog velikog je broja skladatelja i broj skladbi veći u oba udžbenika. Autorice uglavnom prilažu jedan slušni i jedan opisani primjer za svakog skladatelja te spominju ostala djela. Nekoliko je skladatelja kojima je više skladbi spomenuto i predloženo, a to su većinom skladatelji koji su svojim djelovanjem dali značajniji doprinos hrvatskoj glazbi.

4. 4. Zaključak poglavlja

Na kraju analize udžbenika glazbene umjetnosti možemo zaključiti da se hrvatski skladatelji i hrvatska glazba u određenoj mjeri spominju u udžbenicima, no važnost njihove obrade nije izjednačena sa svjetskim skladateljima. Već smo napomenuli da nastava Glazbene umjetnosti prati dijakronijski model prikaza povijesti glazbe od njenih početaka. Skladatelji i skladbe obrađeni su uz razdoblje te uz

glazbenu vrstu kojoj skladba pripada. Ako usporedimo Nastavni program za gimnazije (1994.) i tablice 7., 8., 9. i 10., mogu se vidjeti određene podudarnosti u djelima. Primjerice, ako promotrimo četvrti razred gimnazije u navedenom dokumentu, možemo vidjeti da je više od polovine skladbi upravo hrvatskih skladatelja, što listajući udžbenike za isti razred nismo primijetili, no iznenađeni smo zastupljenošću hrvatske glazbe u udžbenicima trećih razreda, pogotovo zastupljenošću skladatelja hrvatskih opera V. Lisinskog i I. pl. Zajca. Istina je da se opera *Nikola Šubić Zrinjski* obrađuje u osmom razredu osnovne škole u nastavi Glazbene kulture pa se možda podrazumijeva da učenik već zna osnovne informacije koje ne treba ponavljati. Ipak, s obzirom na važnost navedene skladbe i skladatelja za hrvatsku povijest, mislimo da učenici određene informacije ipak trebaju saznati. Također, premalo se govori o skladatelju V. Lisinskom i prvoj nacionalnoj operi *Ljubav i zloba*, kao i o ostalim njegovim djelima koja su samo spomenuta. U *Glazbenim susretima 3. vrste* kao slušni primjer prilaže se samo njegova orkestralna idila *Večer*, što je uistinu premalo.

5. ANALIZA REZULTATA UPITNIKA PROVEDENOG MEĐU UČITELJIMA I NASTAVNICIMA GLAZBENE KULTURE I GLAZBENE UMJETNOSTI

5. 1. Tema istraživanja i istraživačka pitanja

Anketnim se upitnikom htjelo saznati jesu li učitelji i nastavnici zadovoljni količinom informacija o hrvatskim skladateljima i djelima te slušnim primjerima s nosača zvuka, stignu li se u dovoljnoj mjeri posvetiti obradi hrvatske glazbe, kakva je zainteresiranost učenika za život i djela hrvatskih skladatelja, na koji način obrađuju hrvatske skladatelje i kojim se skladateljima više posvećuju. Unaprijed su postavljena polazišta za istraživanje, tj. istraživačka pitanja prema kojima su osmišljena pitanja u anketnom upitniku.

Istraživačka pitanja:

- Kakvo je mišljenje učitelja i nastavnika o zastupljenosti hrvatskih skladatelja i njihovih djela (slušnih primjera) u udžbenicima?

- U kojoj se mjeri učitelji i nastavnici posvećuju hrvatskim autorima i njihovim djelima na nastavi glazbe?
- Kakav je način obrade gradiva koje se odnosi na hrvatsku glazbu?
- Jesu li učenici zainteresirani za život i djela hrvatskih skladatelja?

5. 2. Postupci i instrumenti istraživanja

Sudjelovanje u istraživanju koje smo osmislili kako bismo ispitali mišljenja učitelja i nastavnika Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti u osnovnim i srednjim školama o zastupljenosti hrvatske glazbe u nastavi bilo je anonimno i dobrovoljno. Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika napravljenog u programu *Google obrasci*. Za pomoć pri pronalasku učitelja i nastavnika obratili smo se predstavnicima Županijskih vijeća Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti nekoliko županija koji su upitnik proslijedili nastavnicima. Upitnik je obuhvatio devet pitanja. Za sedam pitanja sudionici su sami mogli birati ponuđene odgovore ili napisati vlastiti, a za dva pitanja tražilo se objašnjenje.

5. 3. Rezultati i analiza anketnog upitnika

Upitnik je riješilo 48 učitelja i nastavnika osnovnih (26) i srednjih (20) škola te 2 nastavnika koja rade paralelno u osnovnoj i srednjoj školi. Prema Tablici 11, najviše je sudionika bilo iz Istarske županije (11), a najmanje (po 1 sudionik) iz Krapinsko-zagorske, Sisačko-moslavačke, Varaždinske, Koprivničko-križevačke, Virovitičko-podravske, Brodsko-posavske, Šibensko-kninske i Vukovarsko-srijemske županije.

Tablica 11. Broj sudionika upitnika po županijama

Županija	Zagrebačka	Krapinsko-zagorska	Sisačko-moslovačka	Karlovačka	Varaždinska	Koprivničko-križevačka	Bjelogorsko-bilogorska	Primorsko-goranska	Virovitičko-podravska	Brodsko-posavska	Osječko-baranjska	Šibensko-kninska	Vukovarsko-srijemska	Splitsko-dalmatinska	Istarska	Međimurska	Grad Zagreb
Osnovna škola	2	1	0	3	0	1	2	2	0	1	2	1	1	3	3	2	2
Srednja škola	0	0	1	0	1	0	1	4	1	0	0	0	0	4	8	2	0

Što se tiče godina provedenih u radu u školi, Tablica 12 prikazuje da je najviše sudionika (16) zaposlenih u školi između 10 i 20 godina. Slijede oni koji rade u školi manje od 5 godina (12), zatim oni s 20-30 godina radnog iskustva u nastavi (9), nakon njih oni s radnim iskustvom od 5 do 10 godina (8) te naposljetku oni koji u školi rade više od 30 godina (3).

Tablica 12. Broj sudionika prema godinama rada u školi

Godine rada u školi	Manje od 5 godina	5-10 godina	10-20 godina	20-30 godina	30 i više godina
Broj sudionika	12	8	16	9	3

Prvo pitanje bilo je vezano za udžbeničke komplete koji se koriste pri radu. Sudionici istraživanja mogli su odabrati sljedeće ponuđene udžbenike: „Školska knjiga“: *Allegro u glazbenom svijetu 4. - 8.*; „Alfa“: *Svijet glazbe 4. - 8*.; „Profil Klett“: *Glazbena četvrtica, petica, šestica, sedmica, osmica*; „Školska knjiga“: *Glazbena umjetnost 1., 2., 3., 4*.; „Profil Klett“: *Glazbeni susreti 1., 2., 3., 4. vrste* ili ponuditi drugi odgovor ukoliko koriste udžbenike koji nisu navedeni na popisu.

Što se tiče osnovne škole, najviše se sudionika istraživanja izjasnilo da u svome radu koristi udžbenički komplet *Glazbena četvrtica, petica, šestica, sedmica, osmica* izdavačke kuće „Profil Klett“, dok u nastavi Glazbene umjetnosti također prevladava isti nakladnik s udžbenicima *Glazbeni susreti 1., 2., 3., 4. vrste.*

Na pitanje jesu li zadovoljni količinom zastupljenosti hrvatskih skladatelja i njihovih djela (slušnih primjera) u udžbenicima sudionici su mogli odgovoriti sa „zadovoljan/a sam“, „nisam zadovoljan/a“ ili napisati vlastiti odgovor. Rezultati su pokazali da većina sudionika (25) nije zadovoljna navedenim, dok je 19 sudionika napisalo da je zadovoljno. Pri usporedbi sudionika zaposlenih u osnovnim i srednjim školama primjećuje se da više sudionika zaposlenih u srednjim školama iskazuje nezadovoljstvo zastupljenošću.

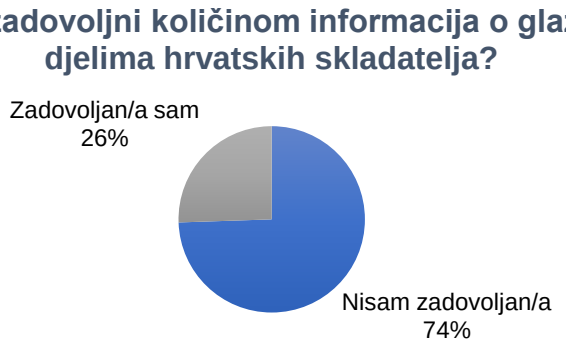
U trećem pitanju koje je glasilo: „Jeste li zadovoljni količinom podataka iz životopisa hrvatskih skladatelja?“ sudionici su mogli odgovoriti sa „zadovoljan/sam“ i „nisam zadovoljan/a“ ili napisati svoj odgovor. Grafikon 10 prikazuje da je osamnaest sudionika napisalo je da je zadovoljno informacijama o skladateljima, dok je njih 27 napisalo da nije. U ovom slučaju, uspoređujemo li odgovore zaposlenih u osnovnim i srednjim školama, veće nezadovoljstvo iskazuju sudionici zaposleni u osnovnim školama.

Grafikon 10. Zadovoljstvo količinom podataka iz životopisa hrvatskih skladatelja

Najveće se nezadovoljstvo sudionika osjetilo u odgovoru na pitanje: „Jeste li zadovoljni količinom informacija o glazbenim djelima hrvatskih skladatelja u udžbenicima?“ (grafikon 11). Na ovo pitanje 35 sudionika odgovorilo je da nije zadovoljno (14 sudionika iz osnovne, 21 sudionik iz srednje škole), dok je 12 sudionika odgovorilo da je zadovoljno (7 sudionika iz osnovne i 5 sudionika iz srednje škole).

Grafikon 11. Zadovoljstvo količinom informacija o glazbenim djelima hrvatskih skladatelja

Kao odgovor na peto pitanje: „Stignete li se posvetiti u dovoljnoj mjeri hrvatskim autorima i njihovim djelima?“ sudionici su mogli odabrati sljedeće odgovore: „ne stignem uopće“, „premalo“ i „u dovoljnoj mjeri“. Najviše sudionika (33) odgovorilo je da se premalo stignu posvetiti obradi hrvatskih autora, njih 13 smatra da im se posvećuje u dovoljnoj mjeri, dok je dvoje odgovorilo da im se uopće ne stignu posvetiti. (grafikon 12)

Grafikon 12. Posvećenost hrvatskim autorima i njihovim djelima

Na sljedeća dva pitanja sudionici su trebali dati vlastite odgovore.

Na pitanje: „Na koji način obrađujete hrvatske skladatelje?“ odgovori su bili vrlo različiti. U nastavku su, uz izbjegnuta ponavljanja sličnih, izneseni njihovi odgovori:

- „Kroz slušanje glazbe, nešto manje kroz pjevanje.“
- „Obično kombiniram informacije iz udžbenika koji koristim s nekim drugim knjigama u kojima je to zastupljenije i izrađujem prezentacije uz adekvatne glazbene primjere.“
- „Kroz analizu - glazbene sastavnice; instrumentalna i vok - instr. djela. PPT učenika.“
- „U sklopu pojedinih glazbenih razdoblja spomenem i hrvatske skladatelje koji su djelovali u tom razdoblju.“
- „U okviru zadanih tema, ali dajem više informacija i slušnih primjera nego li je u udžbeniku.“
- „Korelacijom i zanimljivostima o životu skladatelja. Uz slušanje primjera iako su teško dostupni.“
- „Kratko smjestiti u vrijeme djelovanja i povezati sa svjetskim skladateljima tog vremena i načinom skladanja. Slušanjem i analizom slušanih primjera. Pjevanjem ako postoji notni zapis, ali uglavnom je to poprilično malo skladbi.“
- „Putem obrade glazbenih vrsta.“
- „Kroz slušanje glazbenog djela upoznajemo i skladatelja, razgovaramo o njemu (životopis, opus), analiza djela (tonalitet, mjera, instrumenti) i nakon toga slijedi zapis dio skladbe kao diktat.“
- „Uglavnom kroz slušanje i upoznavanje skladbi. Ne zamaram djecu životopisima.“

- „Korištenjem konkretnih glazbenih primjera kojima učenicima mogu približiti hrvatsku glazbu kao takvu te koristim poznatije primjere samih skladatelja.“
- „Referat, istraživanja.“
- „Sama pripremim i istražim, te odaberem glazbene primjere s youtube-a. Često dam i učenicima da istraže na internetu, te ispredaju zanimljivo uz glazbene primjere (koristeći youtube, internet, laptop, projektor).“
- „Npr. u 4. razredu gimnazije obrađujem i Ivana Matetića Ronjgova iako nije u programu jer smatram da je važan za našu kulturu. Gledamo dokumentarac o njemu.“
- „Najčešće prilikom obrađivanja opere, operete, misa i slično. Obično se uvijek obrađuje lekcija, pa onda strani predstavnici i njihova djela i tek na kraju se spominju hrvatski skladatelji i tu i tamo pokoje djelo iz knjige. Ukoliko smatram da je neki hrvatski skladatelj 'važniji', onda uzmem jedan sat više (umjesto ponavljanja gradiva npr.) i sama pripremim primjere za slušanje.“
- „Paralelno sa europskim, u određenom razdoblju.“
- „Ne obrađujem skladatelje pojedinačno i njihove opuse već spomenem i kratko dotaknem životopis ili značaj prilikom slušanja konkretnih glazbenih djela. Ponekad samo analiziramo skladbe.“
- „Radim u školi koju je pohađao Zajc, pa istražujemo zajedno. Uglavnom, primorske i istarske skladatelje dajem kao zadatak pa imamo suradničko učenje.“
- „Uglavnom informativno, na temelju iskustva učenika.“
- „Uglavnom ne stignem. Dotaknem ih usput.“
- „Pratim sadržaje u udžbeniku uz dodatak skladatelja s područja Istre koji nisu zastupljeni.“
- „Slušajući primjere hrvatskih skladatelja spomenem ponešto o skladateljima.“
- „Ovisi o razredu. Dodajem glazbene primjere koji nisu u udžbeniku i vodim ih na koncerte.“

Vrlo zanimljive odgovore dobili smo i na pitanje: „Bi li nekim skladateljima trebalo posvetiti više vremena te, ako da, kojim?“ Skladatelji koji su se najviše spominjali jesu V. Lisinski, I. pl. Zajc., J. Gotovac, L. Sorkočević, J. Hatze, D. Pejačević, B. Papandopulo, I. Tijardović, A. Kabiljo, B. Bersa, I. Matetić Ronjgov te skladatelji iz određenog zavičaja.

Neki od ponuđenih odgovora također su bili:

- „Renesansni skladatelji, Sorkočević, i u 20. st. „okrenuti kompletnu priču“: više šansona, pop glazbe, a manje ekspresionizma i slično.“
- „Suvremenim hrvatskim skladateljima odnosno skladateljima koji su trenutno još uvijek živući - Ivo Josipović, Ivan Skender.“
- „Svakako bih više vremena posvetila Tijardoviću i njegovom doprinosu u razvoju operete.“
- „Potrebno je uvrstiti djela i skladatelje poput Runjića, Metikoša i drugih, vezano uz druge stilove glazbe 20. st.“
- „Mislim da je dovoljno vremena za obraditi skladatelje, ali u knjizi nedostaje primjera tako da bi za svakog našeg skladatelja trebalo obavezno pripremiti dodatne slušne primjere.“
- „Svim značajnijim hrvatskim skladateljima, posebice u 19. i 20. stoljeću.“
- „Mislim da bi trebalo posvetiti vremena skladateljima u užem zavičajnom području u kojem radimo i živimo, a nemamo vremena uz prenatrpanost nastavnih sadržaja i mali broj sati.“
- „Više vremena istarskim skladateljima. Pogotovo Ivanu Matetiću Ronjgovu u osmom razredu.“
- „Lisinski, sa boljim primjerima od Ribara, dakle solo popijevka i više primjera iz renesanse.“
- „Da, hrvatski skladatelji 18. i 19. stoljeća“
- „Skladateljima zborske glazbe.“

Iduće pitanje odnosilo se na zainteresiranost učenika za život i djela hrvatskih skladatelja. Sudionici istraživanja mogli su odgovoriti s da/ne ili napisati vlastiti odgovor. Dvadeset i dvoje sudionika odgovorilo je da učenici nisu zainteresirani za nastavni sadržaj, dok je njih 12 odgovorilo da jesu. Od napisanih odgovora izdvojili smo sljedeće:

- „Kako koji razred.“
- „Jesu, ako se objasni zbog čega je skladatelj zaslužio da se spomene.“
- „Samo oni koji su i inače zainteresirani za nove sadržaje i predmet općenito.“
- „Jedino za one njima „poznatije“ tj. one koji su iz njihovog grada. Najbolje reagiraju na predstavnike romantizma, a najlošije na barok.“

- „Kad dobiju zadatak - da. I kad vide da su bili u trendu (zainteresirani su za one skladatelje čiji skladateljsko-tehnički izričaj nije zaostajao za suvremenicima iz razvijenih dijelova Europe i svijeta).“
- „Njihova zainteresiranost uvelike ovisi o našoj prezentaciji skladatelja.“

Zadnje pitanje bilo je: „Mislite li da bi trebalo više pažnje posvetiti obradi hrvatskih skladatelja i skladbi?“ (grafikon 13). Sudionici su mogli odgovoriti s da/ne ili napisati vlastiti odgovor. Od sveukupnog broja sudionika (48), njih 32 (16 iz srednje,16 iz osnovne škole) odgovorilo je da misle da bi više pažnje trebalo posvetiti obradi hrvatske glazbe, a njih 11 (6 iz srednje, 5 iz osnovne škole) zadovoljno je količinom obrađenih informacija. Neki od napisanih odgovora bili su:

- „Zastupljenost hrvatskih skladatelja s odabranim skladbama i kratkom biografijom i stilom stvaranja svakako bi dobro došlo.“
- „Da, ali umjereno i zanimljivo, uz usvajanje glazbene literature, ali bez dubinskih analiza.“
- „Možda ne bi bilo loše da izdavači ponude veći izbor. Nedostaju kvalitetne snimke i videa istih.“

Grafikon 13. Posvećenost obradi hrvatski skladatelja i skladbi

5. 4. Zaključak

Iz svega navedenog može se zaključiti da su anketirani nastavnici najviše nezadovoljni količinom informacija o glazbenim djelima u udžbenicima, dok se manje nezadovoljstvo vidi u količini podataka u biografijama te u količini slušnih primjera. Neki nastavnici hrvatsku glazbu uglavnom spomenu pri obradi europskih skladatelja ili određenog razdoblja, dok ih nekolicina obrađuje takve sadržaje vlastitim

istraživanjem, učenikovim istraživanjem, referatima ili razgovorom. Također, prema nastavnicima, skladatelji koji bi trebali biti više zastupljeni jesu skladatelji nacionalnog stila 20. stoljeća, zavičajni skladatelji te Lisinski i Zajc. Zaključna misao proizašla iz ovog upitnika jest da su učitelji svjesni nedovoljnog bavljenja hrvatskom glazbom i hrvatskim skladateljima te zainteresiranosti odnosno nezainteresiranosti učenika za ove teme. Zbog toga metodička obrada hrvatskih skladatelja i njihovih djela najviše ovisi o nastavniku. S obzirom na to da udžbenici ne donose materijale pomoću kojih bi se učenici mogli zainteresirati, potrebno je određeno zalaganje nastavnika, njihova kreativnost i želja da obradu hrvatske glazbe učine što zanimljivijom.

6. PRIJEDLOG MULTIMEDIJSKIH PAKETA ZA OBRADU NASTAVNIH JEDINICA VEZANIH UZ HRVATSKU GLAZBU

Uvođenje Škole za život fokus je usmjerilo, osim na usvajanje znanja, i na razvijanje vještina i sposobnosti, raspravljanje, analiziranje, istraživanje, komunikaciju i slično. Teži se k tomu da nastavni proces ne bude monoton, već čim dinamičniji, kreativniji i zanimljiviji učenicima. Mogućnosti koje nam pruža internet i korištenje digitalnih alata i medija beskrajne su i čine nastavu atraktivnom i suvremenom, a izvori znanja i usvajanja gradiva nadilaze same udžbenike. Uspješnost nastavnog procesa uvelike ovisi o učiteljevim informatičkim kompetencijama i njegovom poznavanju suvremene nastavne tehnologije. Učenicima manje zanimljive nastavne jedinice postaju zanimljivije ako se prikažu na drugačiji, moderan način koji nije usmjeren samo na tradicionalno usvajanje gradiva posredovanog putem udžbenika. „Uvođenje suvremene nastavne tehnologije radikalno mijenja organizaciju i izvođenje odgojno-obrazovnoga procesa; nastavne metode i oblici rada postaju raznovrsniji, a nastava zanimljiva, živa i djelotvorna pa su time bolji i konačni ishodi. Primjena suvremenih nastavnih sredstava i pomagala, uz sukladna metodička rješenja, rezultira višestrukom korisnošću: učenik u kratkom vremenu usvaja nova znanja i razvija umijeća, dakle, učinkovito, racionalno, pouzdano i aktivno usvaja sadržaje predviđene nastavnim programom.“ (Vidulin-Orbanić i Duraković, 2012: 89).

Sve je to primjenjivo i na glazbenu nastavu, koja se ne bi smjela ograničavati na tradicionalan pristup, već bi trebala biti čim otvorenija prema novim metodama, konceptima i načinima realizacije raznovrsnih glazbenih aktivnosti. Učenici znanja o

glazbeno-izražajnim sastavnicama, glazbenim razdobljima, skladateljima i njihovim djelima ne moraju saznati isključivo iz udžbenika, već ih se može potaknuti da sami istraže, da se sami zanimaju i dolaze do određenih zaključaka.

Na prethodnim stranicama ovoga rada pokazali smo da su hrvatski skladatelji premalo zastupljeni u udžbenicima glazbene kulture i glazbene umjetnosti te da je njihova obrada usputna. Razlozi su tome nedostatak vremena, ali i nedostatak zanimljivih, suvremenih metodičkih rješenja koja bi približila učenicima ovu temu i zainteresirala ih za istu. Vođeni time, osmislili smo i pomoću multimedijskih paketa realizirali igru/kviz pod naslovom „Lov na istarske skladatelje" te prikaz slušnog tijeka simfonijske pjesme „Sunčana polja" koje opisujemo u nastavku.

6. 1. „Lov" na istarske skladatelje

„Lov na istarske skladatelje" primjeren je učenicima osnovnih i srednjih škola prvenstveno grada Pule, no aktivnost se može realizirati i s učenicima Istarske županije (ali i s učenicima iz ostalih krajeva Hrvatske) uz poneke izmjene. Cilj ove igre jest da učenici na zabavan način upoznaju skladatelje iz Istre uz koje su vezane pojedine dvorane ili zgrade koje se nalaze u njihovu gradu. Igra je koncipirana tako da se učenici putem alata *Google obrasci* educiraju o skladateljima te da rješavajući pitanja iz kviza otkrivaju iduću lokaciju koju će posjetiti.

Učenici koji sudjeluju u igri dijele se u grupe od tri do pet igrača. Za realizaciju igre potreban je jedan mobitel po grupi s pristupom internetu. Pravila igre i lokacije mogu se mijenjati, ovisno o željama i mogućnostima nastavnika, a mi predlažemo jednu od mogućnosti. Učenici će doći do početne lokacije (Zlatna vrata) te otvoriti kviz na svojim mobitelima. Nakon što pročitaju uvodne riječi i odgovore na uvodno pitanje, dobivaju informacije o prvoj lokaciji. Nakon što stignu do prve lokacije, ponovno uzimaju mobitele, čitaju o skladatelju i odgovaraju na pitanja o njemu. Samo točno odgovorenim pitanjima dobit će informacije o idućoj lokaciji. Nakon što su odgovorili na pitanje, uzimaju kartu koja će se nalaziti na svakom mjestu i nastavljaju dalje. Idućih pet lokacija koncipirano je na isti način. Nakon što su upoznali posljednjeg skladatelja, dolaze u svoje učionice gdje im profesorica daje poveznicu za završni kviz. Završni

kviz napravljen je u digitalnom alatu *LearningApps*[8] i objedinjuje informacije koje je učenik saznao rješavajući pitanja (prilog 3).
(https://learningapps.org/display?v=pc7thace520).

Pobjednik je ona grupa koja je u najkraćem vremenu točno riješila oba zadatka. Tekst kviza donosimo u nastavku, a izgled kviza u *Google obrascu* nalazi se u prilozima (prilog 2).

Tekst kviza:

Dobro došli u virtualnu potragu za blagom! Moje je ime Ema i danas ćemo zajedno krenuti u pravu avanturu. Vodit ću vas do skrivenih kutaka našega grada, odškrinuti vrata prostorija kraj kojih ste možda puno puta prolazili i ne znajući kakva se bogatstva iza njih nalaze. Sigurno se pitate o kakvim je to bogatstvima riječ. Otkrivat ćemo i upoznavati važne istarske skladatelje kojima su posvećena neka mjesta, odnosno neki prostori koje se nalaze u našem gradu. Koji su to skladatelji? Pa kad bih vam odmah sve otkrila, u čemu bi bila zabava? Jeste li spremni? Krenimo!

Nalazite se ispred Zlatnih vrata koja krase Pulu već mnogo godina. Započinjemo s prvim skladateljem i prvom lokacijom. Da biste saznali koje je vaše prvo odredište, morate odgovoriti na pitanje. Ako ne znate odgovor, možete upitati gospodina *Googlea* ili njegove prijatelje. Pazite! Sve odgovore u ovom kvizu morate pisati velikim tiskanim slovima!

1. Koje je bilo službeno ime grada Pule u doba Rimljana? (2 riječi)
ODGOVOR: PIETAS IULIA

Tako je, točan odgovor! Naša se Pula sredinom 40-ih godina I. st. pr. Kr. punim imenom zvala *Colonia Pietas Iulia Pola*. Adresa vaše prve lokacije jest Carrarina ulica 1. Vidimo se tamo!

Nalazite se u zgradi Zajednice Talijana koju popularno zovemo „Circolo“. Ako niste znali, ovdje se nalazi i Centar za klasičnu glazbu „Luigi Dallapiccola*“*. A tko je bio taj skladatelj i zašto na njegovo ime nailazimo baš u ovoj zgradi? Luigi Dallapiccola rođen je u Pazinu 1904. godine gdje je završio osnovnu i srednju školu. Nakon Pazina, s obitelji je preselio u Trst a zatim u Graz gdje je upoznao glazbu Verdija i Wagnera

[8] www.learningapps.org

koja je na njega ostavila veliki utjecaj. Zbog upisa na konzervatorij preselio je u Firenzu gdje je nakon studija djelovao kao učitelj i klavirist. Prije Drugog svjetskog rata počeo se zanimati za glazbu Schönberga i Weberna te je po uzoru na njih počeo eksperimentirati s dvanaestonskom tehnikom. Usavršavao se u kompoziciji u Americi, a svojim je djelima bio uzor mladim talijanskim kompozitorima. Što se tiče njegovih djela, među najuspješnija ubrajamo: *Quaderno musicale di Annalibera* - skladbu koju je napisao za svoju kćer, *Canti di liberazione* - triptih za zbor i orkestar koji slavi oslobođenje Italije od fašista, operu *Volo di notte* te djelo koje ga je proslavilo i stavilo u vrh s vrhunskim talijanskim skladateljima - triptih *Canti di prigonia*. Skladba je pisana za zbor, orkestar udaraljki, harfe i klavire i predstavljala je protest protiv fašističke doktrine. Za tu je skladbu sam rekao: „Htio bih voljeti protestirati, ali nisam bio toliko naivan da zanemarim činjenicu da je u totalitarnom režimu pojedinac nemoćan. Samo glazbom bih mogao izraziti svoje negodovanje.“ Umro je u Firenzi 1975. godine.
Poslušat ćete njegovu skladbu *Canti di prigonia.*
(https://www.youtube.com/watch?v=0zBSLYcbVxc&t=773s)
Kako vam se sviđa? Je li zanimljiva?
A sada, samo točnim odgovorima možete nastaviti svoj istraživački put.

1. Kako se zove najpoznatije djelo Luigija Dallapiccole?
ODGOVOR: CANTI DI PRIGONIA
2. Gdje je rođen Luigi Dallapiccola? (napiši ime grada u nominativu)
ODGOVOR: PAZIN

Bravo, točni odgovori! Nemojte zaboraviti pokupiti svoju kartu (slika 1). Vaša iduća lokacija jest ulica Sergijevaca 32. Vidimo se tamo!

Slika 1. Karta skladatelja Luigija Dallapiccole

Upravo stojite ispred zgrade u kojoj se nalazi Kulturno-umjetničko društvo „Matko Brajša Rašan*“*. *Krasna zemljo, Istro mila, dome roda hrvatskog* - ovim je stihovima naš idući skladatelj započeo istarsku himnu koja se i danas izvodi na svim važnim istarskim događanjima. Matko Brajša Rašan, zborovođa, folklorist i skladatelj, rođen je u Pićnu kraj Pazina. Gimnaziju je završio u Pazinu, a pravo studirao u Beču. Nakon diplome neko je vrijeme radio kao odvjetnički pripravnik, a zatim kao općinski službenik po istarskim mjestima. Za talijanske okupacije, 1923. otišao je iz Istre i živio u Karlovcu, a zatim u Zagrebu. Matko Brajša Rašan u glazbi je bio gotovo samouk, a u mladosti su ga poučavali profesori pazinske gimnazije. U Beču je vodio zbor Hrvatskoga akademskog društva „Zvonimir*“*, a zborove je poslije osnivao i s uspjehom vodio u mnogim istarskim gradovima.

Brajša je pionir među glazbenicima koji su se na razmeđi 19. i 20. st. počeli baviti proučavanjem istarskog folklora. Na Kuhačev je poticaj počeo zapisivati istarske narodne napjeve, od kojih je dio harmonizirao za muški i mješoviti zbor te ih objavio u zbirci *Hrvatske narodne popijevke iz Istre* (1910.). U harmonizaciji je nastojao sačuvati specifičnosti harmonijske podloge istarskog folklora. Zauzimao se za slavensku liturgiju u Istri pa je sastavio i objavio *Spomenicu*, koju su hrvatske i slovenske istarske općine uputile Papi. Godine 1912. na stihove Ivana Cukona skladao je pjesmu *Krasna zemljo*, *Istro mila* koja je danas službena istarska himna. Dio Brajšine ostavštine čuva se u Zavodu za istraživanje folklora u Zagrebu.

Sada poslušajte Brajšinu istarsku himnu i točno odgovorite na pitanja kako biste otkrili adresu iduće lokacije. Ne zaboravite kartu (slika 2)!
(https://www.youtube.com/watch?v=2ry5r6hkezo)

1. *Navedite naziv istarske himne.* (pripazi da stavite zarez na točno mjesto)
ODGOVOR: KRASNA ZEMLJO, ISTRO MILA
2. *Koje se rijeke spominju u istarskoj himni?*
    a) Raša, Mirna
    b) Dunav, Mirna,
    c) Dragonja, Raša
    d) Mirna, Sava

ODGOVOR: a)
3. *Kako se zove općina u kojoj je rođen Brajša?* (odgovor napišite u nominativu)
ODGOVOR: PIĆAN

Slika 2. Karta skladatelja Matka Brajše-Rašana

Točno! Nastavljamo dalje. Idemo prošetati ulicom Sergijevaca do Foruma. Iduća je naša lokacija upravo tamo, na adresi Augustov prolaz 3, a skladatelj kojeg ćete upoznati jest Antonio Smareglia. Antonio Smareglia rođen je 1854. godine upravo ovdje gdje sada stojite, a gdje se danas nalazi spomen-soba posvećena njegovom liku i djelu. Bio je šesto, ali prvo preživjelo dijete oca Francesca Smareglie iz Vodnjana i Giulije Stiglich iz Ičića. Njegov je životni i stvaralački put bio sve samo ne lak: oslijepio je u dobi od 46 godina, a nakon neuspjele operacije njegovi su sinovi, studenti i prijatelji zapisivali što im je maestro diktirao tijekom godina. Njegove su opere izvođene u brojnim svjetskim glazbenim centrima, u milanskoj „La Scali", teatru „La Fenice" u Veneciji i Bečkoj dvorskoj operi te u njujorškom „Metropolitanu". Smareglia za života nije uživao uspjeh, a poslije smrti djela su mu zaboravljena. Razni su razlozi zbog kojih, unatoč kvaliteti svojih djela, nije dovoljno prepoznat kao skladatelj. Prije svega, tu je njegov karakter, tvrdoglavost te beskompromisnost. Također, uz njegovo se ime nerijetko povezivala i glasina da donosi nesreću, da se izvođenjem njegovih opera može izgubiti glas, da se uvijek uoči izvođenja njegovih opera dogode loše stvari, kašnjenja, problemi u kazalištima, bolesti pjevača i drugo. Pisao je na način koji nije bio blizak opernoj glazbi koja je u njegovo vrijeme uživala popularnost. Mnogi znalci, međutim, tvrde da je riječ o djelima nesumnjive i neosporne umjetničke vrijednosti, što je pokazao i uspjeh opere, inače njegova diplomskog rada, *Caccia lontana* odnosno *Daleki lov*, koja je nedavno u suradnji pulskog i varaždinskog kazališta upriličena u Londonu.

No, još je jedan grad bio značajan za njega. U Vodnjanu je pronašao inspiraciju za operu u tri čina naziva *Istarska svadba.* Zašto baš Vodnjan? Bio je očaran

Vodnjanom i kratkim boravkom u ovome mjestu te njegovim pitoresknim ambijentom, karakterističnim nošnjama te strastvenim ljubavnim pričama iz tog mjesta.
Poslušat ćete sada ples iz opere *Istarska svadba* izvedene u INK-u 1994. godine. (https://www.youtube.com/watch?v=wys2Lz3XuIc)

Ako niste znali, u Fažani su za 165. obljetnicu rođenja i 90. obljetnicu smrti maestra postavljene klupe koje nose nazive njegovih opera te tematiziraju djela i život velikog maestra. Video koji ćete idući pogledati nastao je na istu obljetnicu, u svibnju 2019. godine, sudjelovanjem više pulskih zborova uz pratnju Puhačkog orkestra grada Pule. Aranžman skladbe napisao je Branko Okmaca, a skladba nosi ime *Inno dei canottieri Istrian*i ili *Himna istarskih veslača.*
(https://www.youtube.com/watch?v=HfwqC_CEPsk)
Sada točno odgovorite na pitanja kako biste otkrili adresu iduće lokacije. Uzmite i kartu (slika 3).

1. *Kako se zove Smareglina opera inspirirana Vodnjanom?* (hrvatski naziv)
ODGOVOR: ISTARSKA SVADBA
2. *Navedi grad u kojem je rođen Smareglia.* (odgovor napišite u nominativu)
ODGOVOR: PULA
3. *Koje je godine proslavljena njegova 165. obljetnica rođenja?* (odgovor napišite arapskim brojem bez točke na kraju)
ODGOVOR: 2019

Slika 3. Karta skladatelja Antonia Smareglie

Adresa vaše iduće lokacije jest Cisccutijeva 22. Uzmite kartu i požurite tamo!

Nalazite se ispred bivše Glazbene škole „Ivana Matetića Ronjgova“ u Puli, a skladatelj kojeg ćete sada upoznati zove se Ivan Matetić Ronjgov. Na terasi zgrade okrenute prema Istarskom narodnom kazalištu vidjet ćete njegovu bistu. Tko je bio Ivan Matetić Ronjgov? Skladatelj, melograf i glazbeni pedagog. Rođen je 1880. godine u selu Ronjgi, kraj Rijeke. Radio je godinama kao učitelj po istarskim selima i gradovima, a nakon diplome na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, gdje je neko vrijeme bio zaposlen kao tajnik, zaposlio se u Glazbenoj školi u Rijeci koja danas nosi njegovo ime. No njegov značaj za Istru nije samo u tome što je bio vrstan glazbenik. Matetić je putovao od istarskih sela do Zagreba i Beograda u nadi da će pronaći ljude koji će mu pjevati, a on će te njihove pjesme zapisati. Sigurno se pitate zašto nisu samo uzeli note? Pjevane melodije iz naroda prenosile su se s koljena na koljeno i note za njih nisu postojale. Dakle, on je morao tražiti od ljudi da mu pjevaju pa da on to zapiše kako te melodije ne bi bile zaboravljene. Nakon toga je te melodije iz naroda koristio u svojim skladbama. Sada ćete poslušati jednu. Možda ste ju već čuli na nekom koncertu.
(https://www.youtube.com/watch?v=mO-_FgkflQ4)

Zvuči li dobro? Ili bismo rekli da je malo neobično? To je posebnost istarske glazbe - sastoji se od tzv. netemperiranih tonova koji možda nisu prirodni našem uhu. Zato su mnogi glazbenici prije Matetića smatrali da je ova specifična glazba posljedica nedovoljno izoštrenog sluha pa su napjeve ispravljali, a time i krivo bilježili ovu specifičnu glazbu. Matetić je bio svjestan ovog problema pa se trudio pronaći rješenje kako da ovu arhaičnu glazbu zapiše. Zbog toga je i osmislio istarsku ljestvicu. Što mislite koliko je napjeva zapisao? Matetić je sakupio 694 napjeva. No ova brojka može se uzeti samo kao približna procjena kompletnog Matetićeva rada s obzirom na to da su neki zapisi napjeva zagubljeni. Sada, kada ste saznali pojedinosti o njegovu životu, poslušat ćete njegovu zborsku skladbu naziva *Ćaće moj* koja je nastala u povodu rudarske nesreće u Hrastniku u Sloveniji. Praizvedena je 1933. godine. Jezgru čitave skladbe predstavlja interval male terce koji djeluje snažno, kao izraz neizbrisive tuge za izgubljenim ocem i slomljenog dječjeg srca.
(https://www.youtube.com/watch?v=jAvt59qCoPg)
Sada točno odgovorite na pitanja kako biste otkrili adresu iduće lokacije. Ne zaboravite kartu (slika 4).

1. Kako se zove najpoznatija Matetićeva vokalna skladba?

ODGOVOR: ĆAĆE MOJ

2.*Tko uz soliste izvodi zadnje poslušanu skladbu?* (2 riječi)

ODGOVOR: MJEŠOVITI ZBOR

Slika 4. Karta skladatelja Ivana Matetića-Ronjgova

Bravo, jako ste dobri u ovome! Do iduće lokacije morat ćete malo više hodati, a proći ćete upravo ulicom našeg Ronjgova. Naše je odredište zgrada Filozofskog fakulteta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, a adresa je Ulica Ivana Matetića Ronjgova 1 (prizemlje, zadnja vrata desno).

Na mjestu gdje sada stojite nalazi se spomen-soba Slavku Zlatiću. U ovim je dvoranama Sveučilišta Zlatić dva desetljeća podučavao studente dirigiranju, povijesti glazbe, glazbenim oblicima i drugim glazbenim disciplinama. Slavko Zlatić rođen je 1910. godine u Sovinjaku, selu nedaleko od Buzeta, kao prvo dijete majke Marije i oca Marka. Kako je započeo njegov glazbeni put? Još kao petogodišnji dječak započeo je sa sviranjem violine i glasovira, s trinaest godina pažnju su mu privukle orgulje, a na tršćanskom Konzervatoriju „Giuseppe Tartini“ uz teorijske je predmete učio i kontrabas. Zlatić je zapisivao narodne napjeve te pisao skladbe u kojima se očituju počeci glazbe iz naroda, prvenstveno istarske. Izgrađivanju vlastititog načina muzičkog mišljenja i izražavanja doprinijelo je i poznanstvo s Ivanom Matetićem Ronjgovom. Tada nastaju prvi primjeri njegova stvaralaštva u kojima se neposredno oslanja na narodnu glazbu. Njegova važnost u Istri obuhvaća nekoliko područja. Bio je ravnatelj Glazbene škole „Ivan Matetić Ronjgov“ u Puli, pokrenuo je otvaranje studija Glazbenog odgoja u sklopu tadašnje Pedagoške akademije, organizirao je susrete pjevačkih zborova i tako dalje. Umro je u svom stanu u Puli 1993. godine, a urna s njegovim

pepelom položena je u obiteljsku grobnicu na beramskom groblju, nedaleko rodnog Sovinjaka. Muzička je akademija u Puli naslijedila njegov glasovir, knjižnicu te radni stol, magnetofon i magnetofonske vrpce.

Poslušat ćete *Drugi simfonijski ples*, poznatiji kao *Ples iz Istre*, napisan 1936. godine i iste godine izveden na šestim Olimpijskim igrama u Berlinu pod ravnanjem Rudolfa Matza. (https://www.youtube.com/watch?v=Df4OGnfQ1sU)

Sada točno odgovorite na pitanja kako biste otkrili adresu iduće lokacije. Ne zaboravite kartu (slika 5).

1. Koja skupina glazbala izvodi ovo djelo?

a) Puhaća glazbala
b) Puhači i udaraljke
c) Gudačka glazbala
d) Trzalačka glazbala

ODGOVOR: a)

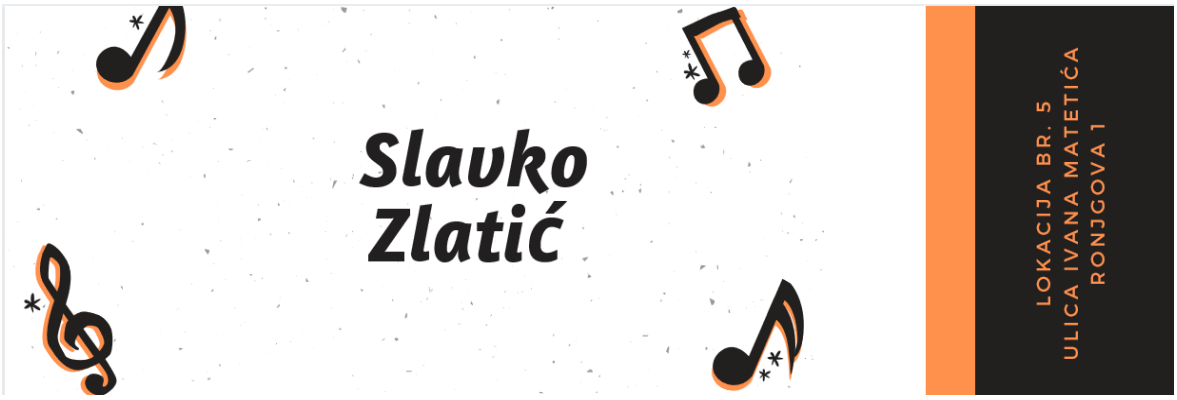
2. Gdje je rođen Zlatić? (odgovor napišite u nominativu)

ODGOVOR: SOVINJAK

3. *Na kojim je Olimpijskim igrama izvedena njegova skladba? (odgovor napišite arapskim brojem bez točke na kraju)*

ODGOVOR: 6

Slika 5. Karta skladatelja Slavka Zlatića

Bravo, još malo i na kraju ste! Zadnja je lokacija toliko blizu da ćete tamo biti za nekoliko sekundi – na istoj adresi, samo se trebate popeti stepenicama dva kata više!

Nello Milotti rođen je u Trstu 1927. godine. Već je kao dijete pokazivao zanimanje za glazbu pa ga je otac učio svirati mandolinu i harmoniku triještinku. U dobi od osam godina s obitelji se seli u Pulu gdje nastavlja školovanje, a s 15 godina zapošljava se u pulskom brodogradilištu. Milotti se u dobi od 18 godina pridružio partizanima. Zanimljivost je da je u partizanima, uz pušku, nosio i harmoniku te je svojom glazbom uveseljavao suborce. U Puli je tijekom godina mijenjao razna zanimanja: radio je kao zborovođa, nastavnik glazbenog odgoja u Talijanskoj gimnaziji u Puli, kao nastavnik klarineta i solfeggia u pulskoj Glazbenoj školi „Ivana Matetića Ronjgova“ te potom kao ravnatelj iste škole. Također, predavao je glazbene predmete na tadašnjoj Pedagoškoj akademiji, vodio je pjevački zbor „Lino Mariani" pulske Zajednice Talijana, zbor „Matko Brajša Rašan" te je utemeljio i vodio pazinski zbor „Roženice". Kao skladatelj okušao se u gotovo svim područjima glazbe: od zborske i orkestralne preko komorne do zabavne te scenske glazbe za dječje igrokaze. U svojem se stvaranju često inspirirao istarskom narodnom glazbom - hrvatskom i talijanskom. Kao skladatelj i dirigent dobitnik je mnogih priznanja i plaketa. Umro je u Puli 2011. godine.

Njegovo ste ime možda i uočili po Puli. Na kući u kojoj je živio sa suprugom Katicom postavljena mu je, na rođendan 2011., spomen-ploča. Godine 2012. spomen-ploču na Domu antifašista u Puli dobila je njegova prva autorska skladba *Marš istarske brigade*, a u blizini Arene njegovim je imenom nazvano šetalište. U šumama Gorskog kotara 1944. napisao je svoju prvu zborsku (četveroglasnu) skladbu *Marš istarske brigade* na tekst Vladimira Kolara koju ćete iduću poslušati.

Milotti je bio uspješan skladatelj dječjih pjesama uz klavirsku pratnju. Prije nekoliko godina u zbirci su objavljene nepoznate dječje pjesme Nella Milottija koje je skladatelj do kraja svog života čuvao u svom stanu. Poslušat ćete *Tiću Matetiću.*
(https://www.youtube.com/watch?v=2t5Q9ut-V90)
Za kraj odgovorite na ova pitanja i uzmite zadnju kartu (slika 6).

1. Kako se zove prva Milottijeva autorska skladba?
ODGOVOR: MARŠ ISTARSKE BRIGADE

Slika 6. Karta skladatelja Nella Milottija

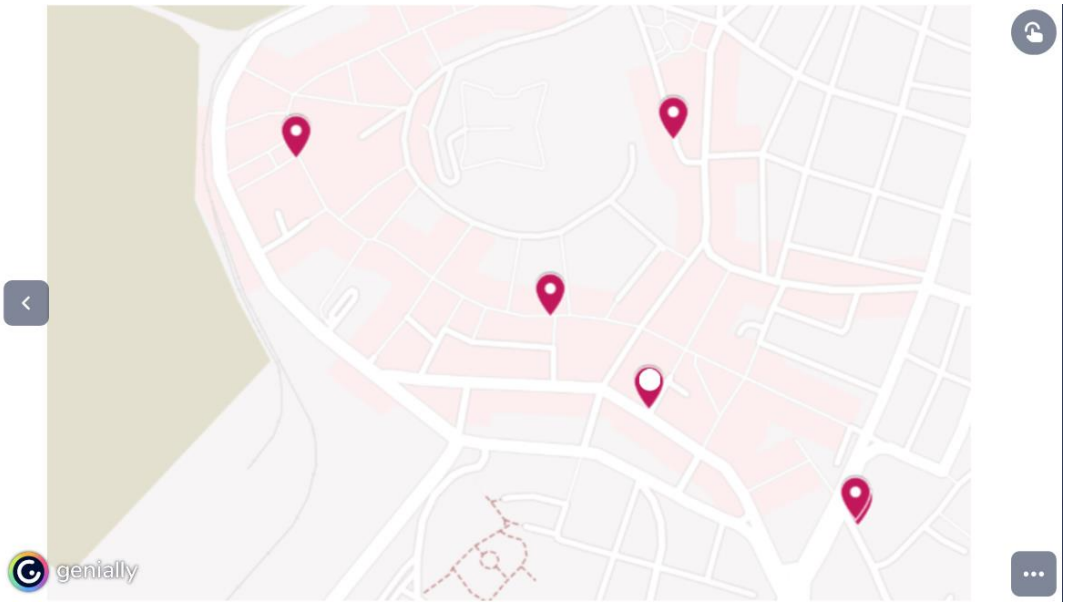
Čestitam, uspješno ste riješili sva pitanja! A sada brzo povratak u učionicu na završni kviz!

P.S. Nadam se da ste pokupili sve karte.

Navedeni se kviz može realizirati i pomoću virtualne platforme *Genially*, a ovakav je način igre namijenjen za svakog učenika ponaosob. *Genially*[9] je *online* platforma za izradu interaktivnih i animiranih prezentacija, interaktivnih slika, grafikona i slično. Prednost ovog digitalnog alata jest korištenje interaktivnih elemenata koji se mogu staviti na sliku. Što se tiče igre, učenici bi dobili prezentaciju na kojoj bi bila prikazana karta centra Pule s označenim lokacijama (slika 7). Nakon što „kliknu" lokaciju, virtualno bi se našli ispred nje (slika 8). „Klikom" na interaktivni element otvorio bi se skladatelj s novim interaktivnim elementima pomoću kojih mogu dobiti informacije o njemu, poslušati skladbe te riješiti pitanja (slika 9). Nakon upoznavanja svih šest skladatelja morali bi riješiti završni kviz koji je identičan prethodnom.

[9] www.genial.ly

Slika 7. Karta Pule s označenim lokacijama

Slika 8. Bivša zgrada Glazbene škole „Ivana Matetića Ronjgova“ u Puli

Slika 9. Profil skladatelja Ivana Matetića-Ronjgova

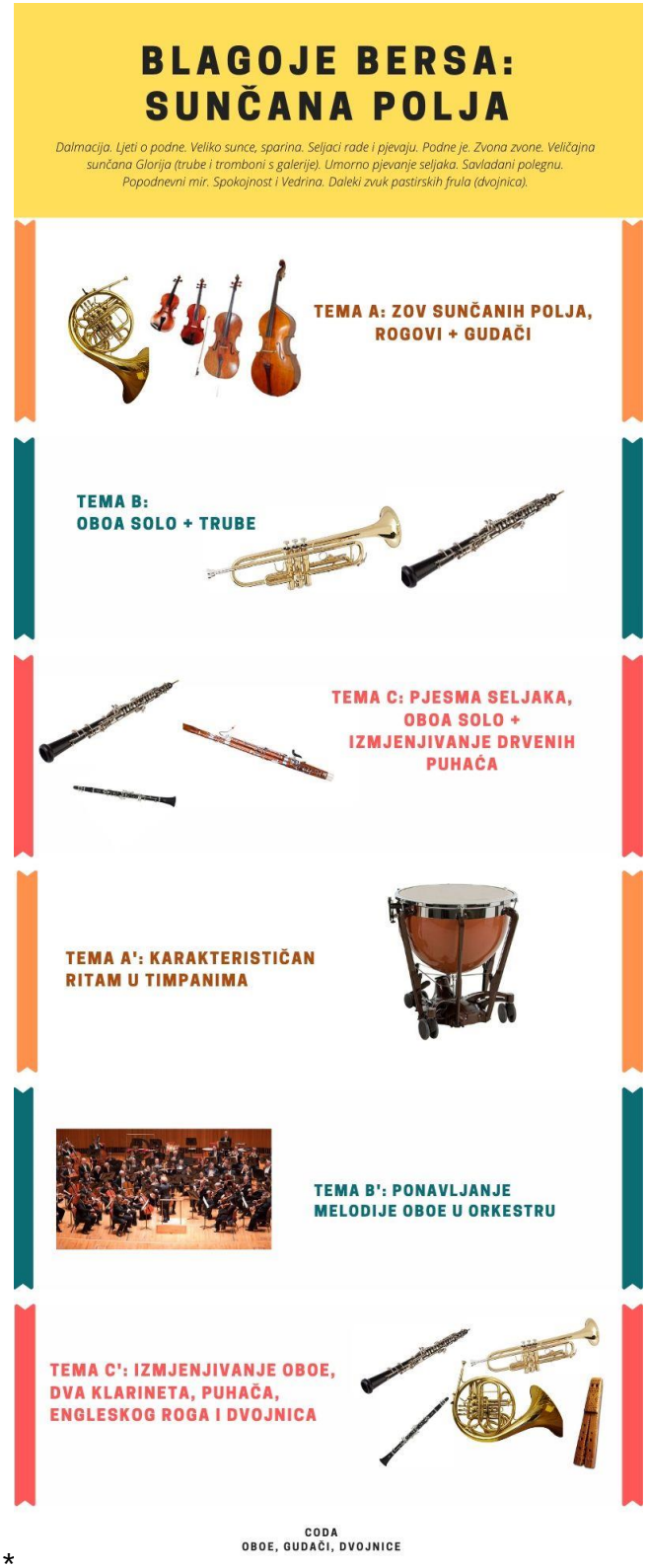
6. 2. „Sunčana polja”

Simfonijska pjesma „Sunčana polja” djelo je hrvatskog skladatelja Blagoja Berse. Analizirajući udžbenike primijetili smo da se to, jedno od najljepših i vrlo često izvođenih i u medijima prisutnih djela, u udžbenicima glazbene kulture i glazbene umjetnosti samo spominje, bez detaljnog plana slušanja. S obzirom na to, uporabom dva suvremena multimedijskih paketa *Canva* i *Genially* napravili smo slušni plan skladbe koji će biti prikazan u nastavku. Navedeni se multimedijski paket može koristiti pri obradi nastavne jedinice Simfonijska pjesma u sedmom razredu osnovne škole ili u 3. razredu gimnazije tijekom obrade nacionalnih skladatelja s početka 20. stoljeća.

Canva[10] je platforma za grafički dizajn koja omogućuje korisnicima izradu grafike, prezentacija, postera i drugih vizualnih sadržaja. Dostupna je na *webu* i na mobilnom uređaju, a integrira milijune slika, fontova, predložaka i ilustracija. Za potrebe ove nastavne jedinice napravili smo sliku tijeka skladbe s pojavom tri teme te s ključnim instrumentima koji će najaviti pojavu određene teme. Na vrhu se uz naslov nalazi program skladbe koji učenici mogu pratiti (slika 10).

[10] https://www.canva.com/

Slika 10. Tijek slušanja simfonijske pjesme *Sunčana polja*

*

Nakon što smo bili zadovoljni učinjenim, sliku smo ubacili u *Genially* (slika 11).

Slika 11. Tijek slušanja simfonijske pjesme „Sunčana polja” s interaktivnim elementima

Prolaskom miša preko interaktivnog elementa pojavljuje se mali prozorčić u koji se može ubaciti slika (slika 12) ili tekst (slika 13).

Slika 12. Slika Blagoja Berse kao interaktivni element

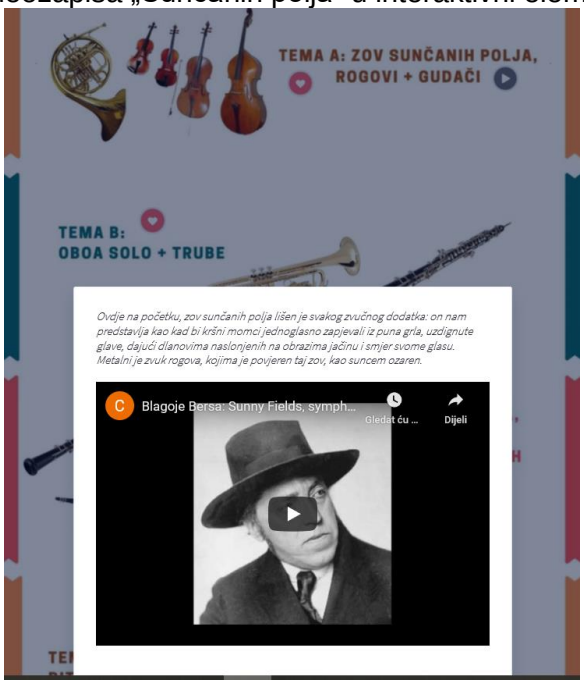

Slika 13. Tekst o simfonijskoj pjesmi „Sunčana polja”

Također, osim malog prozorčića može se otvoriti i veći prozor u koji se mogu ubacivati videozapisi ili audiozapisi (slika 14).

Slika 14. Ubacivanje videozapisa „Sunčanih polja” u interaktivni element

Navedeni metodički materijali mogu biti pomoć u obradi nastavne jedinice, ali i nadahnuće nastavniku pri izradi vlastitih multimedijskih paketa za nastavu te motivacija za pronalaženje raznih načina, ideja i alata koji mogu sat Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti učiniti zanimljivijim.

ZAKLJUČAK

U ovom smo radu htjeli istražiti u kojoj je mjeri hrvatska glazba zastupljena u udžbenicima osnovne i srednje škole dviju nakladničkih kuća: „Školske knjige“ te „Profila“, odnosno „Profil Kletta“. Zaključak je da, iako se hrvatska glazba i hrvatski skladatelji spominju u određenoj mjeri, s nekoliko slušnih primjera, način na koji su obrađeni u udžbenicima nije dovoljan za predstavljanje nastavne jedinice učenicima. Upitnik među učiteljima pokazao je da je posvećenost ovoj temi i njena zastupljenost u nastavi glazbe ovisi upravo o njima i njihovom zalaganju. Učitelji i nastavnici jesu ti koji će od sadržaja u udžbeniku napraviti zanimljivu nastavnu jedinicu dodajući još koju informaciju, zanimljivost ili slušni primjer. Udžbenik u ovom slučaju može biti temelj koji se treba nadograditi, a to se često zbog nedostatka vremena i prostora za obradu određene nastavne jedinice zanemaruje. Nastavni plan i program za osnovnu školu te Program za gimnazije pun je informacija koje učenik treba zapamtiti te se postavlja pitanje ima li uopće prostora za proširivanje tema o hrvatskim skladateljima i može li se kojega skladatelja zakinuti u korist hrvatske glazbe.

Pišući ovaj rad dotakli smo se teme koju ne viđamo često u člancima, na seminarima i forumima i koja je, kao i hrvatska glazba, u jednu ruku zanemarena i u javnosti i među glazbenim pedagozima. Nadamo se da će rad biti od koristi svima koji žele nadograditi ovu temu, kao poticaj za daljnja istraživanja i ideja za drugačiji pristup ovoj temi u nastavi glazbe.

SAŽETAK

Hrvatska se glazba u udžbenicima glazbene kulture i umjetnosti već desetljećima „krije“ između redaka napisanih o europskim i svjetskim skladateljima. Unatoč brojnim knjigama, istraživanjima i dokumentarnim filmovima, saznanja o njima ne dopiru u dovoljnoj mjeri do javnosti. Vođeni time, u ovome smo Diplomskom radu istražili kolika je zastupljenost hrvatske glazbe u udžbenicima glazbene kulture i glazbene umjetnosti i koliko mladi ljudi tijekom školovanja dobivaju informacija o njoj. Kao naš doprinos, obradili smo dva primjera nastavnih jedinica koja smo predstavili pomoću multimedijskih paketa, a koji mogu poslužiti kao metodički materijal za rad u nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti.

SUMMARY

Croatian music has for dacades been „hidden“ between lines written about European and world composers in Music culture and Music art textbooks. Despite numerous books, researches and documentaries, the knowledge of them does not reach the public sufficiently. In this graduate paper, we have explored the representation of Croatian music in the Music culture and Music arts textsbooks and how many information young people receive about it during their schooling. As our contribution, we have processed two examples of teaching units that we have presented using multimedia packages, which can serve as methodical material.

PRILOZI

Prilog 1. Primjer upitnika

Zastupljenost hrvatske glazbe

Pozdrav svima, moje ime je Ema i na početku jedno veliko hvala što ste odvojili svoje vrijeme za ispunjavanje upitnika. Upitnik provodim kao dio diplomskog rada na studiju glazbene pedagogije Muzičke akademije u Puli.

Zanima me Vaše mišljenje o zastupljenosti biografija hrvatskih skladatelja u udžbenicima, prijedlozima skladbi za slušanje, Vaš način obrade te zainteresiranost učenika o istome. Jako bi mi bila od koristi konkretna objašnjenja i pisani komentari.

Zahvaljujem se još jednom!

1. Županija *

- [ ] Zagrebačka
- [ ] Krapinsko - zagorska
- [ ] Sisačko - moslovačka
- [ ] Karlovačka
- [ ] Varaždinska
- [ ] Koprivničko - križevačka
- [ ] Bjelovarsko- bilogorska
- [ ] Primorsko - goranska
- [ ] Ličko - senjska
- [ ] Virovitičko - podravska
- [ ] Brodsko - posavska
- [ ] Zadarska
- [ ] Osječko - baranjska
- [ ] Šibensko -kninska
- [ ] Požeško - slavonska
- [ ] Vukovarsko - srijemska
- [ ] Splitsko - dalmatinska
- [ ] Istarska
- [ ] Dubrovačko - neretvanska
- [ ] Međimurska
- [ ] Grad Zagreb

2. Zaposlen/a sam u: *

- [ ] Osnovnoj školi
- [ ] Srednjoj školi

3. Koliko godina radite u školi?

- ◯ Manje od 5 godina
- ◯ 5 - 10 godina
- ◯ 10 - 20 godina
- ◯ 20 - 30 godina
- ◯ Više od 30 godina

4. Koje udžbeničke komplete koristite pri radu? *

- [ ] Školska knjiga: Allegro u glazbenom svijetu 4. - 8.
- [ ] Alfa: Svijet glazbe 4. - 8.
- [ ] PROFIL Klett: Glazbena četvrtica, petica, šestica, sedmica, osmica
- [ ] Školska knjiga: Glazbena umjetnost 1., 2., 3., 4.
- [ ] PROFIL Klett: Glazbeni susreti 1., 2., 3., 4. vrste
- [ ] Ostalo: _____

5. Jeste li zadovoljni količinom slušnih primjera hrvatskih skladatelja u udžbenicima?

- ◯ Zadovoljan/a sam.
- ◯ Nisam zadovoljan/a.
- ◯ Ostalo: _____

6. Jeste li zadovoljni količinom podataka (životopisi) hrvatskih skladatelja u udžbenicima?

- ◯ Zadovoljan/a sam.
- ◯ Nisam zadovoljan/a.
- ◯ Ostalo: _____

7. Jeste li zadovoljni količinom informacija o glazbenim djelima hrvatskih skladatelja u udžbenicima?

- ◯ Zadovoljan/a sam
- ◯ Nisam zadovoljan/a
- ◯ Ostalo: _____

8. Stignete li se posvetiti u dovoljnoj mjeri hrvatskim autorima i njihovim djelima?

- ◯ Ne stignem uopće.
- ◯ Premalo.
- ◯ U dovoljnoj mjeri.

Prilog 2. Prikaz „Lova na istarske skladatelje“ u *Google obrascu*

Lov na istarske skladatelje

Dobro došli u virtualnu potragu za blagom! Moje je ime Ema i danas ćemo zajedno krenuti u pravu avanturu. Vodit ću vas do skrivenih kutaka našega grada, odškrinuti vrata prostorija kraj kojih ste možda puno puta prolazili i ne znajući kakva se bogatstva iza njih nalaze. Sigurno se pitate o kakvim je to bogatstvima riječ. Otkrivat ćemo i upoznavati važne istarske skladatelje kojima su posvećena neka mjesta, odnosno neki prostori koje se nalaze u našem gradu. Koji su to skladatelji? Pa kad bih vam odmah sve otkrila, u čemu bi bila zabava? Jeste li spremni? Krenimo! :)

*Obavezno

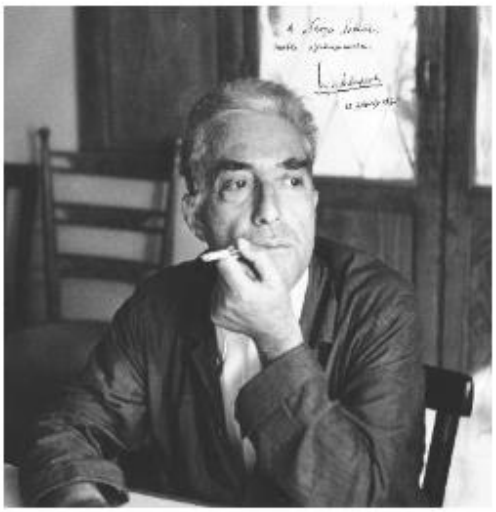
Nalazite se ispred Zlatnih vrata koja krase Pulu već mnogo godina. Započinjemo s prvim skladateljem i prvom lokacijom. Da biste saznali koje je vaše prvo odredište, morate odgovoriti na pitanje. Ako ne znate odgovor, možete upitati gospodina Googlea ili njegove prijatelje. Pazite! Sve odgovore u ovom kvizu morate pisati velikim tiskanim slovima! *

Koje je bilo službeno ime grada Pule u doba Rimljana? (2 riječi)

Vaš odgovor

Tako je, točan odgovor! Naša se Pula sredinom 40-ih godina I. st. pr. Kr. punim imenom zvala Colonia Pietas Iulia Pola. Adresa vaše prve lokacije jest Carrarina ulica Vidimo se tamo!

Nalazite se u zgradi Zajednice Talijana koju popularno zovemo „Circolo". Ako niste znali, ovdje se nalazi i Centar za klasičnu glazbu „Luigi Dallapiccola". A tko je bio taj skladatelj i zašto na njegovo ime nailazimo baš u ovoj zgradi? Luigi Dallapiccola rođen je u Pazinu 1904. godine gdje je završio osnovnu i srednju školu. Nakon Pazina, s obitelji je preselio u Trst a zatim u Graz gdje je upoznao glazbu Verdija i Wagnera koja je na njega ostavila veliki utjecaj. Zbog upisa na konzervatorij preselio je u Firenzu gdje je nakon studija djelovao kao učitelj i klavirist. Prije Drugog svjetskog rata počeo se zanimati za glazbu Schönberga i Weberna te je po uzoru na njih počeo eksperimentirati s dvanaestonskom tehnikom. Usavršavao se u kompoziciji u Americi, a svojim je djelima bio uzor mladim talijanskim kompozitorima. Što se tiče njegovih djela, među najuspješnija ubrajamo: Quaderno musicale di Annalibera - skladbu koju je napisao za svoju kćer, Canti di liberazione - triptih za zbor i orkestar koji slavi oslobođenje Italije od fašista, operu Volo di notte te djelo koje ga je proslavilo i stavilo u vrh s vrhunskim talijanskim skladateljima - triptih Canti di prigonia. Skladba je pisana za zbor, orkestar udaraljki, harfe i klavire i predstavljala je protest protiv fašističke doktrine. Za tu je skladbu sam rekao: „Htio bih voljeti protestirati, ali nisam bio toliko naivan da zanemarim činjenicu da je u totalitarnom režimu pojedinac nemoćan. Samo glazbom bih mogao izraziti svoje negodovanje." Umro je u Firenzi 1975. godine. Poslušat ćete njegovu skladbu Canti di prigonia.

Luigi Dallapiccola

◯ Idemo slušati!

Luigi Dallapiccola: Canti di prigonia

Kako vam se svida? Je li zanimljiva? A sada, samo točnim odgovorima možeš nastaviti svoj istraživački put. *

Kako se zove najpoznatije djelo Luigi Dallapiccole?

Vaš odgovor

*

Gdje je rođen Luigi Dallapiccola? (napiši ime grada u nominativu)

Vaš odgovor

Bravo, točni odgovori, nemojte zaboraviti pokupiti svoju kartu. Vaša iduća lokacija je ulica Sergijevaca 32. Vidimo se tamo!

Upravo stojite ispred zgrade u kojoj se nalazi Kulturno-umjetničko društvo „Matko Brajša Rašan". Krasna zemljo, Istro mila, dome roda hrvatskog - ovim je stihovima naš idući skladatelj započeo istarsku himnu koja se i danas izvodi na svim važnim istarskim događanjima. Matko Brajša Rašan, zborovođa, folklorist i skladatelj, rođen je u Pićnu kraj Pazina. Gimnaziju je završio u Pazinu, a pravo studirao u Beču. Nakon diplome neko je vrijeme radio kao odvjetnički pripravnik, a zatim kao općinski službenik po istarskim mjestima. Za talijanske okupacije, 1923. otišao je iz Istre i živio u Karlovcu, a zatim u Zagrebu. Matko Brajša Rašan u glazbi je bio gotovo samouk, a u mladosti su ga poučavali profesori pazinske gimnazije. U Beču je vodio zbor Hrvatskoga akademskog društva „Zvonimir", a zborove je poslije osnivao i s uspjehom vodio u mnogim istarskim gradovima. Brajša je pionir među glazbenicima koji su se na razmeđi 19. i 20. st. počeli baviti proučavanjem istarskog folklora. Na Kuhačev je poticaj počeo zapisivati istarske narodne napjeve, od kojih je dio harmonizirao za muški i mješoviti zbor te ih objavio u zbirci Hrvatske narodne popijevke iz Istre (1910.). U harmonizaciji je nastojao sačuvati specifičnosti harmonijske podloge istarskog folklora. Zauzimao se za slavensku liturgiju u Istri pa je sastavio i objavio Spomenicu, koju su hrvatske i slovenske istarske općine uputile Papi. Godine 1912. na stihove Ivana Cukona skladao je pjesmu Krasna zemljo, Istro mila koja je danas službena istarska himna. Dio Brajšine ostavštine čuva se u Zavodu za istraživanje folklora u Zagrebu. Sada poslušajte Brajšinu istarsku himnu i točno odgovorite na pitanja kako biste otkrili adresu iduće lokacije. Ne zaboravite kartu!

Matko Brajša-Rašan

Idemo slušati!

Klapa Teranke: Krasna zemljo, Istro mila

*

Navedite naziv istarske himne. (pripazi da staviš zarez na točno mjesto)

Vaš odgovor

Koje se rijeke spominju u istarskoj himni? *

- Raša, Mirna
- Mirna, Sava
- Dragonja, Mirna
- Sava, Raša

*

Kako se zove općina u kojoj je rođen Brajša? (odgovor napiši u nominativu)

Vaš odgovor

Točno! Nastavljamo dalje. Idemo prošetati ulicom Sergejevaca do Foruma. Iduća je naša lokacija upravo tamo, na adresi Augustov prolaz 3, a skladatelj kojeg ćete upoznati jest Antonio Smareglia.

Antonio Smareglia rođen je 1854. godine upravo ovdje gdje sada stojite, a gdje se danas nalazi spomen-soba posvećena njegovom liku i djelu. Bio je šesto, ali prvo preživjelo dijete oca Francesca Smareglie iz Vodnjana i Giulije Stiglich iz Ičića. Njegov je životni i stvaralački put bio sve samo ne lak: oslijepio je u dobi od 46 godina, a nakon neuspjele operacije njegovi su sinovi, studenti i prijatelji zapisivali što im je maestro diktirao tijekom godina. Njegove su opere izvođene u brojnim svjetskim glazbenim centrima, u milanskoj „La Scali", teatru „La Fenice" u Veneciji i Bečkoj dvorskoj operi te u njujorškom „Metropolitanu". Smareglia za života nije uživao uspjeh, a poslije smrti djela su mu zaboravljena. Razni su razlozi zbog kojih, unatoč kvaliteti svojih djela, nije dovoljno prepoznat kao skladatelj. Prije svega, tu je njegov karakter, tvrdoglavost te beskompromisnost. Također, uz njegovo se ime nerijetko povezivala i glasina da donosi nesreću, da se izvođenjem njegovih opera može izgubiti glas, da se uvijek uoči izvođenja njegovih opera dogode loše stvari, kašnjenja, problemi u kazalištima, bolesti pjevača i drugo. Pisao je na način koji nije bio blizak opernoj glazbi koja je u njegovo vrijeme uživala popularnost. Mnogi znalci, međutim, tvrde da je riječ o djelima nesumnjive i neosporne umjetničke vrijednosti, što je pokazao i uspjeh opere, inače njegova diplomskog rada, Caccia lontana odnosno Daleki lov, koja je nedavno u suradnji pulskog i varaždinskog kazališta upriličena u Londonu.No, još je jedan grad bio značajan za njega. U Vodnjanu je pronašao inspiraciju za operu u tri čina naziva Istarska svadba. Zašto baš Vodnjan? Bio je očaran Vodnjanom i kratkim boravkom u ovome mjestu te njegovim pitoreskním ambijentom, karakterističnim nošnjama te strastvenim ljubavnim pričama iz tog mjesta. Poslušat ćete sada ples iz opere Istarska svadba izvedene u INK-u 1994. godine.

Antonio Smareglia

Idemo slušati!

Antonio Smareglia: Ples iz Istarske svadbe

Ako niste znali, u Fažani su za 165. obljetnicu rođenja i 90. obljetnicu smrti maestra postavljene klupe koje nose nazive njegovih opereta te tematiziraju djela i život velikog maestra. Video koji ćete idući pogledati nastao je na istu obljetnicu, u svibnju 2019. godine, sudjelovanjem više pulskih zborova uz pratnju Puhačkog orkestra grada Pule. Aranžman skladbe napisao je Branko Okmaca, a skladba nosi ime Inno dei canottieri Istriani ili Himna istarskih veslača.

◯ Idemo slušati!

Antonio Smareglia: Inno dei canotieri Istriani, arr. Branko Okmaca

Sada točno odgovorite na pitanja kako biste otkrili adresu iduće lokacije. *

Kako se zove Smareglina opera inspirirana Vodnjanom? (hrvatski naziv)

Vaš odgovor

*

Navedi grad u kojem je rođen Smareglia. (odgovor napiši u nominativu)

Vaš odgovor

*

Koje je godine proslavljena njegova 165. obljetnica rođenja? (odgovor napiši arapskim brojem bez točke na kraju)

Vaš odgovor

Adresa vaše iduće lokacije jest Ciscutijeva 22. Uzmite kartu i požurite tamo!

Nalazite se ispred bivše Glazbene škole „Ivana Matetića Ronjgova“ u Puli, a skladatelj kojeg ćete sada upoznati zove se Ivan Matetić Ronjgov. Na terasi zgrade okrenute prema Istarskom narodnom kazalištu vidjet ćete njegovu bistu. Tko je bio Ivan Matetić Ronjgov? Skladatelj, melograf i glazbeni pedagog. Rođen je 1880. godine u selu Ronjgi, kraj Rijeke. Radio je godinama kao učitelj po istarskim selima i gradovima, a nakon diplome na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, gdje je neko vrijeme bio zaposlen kao tajnik, zaposlio se u Glazbenoj školi u Rijeci koja danas nosi njegovo ime. No njegov značaj za Istru nije samo u tome što je bio vrstan glazbenik. Matetić je putovao od istarskih sela do Zagreba i Beograda u nadi da će pronaći ljude koji će mu pjevati, a on će te njihove pjesme zapisati. Sigurno se pitate zašto nisu samo uzeli note? Pjevane melodije iz naroda prenosile su se s koljena na koljeno i note za njih nisu postojale. Dakle, on je morao tražiti od ljudi da mu pjevaju pa da on to zapiše kako te melodije ne bi bile zaboravljene. Nakon toga je te melodije iz naroda koristio u svojim skladbama. Sada ćete poslušati jednu. Možda ste ju već čuli na nekom koncertu.

Ivan Matetić-Ronjgov

○ Idemo slušati!

Ivan Matetić Ronjgov: Tičji pir

Zvuči li dobro? Ili bismo rekli da je malo neobično? To je posebnost istarske glazbe - sastoji se od tzv. netemperiranih tonova koji možda nisu prirodni našem uhu. Zato su mnogi glazbenici prije Matetića smatrali da je ova specifična glazba posljedica nedovoljno izoštrenog sluha pa su napjeve ispravljali, a time i krivo bilježili ovu specifičnu glazbu. Matetić je bio svjestan ovog problema pa se trudio pronaći rješenje kako da ovu arhaičnu glazbu zapiše. Zbog toga je i osmislio istarsku ljestvicu. Što mislite koliko je napjeva zapisao? Matetić je sakupio 694 napjeva. No ova brojka može se uzeti samo kao približna procjena kompletnog Matetićeva rada s obzirom na to da su neki zapisi napjeva zagubljeni. Sada, kada ste saznali pojedinosti o njegovu životu, poslušat ćete njegovu zborsku skladbu naziva Čaće moj koja je nastala u povodu rudarske nesreće u Hrastniku u Sloveniji. Praizvedena je 1933. godine. Jezgru čitave skladbe predstavlja interval male terce koji djeluje snažno, kao izraz neizbrisive tuge za izgubljenim ocem i slomljenog dječjeg srca.

◯ Idemo slušati!

Ivan Matetić Ronjgov: Čaće moj

Sada točno odgovorite na pitanja kako biste otkrili adresu iduće lokacije. *

Kako se zove najpoznatija Matetićeva vokalna skladba?

Vaš odgovor

*

Tko uz soliste izvodi zadnje poslušanu skladbu? (2 riječi)

Vaš odgovor

Bravo, jako ste dobri u ovome! Do iduće lokacije morat ćete malo više hodati, a proći ćete upravo ulicom našeg Ronjgova. Naše je odredište zgrada Filozofskog fakulteta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, a adresa je Ulica Ivana Matetića Ronjgova 1 (prizemlje, zadnja vrata desno).

Na mjestu gdje sada stojite nalazi se spomen-soba Slavku Zlatiću. U ovim je dvoranama Sveučilišta Zlatić dva desetljeća podučavao studente dirigiranju, povijesti glazbe, glazbenim oblicima i drugim glazbenim disciplinama. Slavko Zlatić rođen je 1910. godine u Sovinjaku, selu nedaleko od Buzeta, kao prvo dijete majke Marije i oca Marka. Kako je započeo njegov glazbeni put? Još kao petogodišnji dječak započeo je sa sviranjem violine i glasovira, s trinaest godina pažnju su mu privukle orgulje, a na tršćanskom Konzervatoriju „Giuseppe Tartini" uz teorijske je predmete učio i kontrabas. Zlatić je zapisivao narodne napjeve te pisao skladbe u kojima se očituju počeci glazbe iz naroda, prvenstveno istarske. Izgrađivanju vlastititog načina muzičkog mišljenja i izražavanja doprinijelo je i poznanstvo s Ivanom Matetićem Ronjgovom. Tada nastaju prvi primjeri njegova stvaralaštva u kojima se neposredno oslanja na narodnu glazbu. Njegova važnost u Istri obuhvaća nekoliko područja. Bio je ravnatelj Glazbene škole „Ivan Matetić Ronjgov" u Puli, pokrenuo je otvaranje studija Glazbenog odgoja u sklopu tadašnje Pedagoške akademije, organizirao je susrete pjevačkih zborova i tako dalje. Umro je u svom stanu u Puli 1993. godine, a urna s njegovim pepelom položena je u obiteljsku grobnicu na beramskom groblju, nedaleko rodnog Sovinjaka. Muzička je akademija u Puli naslijedila njegov glasovir, knjižnicu te radni stol, magnetofon i magnetofonske vrpce. Poslušat ćete Drugi simfonijski ples, poznatiji kao Ples iz Istre, napisan 1936. godine i iste godine izveden na šestim Olimpijskim igrama u Berlinu pod ravnanjem Rudolfa Matza.

Slavko Zlatić

◯ Idemo slušati!

Slavko Zlatić: Ples iz Istre

Sada točno odgovorite na pitanja kako biste otkrili adresu iduće lokacije. *

Koja skupina glazbala izvodi ovo djelo?

- ◯ Puhači i udaraljke
- ◯ Gudačka glazbala
- ◯ Puhaća glazbala
- ◯ Trzalačka glazbala

*

Gdje je rođen Zlatić? (odgovor napiši u nominativu)

Vaš odgovor

*

Na kojim je Olimpijskim igrama izvedena njegova skladba? (odgovor napiši arapskim brojem bez točke na kraju)

Vaš odgovor

Bravo, još malo i na kraju ste! Zadnja je lokacija toliko blizu da ćete tamo biti za nekoliko sekundi – na istoj adresi, samo se trebate spustiti stepenicama kat niže!

Nello Milotti rođen je u Trstu 1927. godine. Već je kao dijete pokazivao zanimanje za glazbu pa ga je otac učio svirati mandolinu i harmoniku triještinku. U dobi od osam godina s obitelji se seli u Pulu gdje nastavlja školovanje, a s 15 godina zapošljava se u pulskom brodogradilištu. Milotti se u dobi od 18 godina pridružio partizanima. Zanimljivost je da je u partizanima, uz pušku, nosio i harmoniku te je svojom glazbom uveseljavao suborce. U Puli je tijekom godina mijenjao razna zanimanja: radio je kao zborovođa, nastavnik glazbenog odgoja u Talijanskoj gimnaziji u Puli, kao nastavnik klarineta i solfeggia u pulskoj Glazbenoj školi „Ivana Matetića Ronjgova" te potom kao ravnatelj iste škole. Također, predavao je glazbene predmete na tadašnjoj Pedagoškoj akademiji, vodio je pjevački zbor „Lino Mariani" pulske Zajednice Talijana, zbor „Matko Brajša Rašan" te je utemeljio i vodio pazinski zbor „Roženice". Kao skladatelj okušao se u gotovo svim područjima glazbe: od zborske i orkestralne preko komorne do zabavne te scenske glazbe za dječje igrokaze. U svojem se stvaranju često inspirirao istarskom narodnom glazbom - hrvatskom i talijanskom. Kao skladatelj i dirigent dobitnik je mnogih priznanja i plaketa. Umro je u Puli 2011. godine. Njegovo ste ime možda i uočili po Puli. Na kući u kojoj je živio sa suprugom Katicom postavljena mu je, na rođendan 2011., spomen-ploča. Godine 2012. spomen-ploču na Domu antifašista u Puli dobila je njegova prva autorska skladba Marš istarske brigade, a u blizini Arene njegovim je imenom nazvano šetalište. U šumama Gorskog kotara 1944. napisao je svoju prvu zborsku (četveroglasnu) skladbu Marš istarske brigade na tekst Vladimira Kolara koju ćete iduću poslušati. Milotti je bio uspješan skladatelj dječjih pjesama uz klavirsku pratnju. Prije nekoliko godina u zbirci su objavljene nepoznate dječje pjesme Nella Milottija koje je skladatelj do kraja svog života čuvao u svom stanu. Poslušat ćete Tiću Matetiću.

Nello Milotti

Nello Milotti: Tiću Mateticu

*

Kako se zove prva Milottijeva autorska skladba?

Vaš odgovor

Čestitam, uspješno ste riješili sva pitanja! A sada, podnesi ovaj obrazac i brzo povratak u učionicu na finalni kviz!

Napokon!

Natrag Podnesi

Prilog 3. Završni kviz napravljen u digitalnom alatu *LearningApps*

LITERATURA

Banov, N., Dvořak, V., Frančišković, S., Ivančić, S., Jeličić-Špoljar, M., Kirchmayer Bilić, E., Martinović, A., Novosel, D., Pehar, T. (2019). *Allegro 5 u glazbenom svijetu, udžbenik glazbene kulture u petom razredu osnovne škol*e. Zagreb: Školska knjiga.

Duraković, L. (2016). Glazbena nastava i ideologijske mijene: Hrvatska u formativnim godinama socijalizma (1945.-1960.) i razdoblju afirmacije političkoga pluralizma (1991.-2006.). U: V. Balić i D. Radica (Ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 4* (str. 395-415). Split: Umjetnička akademija u Splitu.

Duraković, L. (2019). *Glazba kao odgojno sredstvo u formiranju „socijalističkog čovjeka: nastava glazbe u osnovnim školama u Hrvatskoj (1945-1965).* Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo.

Dvořak, V., Jeličić Špoljar, M. i Kirchmayer Bilić, E. (2015). *Allegro u glazbenom svijetu 4*. *Udžbenik glazbene kulture za četvrti razred osnovne škole.* Zagreb: Školska knjiga.

Dvořak, V., Jeličić Špoljar, M. i Kirchmayer Bilić, E. (2015). *Allegro u glazbenom svijetu 5*. *Udžbenik glazbene kulture za peti razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.

Dvořak, V., Jeličić Špoljar, M. i Kirchmayer Bilić, E. (2016). *Allegro u glazbenom svijetu 6*. *Udžbenik glazbene kulture za šesti razred osnovne škole.* Zagreb: Školska knjiga.

Dvořak, V., Jeličić Špoljar, M. i Kirchmayer Bilić, E. (2015*). Allegro u glazbenom svijetu 7*. *Udžbenik glazbene kulture za sedmi razred osnovne škole.* Zagreb: Školska knjiga.

Dvořak, V., Jeličić Špoljar, M. i Kirchmayer Bilić, E. (2015). *Allegro u glazbenom svijetu* 8. *Udžbenik glazbene kulture za osmi razred osnovne škole.* Zagreb: Školska knjiga.

Horbec, I., Švoger, V. (2010). Školstvo kao politicum: Opći školski red iz 1774. *Anali za povijest odgoja, vol.* 9., str. 5-47.

Munjiza, E. (2009). *Povijest hrvatskog školstva i pedagogije*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku; Filozofski fakultet u Osijeku; Hrvatski pedagoško-književni zbor ogranak Slavonski brod.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2011). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje,* Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH. Dostupno na: http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf [10. 5. 2020.]

Narodne novine. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html [11. 5. 2020.]

Nastavni programi za gimnazije (1994). Zagreb: Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske. Dostupno na: http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/gimnazije/obvezni/nastavni-program.pdf [10. 5. 2020.]

Perak Lovričević, N. i Ščedrov, Lj. (2003). *Glazbeni susreti 1. vrste. Udžbenik glazbene umjetnosti za 1. razred gimnazije*. 1. izd. Zagreb: Profil.

Perak Lovričević, N. i Ščedrov, Lj. (2003). *Glazbeni susreti 2. vrste. Udžbenik glazbene umjetnosti za 2. razred gimnazije*. 1. izd. Zagreb: Profil.

Perak Lovričević, N. i Ščedrov, Lj. (2003). *Glazbeni susreti 3. vrste. udžbenik glazbene umjetnosti za 3. razred gimnazije.* 1. izd. Zagreb: Profil.

Perak Lovričević, N. i Ščedrov, Lj. (2003) *Glazbeni susreti 4. vrste. Udžbenik glazbene umjetnosti za 4. razred gimnazije.* 1. izd. Zagreb: Profil.

Rojko, P. (2001). Povijest glazbe/glazbena umjetnost u glazbenoj školi i gimnaziji. *Tonovi*, 37/38, 1/2; 3-19.

Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko tematski aspekti*, Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.

Senjan, I. (2018). Nastava glazbe u hrvatskim općeobrazovnim srednjim školama. *Metodički ogledi*, 24 (1), 31-72

Svalina, V. (2015). *Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.

Ščedrov, Lj. Marić, S. (2008*). Glazbena petica. Udžbenik glazbene kulture s dva CD-a za peti razred osnovne škol*e. Zagreb: Profil.

Ščedrov, Lj. Marić, S. (2008). *Glazbena šestica*. *Udžbenik glazbene kulture s dva CD-a za peti razred osnovne škole.* Zagreb: Profil.

Ščedrov, Lj. Marić, S. (2007). *Glazbena sedmica. Udžbenik glazbene kulture s tri CD-a za sedmi razred osnovne škole.* Zagreb: Profil.

Ščedrov, Lj. Marić, S. (2007). *Glazbena osmica*. *Udžbenik glazbene kulture s tri CD-a za osmi razred osnovne škole.* Zagreb: Profil.

Ščedrov, Lj. Marić, S. (2007). *Glazbena četvrtica*. *Udžbenik glazbene kulture s tri CD-a za sedmi razred osnovne škole*. Zagreb: Profil“.

Škojo, Tihana (2015), *Didaktičko-metodičko strukturiranje kurikuluma glazbe u općem i obveznom obrazovanju.* Neobjavljena doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Vidulin-Orbanić, S. i Duraković, L. (2012). *Metodički aspekti obrade muzikoloških sadržaja: mediji u nastavi glazbe*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, Odjel za glazbu.

Vidulin, S. (2016). Reforme odgojno-obrazovnoga sustava u Hrvatskoj i odjeci na glazbenu nastavu u osnovnoj školi. U: F. Hadžić (ur.), *Muzika u društvu* (str. 312-325). Sarajevo: Muzikološko društvo FBiH, Muzička akademija Univerziteta u Sarajevu.